

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Zuzana Hlaváčová

**Institut nařízeného prvního setkání
se zapsaným mediátorem**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 11. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 180 272 znaků včetně mezer.

Zuzana Hlaváčová

V Praze dne 29. 11. 2021

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména prof. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, cenné připomínky a vstřícný přístup. Děkuji také své rodině a partnerovi za trpělivost a podporu po celou dobu studia. V neposlední řadě patří mé poděkování rovněž mediátorům, kteří věnovali svůj čas mému dotazníkovému šetření.

Obsah

Úvod	1
1. Mediace jako alternativní metoda řešení sporů	3
1.1 Vymezení základních pojmů.....	3
1.1.1 Alternativní metody řešení sporů	3
1.1.2 Mediace	5
1.1.3 Mediátor.....	6
1.2 Základní principy mediace	8
1.2.1 Dobrovolnost	8
1.2.2 Důvěrnost.....	11
1.2.3 Nestrannost a neutralita	12
1.2.4 Neformálnost	13
1.2.5 Sebeurčení a převzetí odpovědnosti.....	13
1.3 Srovnání výhod a nevýhod mediace oproti soudnímu řízení	14
2. Analýza právní úpravy nařízeného prvního setkání s mediátorem a její aplikace	17
2.1 Směrnice o mediaci	18
2.2 Nařízené setkání podle občanského soudního řádu	19
2.2.1 Účel prvního setkání s mediátorem a odměna mediátora	20
2.2.2 Podmínka účelnosti a vhodnosti.....	23
2.2.3 Usnesení o nařízení prvního setkání a přerušení řízení	25
2.2.4 Výběr mediátora	27
2.2.5 Osoby zúčastněné na prvním setkání	28
2.2.6 Výsledek prvního setkání.....	30
2.2.7 Mlčenlivost.....	31
2.3 Nařízené setkání podle zákona o zvláštních řízeních soudních	32
3. Využívání institutu v praxi	36
3.1 Analýza statistických údajů.....	36
3.2 Kvantitativní výzkum.....	42
4. Začlenění mediace do civilního procesu v právních řádech členských států EU	49
4.1 Dobrovolný model	49
4.2 Model vyžadující první setkání s mediátorem	50
4.3 Mandatorní model	52
4.4 Další nástroje donucení k mediaci	54

5. Komparace s vybranými státy	57
5.1 Právní úprava v Itálii.....	57
5.1.1 Vývoj a analýza právní úpravy	57
5.1.2 Analýza statistických dat a srovnání s českou právní úpravou.....	60
5.2 Právní úprava ve Spolkové republice Německo	65
6. Věcný záměr civilního řádu soudního a návrhy <i>de lege ferenda</i>	69
Závěr.....	74
Seznam zkratk.....	77
Seznam použitých zdrojů	79
Příloha	87
Abstrakt	90
Klíčová slova.....	90
Abstract.....	91
Keywords	91

Úvod

Metodám řešení sporů, jež představují alternativu k soudnímu řízení, se v posledních letech věnuje stále větší pozornost. Jejich potenciálu jsou si vědomi zákonodárci v řadě států, a proto je začleňují do svých právních řádů. K rozvoji mediace jako jedné z těchto metod došlo na úrovni Evropské unie především díky směrnici o mediaci. Ta byla impulzem pro její právní úpravu rovněž v České republice. V roce 2012 byl tak přijat zákon o mediaci a spolu s ním se do občanského soudního řádu dostal institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Ten umožňuje soudu v případech, kdy je to účelné a vhodné, uložit účastníkům řízení, aby se dostavili k zapsanému mediátorovi, který je s mediací seznámí. Tím se přispívá ke zlepšení informovanosti o mediaci, jejímu vyššímu využití a v konečném důsledku také k odbřemenění soudů. Soud touto cestou také naplňuje svou povinnost usilovat o smír mezi účastníky.

Zda bude tento institut součástí právní úpravy civilního procesu i nadále, je však v současnosti nejisté. V roce 2017 byl představen věcný záměr nového civilního řádu soudního, který s ním již nepočítá. Téma nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem se tak stalo nanejvýš aktuální. Považuji za přínosné hlouběji se mu věnovat, neboť pouze jeho podrobnější zkoumání může vést k závěru o tom, zda je namístě jej zachovat či nikoliv.

Cílem této diplomové práce je proto rozbor institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, který umožní zhodnotit, zda by měl být tento procesní nástroj soudu z právní úpravy vyňat, jak navrhuje věcný záměr civilního řádu soudního. Za tímto účelem se práce zaměřuje zejména na analýzu stávající právní úpravy spolu s poukázáním na její problematické aspekty, dále na vyhodnocení fungování tohoto institutu v dosavadní praxi a v neposlední řadě na jeho začlenění mezi systémy zapojení mediace do civilního procesu v členských státech Evropské unie.

Diplomová práce se vedle úvodu a závěru člení do šesti kapitol. Řazeny jsou tak, aby předcházející kapitoly představovaly východiska pro kapitoly následující. První z nich se proto věnuje obecně mediaci jako alternativní metodě řešení sporů. Nejprve vymezuje základní pojmy, jež jsou v práci užívány, poté rozebírá jednotlivé principy, na nichž mediace spočívá. Pozornost přitom zaměřuje především na princip dobrovolnosti mediace, s nímž má být dle věcného záměru nového civilního procesního kodexu první

setkání s mediátorem v rozporu. Dále srovnává výhody a nevýhody mediace oproti soudnímu řízení, čímž napomáhá k objasnění, v čem spočívá potenciál mediace a proč je smysluplné podporovat její větší využití.

Obsahem druhé kapitoly je analýza právní úpravy nařízeného prvního setkání s mediátorem, a to především v občanském soudním řádu, ale i v dalších právních předpisech. Poukázáno je zde rovněž na výkladové problémy.

Následující kapitola se soustředí na využití daného institutu v praxi. Rozebírá statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky, které jsou o prvním setkání vedeny, a výsledky kvantitativního výzkumu, jenž byl pro účely této práce proveden. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit úspěšnost nařízeného prvního setkání a postoj zapsaných mediátorů k jeho zvažovanému vynětí z právní úpravy civilního procesu.

V pořadí čtvrtá kapitola představuje modely zapojení stran civilních sporů do mediace, jež jsou uplatňovány v právních řádech členských států Evropské unie. Nastiňuje tak možnosti, které se v tomto směru nabízí. Zároveň tím napomáhá k lepšímu pochopení rozdílů mezi prvním setkáním s mediátorem a nařízenou a povinnou mediací.

Předposlední kapitola se soustředí na dvě konkrétní zahraniční právní úpravy, a to Itálie a Německa. Itálie byla zvolena z toho důvodu, že poskytuje možnost srovnání více zmíněných modelů, včetně modelu vyžadujícího první setkání s mediátorem. Německá právní úprava pak byla vybrána proto, že ji přepracovaná verze věcného záměru civilního řádu soudního uvádí jako svůj zdroj inspirace.

Poznatky a závěry ze všech předchozích kapitol jsou uplatněny v kapitole závěrečné, jež hodnotí věcný záměr civilního řádu soudního a představuje návrhy *de lege ferenda*.

1. Mediace jako alternativní metoda řešení sporů

1.1 Vymezení základních pojmů

Chceme-li se detailně zabývat institutem nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, je nezbytné nejprve definovat základní pojmy, jež se s touto problematikou neodmyslitelně pojí. Následující podkapitoly se proto věnují objasnění pojmu alternativních metod řešení sporů a začlenění mediace mezi ně. Dále se zabývají vymezením mediace a v neposlední řadě přibližují osobu mediátora a vysvětlují, kdo je zapsaným mediátorem, který může jako jediný nařízené první setkání vést.

1.1.1 Alternativní metody řešení sporů

Alternativní metody řešení sporů (z angl. „Alternative Dispute Resolution“, zkráceně ADR) jsou všeobecně chápány jako alternativa k soudnímu řízení. Rozehnalová je definuje jako „*všechny způsoby řešení sporů, které v žádném ze svých prvků či fází řízení nevyužívají moci veřejné k zajištění pomocných či kontrolních funkcí*“.¹ Metody ADR tedy představují další možnost vedle řešení sporů pomocí státních orgánů, což je postup, který se stal v naší společnosti převažujícím a je vnímán jako standardní.² Tyto metody se od soudního řízení odlišují zejména svou dobrovolnou povahou. Předně si účastníci právního vztahu takový způsob řešení sporu volí sami, zásadním způsobem však ovlivňují i jeho průběh a výsledek.³ Charakteristická je pro ně dále neveřejnost, neformálnost a větší flexibilita oproti řízení před soudy. S výjimkou rozhodčího řízení není jejich úspěšným výsledkem vydání exekučního titulu, nýbrž dohoda, která řeší spornou otázku. I ta se však může stát za určitých podmínek vykonatelným exekučním titulem.⁴ Využití těchto způsobů řešení sporů je zpravidla v jednotlivých státech v nepřímé úměře k efektivnosti soudního řízení. Tam, kde je soudní řízení rychlejší a soudní systém funguje precizně, bývají alternativní metody méně časté a rozvinuté, než je tomu ve státech s nákladným a zdlouhavým soudním řízením.⁵

¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 12.

² RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 2–3.

³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 571.

⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, cit. d., s. 18.

⁵ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, cit. d., s. 5.

Pro úplnost je třeba dodat, že zkratku ADR používají někteří autoři a instituce také pro výraz „Amicable Dispute Resolution“, tedy přátelské řešení sporů, čímž zdůrazňují jejich alternativnost k „nepřátelskému“ řešení sporů před soudy a jinými orgány, které využívají autority státní moci.⁶ Spíše výjimečně se pak lze setkat s užitím této zkratky pro pojem „Appropriate Dispute Resolution“, tedy vhodné řešení sporů.⁷

Metody ADR dělíme podle různých kritérií. Jedno z možných rozdělení je na metody základní a hybridní.⁸ Mezi základní patří především negociace (vyjednávání), mediace, facilitace, konciliace, metoda collaborative law (právo spolupráce) a arbitráž (rozhodčí řízení)⁹. Hybridní metody pak vznikají kombinací těchto základních metod, přičemž jedna metoda zpravidla plynule přechází do druhé. Vyvinula se tak například metoda med-arb, jež je kombinací mediace a rozhodčího řízení. Stranám nejprve umožňuje dosáhnout dohody pomocí mediace a v případě neúspěchu za ně spor závazně rozhodne rozhodce. Tyto dvě základní metody kombinuje také postup označovaný jako arb-med, u něhož je naopak nejdříve zahájeno rozhodčí řízení. Rozhodce vyhotoví rozhodčí nález, který však stranám nesdělí. Následuje proces mediace a skončí-li uzavřením dohody, rozhodčí nález se nepoužije. V opačném případě se rozhodčí nález stranám sdělí a stane se pro ně závazným. Další hybridní metodou, jež zahrnuje mediaci, je například tzv. medaloe (z angl. „Mediation and Last Offer Arbitration“). V tomto případě nejprve probíhá mediace a pokud strany nedospějí k dohodě, vyzve je mediátor k předložení závěrečných návrhů, z nichž jeden vybere.¹⁰

Dále věnuji pozornost pouze mediaci, přestože výše uvedený výčet alternativních metod není vyčerpávající. Jejich úplný výčet ani poskytnout nelze, neboť vznikají stále nové alternativní způsoby řešení sporů, které se od těch již známých více či méně liší.

⁶ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, cit. d., s. 3.

⁷ Viz např. CHANGAROTH, A. *Resolving disputes: a guide to the options for appropriate dispute resolution (ADR)*, 8. vydání. Singapore: Marshall Cavendish Editions, 2019, s. 10.

⁸ HOLÁ, L., HRNČIŘÍKOVÁ, M. *Mimosoudní metody řešení sporů*, 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 63.

⁹ Někteří autoři však rozhodčí řízení do metod ADR neřadí. Považují jej - podobně jako soudní řízení - za alternativu k ADR. Tento přístup se opírá o článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, dle něhož se každý může stanoveným postupem domáhat svého práva nejen u soudu, ale ve stanovených případech též u jiného orgánu. Takovým orgánem je právě rozhodce *ad hoc* či stálý rozhodčí soud. Řazení rozhodčího řízení do metod ADR jej tak vyčleňuje z ústavního rámce. Dále se vychází ze skutečnosti, že rozhodčí řízení spojuje více společných charakteristických znaků se soudním řízením než s alternativními způsoby řešení sporů. Zejména jsou jeho výsledkem rozhodčí nález nebo usnesení rozhodce jako veřejné listiny, jež jsou podobně jako rozsudek či usnesení soudu akty aplikace práva a zákon je staví soudním rozhodnutím naroveň. Viz LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*, 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2012, s. 18.

¹⁰ HOLÁ, L., HRNČIŘÍKOVÁ, M. *Mimosoudní metody řešení sporů*, cit. d., s. 63–68.

1.1.2 Mediace

Mediaci můžeme vymezit jako „*proces, ve kterém třetí neutrální osoba napomáhá stranám v konfliktu nalézt vzájemně přijatelné řešení sporu, aniž by spor rozhodovala nebo nařizovala podobu výsledného řešení. Jedná se o dobrovolný mimosoudní proces*“.¹¹ Tato definice podle Potočkové je ovšem pouze jednou z mnoha, neboť odborná literatura v tomto ohledu není jednotná a téměř každý autor přichází s vlastní definicí.

Pro účely této práce je podstatná zejména legální definice obsažená v § 2 písm. a) zákona o mediaci, podle níž se mediací rozumí „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými [...] tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*“. Mediační dohodu přitom § 2 písm. f) zákona o mediaci vymezuje jako písemnou dohodu stran sporu uzavíranou v rámci mediace, kterou mezi sebou strany upravují práva a povinnosti. Je třeba ji odlišovat od smlouvy o provedení mediace uzavírané stranami sporu s mediátorem, v níž jsou určeny základní podmínky provedení mediace a jejíž minimální náležitosti stanoví § 4 odst. 2 zákona o mediace. Zatímco uzavřením smlouvy o provedení mediace se mediace zahajuje,¹² mediační dohodou se mediace končí, dosáhnou-li strany smírného řešení sporu. Samostatně je zákonem o mediaci v § 2 písm. b) definována tzv. rodinná mediace, a sice jako „*mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů*“.

Zákon o mediaci zapracovává směrnici o mediaci, která v článku 3 písm. a) vymezuje mediaci jako „*formální řízení, jakkoli nazvané nebo uváděné, ve kterém dvě nebo více stran sporu samy dobrovolně usilují o dosažení dohody o vyřešení sporu za pomoci mediátora*“. Tato definice se od té v zákoně o mediaci významněji neliší, byť je možné si například povšimnout, že výslovně akcentuje dobrovolnost mediace.

Definice obsažená v zákoně o mediaci předpokládá podporu komunikace mezi stranami konfliktu, a poukazuje tak na facilitativní směr mediace. V tomto typu mediace mediátor strukturuje proces, který má stranám pomoci dosáhnout vzájemně přijatelného řešení. Pokládá jim otázky, zjišťuje jejich úhel pohledu, hledá společné zájmy, které se skrývají za pozicemi zaujatými stranami, a pomáhá jim při hledání a vyhodnocování možných řešení. Zásadně nesděljuje stranám svůj názor, nedává jim žádná doporučení ani

¹¹ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb Průvodce mediačním procesem*, 1. vydání. Praha: Alfom, 2013, s. 42.

¹² Viz § 4 odst. 1 zákona o mediaci.

nepředvídá, jak by rozhodl soud. Cílem je zajistit, aby se strany dohodly na základě zjištěných informací a vzájemného porozumění. U tohoto směru mediátor řídí proces mediace, zatímco strany nesou odpovědnost za výsledek.¹³ Přestože zákon o mediaci výslovně neupřednostňuje některý z mediačních stylů, můžeme dovést nejen z definice mediace, ale i z dalších ustanovení zákona,¹⁴ že zákonodárce předpokládal využití primárně facilitativního stylu. Nevyloučil však ani ostatní mediační styly.¹⁵

Dalšími dvěma hlavními mediačními směry jsou evaluativní mediace a transformativní mediace. V případě evaluativní mediace mediátor napomáhá stranám dobrat se řešení tím, že poukazuje na slabá místa jejich argumentace, hodnotí jejich návrhy a předvídá, jak by soud s největší pravděpodobností rozhodl. Může jim také doporučit, jak konflikt řešit. Zaměřuje se přitom spíše na práva stran než na jejich potřeby a zájmy. Mediátorem je obvykle advokát a mediace se aktivně účastní také právní zástupci stran. Mediátor zde přímo ovlivňuje výsledek mediace.¹⁶ Tento směr lze také ojediněle spatřovat v některých ustanoveních zákona o mediaci, například v § 8 odst. 2, z něhož vyplývá, že mediátor může během mediace vyjádřit svůj právní názor na věc.

Transformativní mediace klade důraz na poznání potřeb, zájmů, hodnot a postojů druhé strany. Její podstatou je změna (transformace) postojů stran a jejich vztahů v průběhu mediace. V transformativní mediaci strany strukturují proces i výsledek mediace a mediátor následuje jejich vedení.¹⁷ Tento přístup má blízko k psychologii a nezaměřuje se primárně na dosažení dohody.

1.1.3 Mediátor

Neutrální třetí osobu, která při mediaci napomáhá stranám sporu nalézt vzájemně přijatelné řešení, označujeme jako mediátora. Mediátor neprosazuje určitá řešení ani spor nerozhoduje. Naopak, mediace předpokládá, že jsou strany schopny konflikt řešit vlastními silami a mohou nejlépe posoudit jeho jednotlivá řešení. Úkolem mediátora je

¹³ ZUMETA, Z. Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation, *Mediate.com* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>.

¹⁴ Srov. § 3 odst. 3, § 7 a § 8 odst. 1 písm. b) zákona o mediaci.

¹⁵ HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 21 (§ 2 zákona o mediaci).

¹⁶ ZUMETA, Z. Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation, *Mediate.com* [online], [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>.

¹⁷ Tamtéž.

usnadnit jejich komunikaci a tím i cestu, jak se ke smírnému a vzájemně přijatelnému řešení dobrat.¹⁸

Mediaci podle zákona o mediaci může vykonávat pouze tzv. zapsaný mediátor, jímž se rozumí fyzická osoba zapsaná v seznamu mediátorů¹⁹ vedeném Ministerstvem spravedlnosti České republiky.²⁰ Mezi podmínky, jež je nezbytné splnit pro zápis do tohoto seznamu, patří svéprávnost, bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo navazujícím magisterském studijním programu, složení zkoušky mediátora, neexistence překážky v podobě vyškrtnutí ze seznamu v posledních pěti letech před podáním žádosti o zápis z důvodu porušení povinnosti mediátora a podání žádosti o zápis.²¹ Mediátor zapsaný v seznamu mediátorů má povinnost používat při výkonu své činnosti označení „zapsaný mediátor“ či „zapsaná mediátorka“. Naopak jiným osobám zákon zakazuje tato označení a od nich odvozené tvary slov používat pod hrozbou sankce v podobě uložení pokuty ve výši až 100 000 Kč.²² Tím však není vyloučeno poskytování například konciliace jinou osobou než zapsaným mediátorem, pokud se strany konfliktu pro takový postup dobrovolně rozhodnou.²³

Vymezení pojmu „zapsaný mediátor“ je pro tuto práci významné, neboť podle § 100 odst. 2 občanského soudního řádu může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání výhradně se zapsaným mediátorem. Proto, neplyne-li z kontextu něco jiného, je-li v této práci užíváno pojmu mediátor, myslí se jím vždy zapsaný mediátor.

Zapsané mediátory dělíme na ty, již jsou zároveň advokáty, a na mediátory, kteří advokáty nejsou. Toto rozdělení má význam pro zkoušky mediátorů a dohled nad jejich činností. Zkoušky advokátů-mediátorů zajišťuje a dohled nad nimi vykonává Česká advokátní komora. U ostatních mediátorů tyto činnosti vykonává Ministerstvo spravedlnosti České republiky.²⁴

¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. [psp.cz](https://www.psp.cz) [online], s. 43. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

¹⁹ Seznam mediátorů je veřejně přístupný na <https://mediatori.justice.cz/>.

²⁰ Viz § 1, § 2 písm. c), § 14, a § 24 odst. 1 písm. b) zákona o mediaci.

²¹ Viz § 16 odst. 1 a § 17 zákona o mediaci.

²² Viz § 11 zákona o mediaci. Fyzická osoba by se dopustila přestupku podle § 25 odst. 1 písm. a) zákona o mediaci, za který se ukládá pokuta podle § 25 odst. 2 tohoto zákona. V případě právnických nebo podnikajících fyzických osob by se jednalo o přestupek dle § 26 odst. 1 zákona o mediaci, za nějž lze uložit pokutu podle § 26 odst. 4 tohoto zákona.

²³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, cit. d., s. 605.

²⁴ Viz § 49a a § 49b zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a § 13, § 23 zákona o mediaci.

Mediátor, který vedle zkoušky mediátora složí také zkoušku z rodinné mediace, může požádat o uvedení tohoto zaměření v seznamu mediátorů.²⁵ Skutečnost, že mediátor danou specializaci v seznamu zapsanou nemá, však neznamená, že by nemohl poskytovat mediační služby v této oblasti. Nicméně v praxi může tento údaj představovat jedno z kritérií pro výběr mediátora stranami konfliktu, jakož i při jeho ustanovení soudem v případě nařízení prvního setkání s mediátorem u sporu z oblasti rodinné mediace.²⁶

1.2 Základní principy mediace

Mediace spočívá na několika principech, které tvoří základ její teorie. Tyto principy plní funkci poznávací, tedy napomáhají k pochopení podstaty, průběhu i cílů mediace. Své uplatnění nachází také při provádění mediace. Mediátor ji má vést v souladu s těmito zásadami²⁷ a strany sporu by je měly ctít. Stěžejní je pak jejich zachování při tvorbě práva. Zákonodárce musí z těchto zásad vycházet a dbát na to, aby je právní úpravou neomezil nad přijatelnou mez, neboť jinak by mohla být dotčena samotná podstata mediace.

Mezi základní principy mediace řadíme dobrovolnost, důvěrnost, nestrannost a neutralitu, neformálnost, seburčení a převzetí odpovědnosti.²⁸

1.2.1 Dobrovolnost

Nejdiskutovanější a pro účely této práce nejvýznamnější je princip dobrovolnosti. Tato zásada představuje základ nejen mediace, ale i ostatních alternativních metod řešení sporů. V tomto kontextu ji chápeme jako svobodnou vůli stran.

Předmětem odborných diskusí je, zda každé donucení ve vztahu k mediačního procesu představuje *a priori* nepřípustné porušení této zásady. Zahraniční autoři, kteří zásadu dobrovolnosti podrobně rozebírají, zpravidla vychází z teorie Franka E. A. Sander a o rozdíl mezi donucením k mediaci (*coercion into mediation*) a donucením v mediaci (*coercion in mediation*).²⁹

²⁵ Viz § 17 odst. 1 písm. e) a § 23 odst. 2 zákona o mediaci.

²⁶ HÁJKOVÁ, Š. In DOLEŽALOVÁ M. a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 12 (§ 2 zákona o mediaci).

²⁷ Pojmy princip a zásada nejsou v této práci rozlišovány.

²⁸ HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*, 2013, č. 6, s. 17-21.

²⁹ Viz SANDER, F. E. A., ALLEN, H. W., HENSLER D. Judicial (Mis)Use of ADR - A Debate. *University of Toledo Law Review*, 1996, roč. 27, č. 4, s. 886 a SANDER, F. E. A. Future of ADR: The Earl F. Nelson Memorial Lecture. *Journal of Dispute Resolution*, 2000, roč. 2000, č. 1, s. 8.

Donucením k mediaci rozumíme přiměnění stran k zahájení mediace. Povinnost zahájit mediaci může být pro určité spory stanovena zákonem nebo uložena účastníkům řízení soudem. Tato forma donucení je dle Sandera přípustná. Nepovažuje ji sice za ideální řešení, dočasně však podle jeho názoru řeší problém, jenž představuje skutečnost, že přestože studie ukazují, že ti, kteří mediaci využili, s ní byli spokojeni,³⁰ je náš právní systém³¹ natolik orientovaný na soudní řízení, že lidé o výhodách mediace nevědí, a proto ji dostatečně dobrovolně nevyužívají. Povinné zahájení mediace tak může být dočasným nástrojem, který jim umožní tuto metodu řešení sporů vyzkoušet.³²

Donucení v mediaci znamená, že je na strany vyvíjen nátlak na pokračování v již zahájené mediaci nebo na přijetí výsledku mediace. Podle Sandera již nelze v takovém případě o mediaci hovořit.³³ V této fázi mediace totiž musí být princip dobrovolnosti zachován, aby bylo vůbec možné dosáhnout jejích cílů. Za ty je zpravidla označováno uzavření mediační dohody, v závislosti na mediačním stylu pak například spokojenost stran s mediací a výsledkem řešení konfliktu či zlepšení jejich vztahů.³⁴

Objevily se ovšem také opačné názory, podle nichž donucení k mediaci a donucení v mediaci nelze takto jednoduše oddělit.³⁵ Kritici Sanderovy teorie vyjádřili obavu, že se přinucení k zahájení mediace promítne následně i do jejího průběhu a na strany bude vyvíjen nepřiměřený nátlak na uzavření dohody, jenž povede k nespravedlivým výsledkům.³⁶ Tento názorový proud je však spíše minoritní. Převažuje mínění, že princip dobrovolnosti má být uplatňován primárně až v procesu mediace a jejím výsledku.

Odkázat lze rovněž na české autory. Například Potočková vymezuje princip dobrovolnosti následovně: „*Dobrovolností rozumíme svobodnou vůli stran v mediaci setrvat, přerušit nebo z ní odejít; přijímat rozhodnutí a uzavírat dohody. Prvotní mediační sezení nemusí mít vždy čistě dobrovolný charakter*“.³⁷ Dle Svatoše „*ani čistá mandatorní*

³⁰ Podle některých studií dokonce mediaci vnímali jako spravedlivou, uspokojivou a doporučili by ji ostatním i ti, jejichž účast na ní byla vynucována. Tyto studie jsou shrnuty např. v MCEWEN, C. A., MILBURN, T. W. Explaining a Paradox of Mediation. *Negotiation Journal*, 1993, roč. 9, č. 1, s. 23.

³¹ Sander píše o angloamerickém právním systému v 90. letech, ale domnívám se, že lze totéž v současnosti konstatovat i o našem systému práva.

³² Viz SANDER, F. E. A., ALLEN, H. W., HENSLER, D. Judicial (Mis)Use of ADR - A Debate, cit. d., s. 886.

³³ Viz SANDER, F. E. A. Future of ADR: The Earl F. Nelson Memorial Lecture. *Journal of Dispute Resolution*, cit. d., s. 8.

³⁴ HOLAS, J. Limity donucení k využití mediace. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2021, roč. 29, č. 2, s. 296.

³⁵ Viz např. MERRY, S. E. Disputing without Culture, *Harvard Law Review*, 1987, roč. 100, č. 8, s. 2066.

³⁶ WISSLER, R. L. The Effects of Mandatory Mediation: Empirical Research on the Experience of Small Claims and Common Pleas Courts. *Willamette Law Review*, 1997, roč. 33, č. 3, s. 565.

³⁷ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb Průvodce mediačním procesem*, cit. d., s. 56.

*mediace nařizující přímo jednání nenarušuje zcela princip konsensu, ačkoliv jedna z jeho složek porušena je. Všeobecně se nicméně považují za významnější další dva aspekty této klíčové charakteristiky – kontrola procesu a dobrovolnost na výstupu“.*³⁸

Jak pojímá princip dobrovolnosti směrnice o mediaci vyplývá z bodu 13 jejího odůvodnění, jenž stanoví: „*mediace podle této směrnice by měla být dobrovolným řízením v tom smyslu, že strany sporu za ně samy odpovídají, mohou je organizovat podle svého uvážení a kdykoli je mohou ukončit*“. Donucení k mediaci pak směrnice výslovně umožňuje v článku 3 písm. a), který stanoví, že mediaci mohou zahájit strany sporu anebo může být navržena či nařízena soudem nebo stanovena právem členského státu. Dle článku 5 odst. 2 nejsou uvedenou směrnicí dotčeny vnitrostátní právní předpisy, podle kterých je využití mediace stanoveno jako povinné nebo je předmětem pobídek či sankcí, ať už před zahájením soudního řízení, nebo po jeho zahájení, avšak pouze za předpokladu, že nebrání stranám sporu ve výkonu práva na přístup k soudu.

V zákoně o mediaci nalezneme vyjádření zásady dobrovolnosti ve smyslu zákazu nucení stran k setrvání v mediačním procesu v § 3 odst. 4, jenž stanoví povinnost mediátora poučit strany o možnosti kdykoliv mediaci ukončit. Učinit tak mohou buď jednostranným písemným prohlášením ve smyslu § 6 odst. 3 písm. c) tohoto zákona, anebo společným souhlasným prohlášením podle § 6 odst. 3 písm. d). Zároveň zákon v tomto ustanovení ukládá mediátorovi povinnost výslovně strany sporu poučit, že zahájením mediace není dotčeno jejich právo domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů cestou soudního řízení.

Zákon o mediaci zachovává princip dobrovolnosti rovněž ve vztahu k zahájení mediace. Nestanoví totiž povinnost využít mediaci pro žádnou oblast sporů. Strany si ji vybírají vždy dobrovolně na základě vlastního rozhodnutí. Nic na tom nemění ani zakotvení nařízeného prvního setkání s mediátorem v § 100 odst. 2 občanského soudního řádu. Byť, jak vyplývá ze samotného označení tohoto institutu, jej lze nařídit. To, co se účastníkům řízení ukládá, je totiž účast na informativní schůzce, nikoliv mediace samotná. Ustanovení § 4 odst. 1 zákona o mediaci, které jako jediný možný způsob zahájení mediace stanoví uzavření smlouvy o provedení mediace, dle mého názoru neponechává prostor pro jiný výklad. Tato smlouva se uzavírá až poté, co mediátor strany seznámí s výhodami, zásadami a účelem mediace, a to pouze tehdy, jestliže si tento způsob řešení sporu samy zvolí. Soud není oprávněn „nutit“ je k uzavření dané smlouvy.

³⁸ SVATOS, M. *Tajemství mediace aneb Řešení sporů od A do Z*, 1. vydání. Praha: Art Francesco, 2020, s. 113.

Rozhodnou-li se, že mediaci zahájit nechtějí, nehrozí jim žádná sankce. Nařízené první setkání s mediátorem tak nemůže být v rozporu s principem dobrovolnosti mediace, když tato nebyla doposud ani zahájena a její zahájení nemůže být žádným způsobem vynucováno. Argument rozporu s touto zásadou vyvrací rovněž Ministerstvo spravedlnosti ve výkladovém stanovisku k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ustanovení § 100 odst. 2 občanského soudního řádu.³⁹

1.2.2 Důvěrnost

Další důležitou zásadou, v níž můžeme zároveň spatřovat i jednu z výhod mediace, je její důvěrnost. Projevuje se ve dvou rovinách. V první tak, že se procesu mediace nemohou bez souhlasu stran účastnit další osoby ani veřejnost. Jedná se přitom o zásadní rozdíl oproti soudnímu řízení, které je postaveno na ústavním principu veřejnosti.

Druhá rovina spočívá v povinnosti mlčenlivosti. Pro mediátora je tato povinnost zakotvena v § 9 zákona o mediaci. Podle jeho odstavce prvního nesmí mediátor žádným třetím osobám sdělovat jakékoliv informace o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou či výkonem mediace. Uvedené platí též pro případ, že smlouva o provedení mediace nakonec uzavřena nebyla. Této povinnosti by mohl být mediátor v souladu s odstavcem 2 předmětného ustanovení zproštěn jen souhlasným projevem všech stran. K prolomení mlčenlivosti dochází z některých zákonných důvodů, například je-li vedeno řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, jehož předmětem je spor mediátora a strany konfliktu.⁴⁰

Povinnost mlčenlivosti nebyla zakotvena pro strany konfliktu, na rozdíl například od jinak v mnoha ohledech podobné slovenské právní úpravy mediace.⁴¹ Většina členů pracovní skupiny, jež měla na starosti přípravu zákona o mediaci, přitom preferovala, aby se vztahovala i na strany sporu. Poukazovali na to, že důvěrnost informací sdělených v rámci mediačního procesu je významným zdrojem motivace k účasti na mediaci. Ministerstvo spravedlnosti jako předkladatel uvedeného zákona však považovalo rozšíření této povinnosti za nadbytečné a její případné porušení za státem obtížně postižitelné. Stranám sporu totiž nesmí být znemožněno domáhat se po neúspěšné

³⁹ Viz Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorom>.

⁴⁰ Viz § 9 odst. 3 zákona o mediaci.

⁴¹ Viz § 5 zákona č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

mediaci svého práva u soudu.⁴² Povinnost mlčenlivosti by jim mohla bránit v naplnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní. Zakotvit si ji však mohou samy ve smlouvě o provedení mediace, přičemž její dodržení lze také smluvně zajistit, například smluvní pokutou.⁴³

Povinnosti mlčenlivosti mediátora v souvislosti s prvním setkáním se dále věnuje podkapitola 2.2.7.

1.2.3 Nestrannost a neutralita

Jedním z pilířů mediace je nestrannost mediátora. Rozumí se jí neexistence vztahu mediátora k předmětu sporu a ke stranám konfliktu. Mediátor se musí vyvarovat střetu zájmů, tedy je-li například současně advokátem, nemůže ohledně téhož konfliktu stranám poskytovat právní poradenství.⁴⁴ Povinnost provádět mediaci nestranně mu ukládá zákon o mediaci v ustanovení § 8 odst. 1 písm. a). Existuje-li důvod k pochybnostem o jeho nepodjatosti, musí odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, respektive již zahájenou mediaci ukončit.⁴⁵

Od nestrannosti můžeme odlišit neutralitu. Tu lze dovozovat z vnějších projevů mediátora v průběhu mediace. Z jeho chování musí být zřejmé, že zohledňuje a vyhodnocuje veškeré sdělené informace, a to rovnocenně vůči všem zúčastněným.⁴⁶ Neutralita neznamená, že by měl být pasivní. Naopak je představována jeho angažovaností a pochopením pro každou ze stran sporu. Jedním ze znaků, podle nichž můžeme poznat dobré mediační sezení, je, že si klienti po jeho ukončení nejsou jisti odpovědí na otázku, co si mediátor myslí o tom či onom z nich.⁴⁷ Narušení tohoto principu může vést ke ztrátě důvěry mezi mediátorem a některou ze stran konfliktu. V takovém případě umožňuje mediátorovi ustanovení § 5 odst. 2 zákona o mediaci odmítnout uzavřít smlouvu o provedení mediace či již zahájenou mediaci ukončit podle § 6 odst. 2 zákona o mediaci. Nutno upozornit, že se jedná na rozdíl od pochybností o jeho nepodjatosti toliko o možnost, nikoli povinnost.

⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. [psp.cz \[online\]](https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721), s. 34. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

⁴³ HÁJKOVÁ, Š. In DOLEŽALOVÁ, M. a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 50 (§ 9 zákona o mediaci).

⁴⁴ Viz § 8 odst. 2 zákona o mediaci.

⁴⁵ § 5 odst. 1 a § 6 odst. 1 písm. a) zákona o mediaci.

⁴⁶ HORÁČEK, T. *Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu)*, cit. d., s. 20.

⁴⁷ HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 58–59.

1.2.4 Neformálnost

Od soudního a rozhodčího řízení se mediace výrazně odlišuje svou neformálností. Není řízením, kde by měly strany sporu přesně vymezená procesní práva a povinnosti a jež by se řídilo formálními procesními pravidly. Mediace je hmotněprávní dohodou uzavíranou stranami konfliktu s mediátorem o tom, že se s jeho pomocí pokusí v mezích sjednaných pravidel, jejichž obecný rámec stanoví právní úprava, nalézt řešení svého sporu.⁴⁸ Z principu neformálnosti vychází rovněž zákon o mediaci, když mediační proces upravuje jen v nezbytné míře. Dle důvodové zprávy tak zákonodárce učinil proto, že by v případě podrobné úpravy podmínek hrozilo, že „řada mediací svázaná přílišnou formalizací nedospěje k dohodě nebo dohodu soud neschválí pro formální porušení zákona. Jinou možností je, že by se tato porušení zatajovala nebo tiše tolerovala“.⁴⁹

Neformálnost také umožňuje vedení mediace za využití prostředků informačních technologií a dálkové komunikace, tedy tzv. online. V současnosti lze pozorovat vzrůstající zájem o tuto formu vedení mediace, a to především z důvodu přetrvávající pandemie covid-19, kdy se jeví být vhodným způsobem k řešení sporu za současného vyloučení osobního kontaktu.

1.2.5 Sebeurčení a převzetí odpovědnosti

Zatímco na průběh mediace má dominantní vliv mediátor, o veškerých věcných aspektech řešení nebo dohody rozhodují výhradně strany konfliktu. Je plně na jejich rozhodnutí, zda a jak bude spor vyřešen. Nesmí přitom však zasáhnout do práv třetích osob.⁵⁰ Na tento princip, jenž můžeme označit jako princip sebeurčení, přímo navazuje princip převzetí zodpovědnosti. Oba jsou reflektovány v § 3 odst. 3 zákona o mediaci, který stanoví, že za obsah mediační dohody jsou odpovědné jen strany sporu, *a contrario* tedy nikoliv mediátor. O tom musí být také strany podle § 3 odst. 4 zákona o mediaci ještě před zahájením mediace mediátorem poučeny. Mediátor nenese odpovědnost ani za to, že uspořádání vztahů v mediační dohodě bude spravedlivé. Lze tedy konstatovat, že mediace není metodou, jež by za všech okolností musela směřovat k nalezení spravedlnosti.⁵¹

⁴⁸ HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu), cit. d., s. 20.

⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. [psp.cz \[online\]](https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721), s. 29. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

⁵⁰ PLAMÍNEK, J. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 65.

⁵¹ HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 38 (§ 3 zákona o mediaci).

1.3 Srovnání výhod a nevýhod mediace oproti soudnímu řízení

Tato podkapitola se věnuje srovnání výhod mediace oproti soudnímu řízení, a objasňuje tak, v čem spočívá potenciál mediace a proč je smysluplné podporovat její větší využití, nejen skrze informativní setkání s mediátorem. Zároveň uvádí také její úskalí, neboť i ta je třeba vzít do úvahy při rozhodování o vhodném způsobu řešení sporu.

Mezi hlavní výhody mediace se řadí časová úspora. Průměrná délka civilního řízení skončeného v roce 2019⁵² činila 263 dní ode dne nápadu do dne konečného vyřízení věci okresním soudem a 1046 dní v případě, že byl v prvním stupni příslušný krajský soud. Odvolací řízení vedené před krajskými soudy trvalo v témže roce v průměru 125 dní, před Vrchním soudem v Praze 324 dní a před Vrchním soudem v Olomouci 183 dní. U opatrovnické agendy trvalo řízení průměrně 126 dní ode dne nápadu do dne konečného vyřízení okresním soudem.⁵³ Ohledně délky mediace nejsou podobné statistiky k dispozici. Důvodová zpráva k zákonu o mediaci odhaduje, přičemž vychází z údajů Asociace mediátorů České republiky, jako průměr 3 schůzky s mediátorem po 2 hodinách. Řešení konfliktu u mediátora je podle ní skončeno do dvou měsíců od zahájení mediace.⁵⁴ Výsledky průzkumu Centre for Effective Dispute Resolution z roku 2018 ukazují, že ve Velké Británii trvalo obchodní mediační jednání průměrně 7 hodin a 24 minut. Před mediací strávili mediátoři v průměru 7 hodin přípravou na ni a necelé 2 hodiny se případu věnovali ještě po skončení mediačního jednání.⁵⁵ Z uvedených údajů vyplývá, že mediace je zásadně z časového hlediska výhodnějším způsobem řešení sporů nežli soudní řízení.

Mediace bývá také méně finančně nákladná. Vyšší odměny mediátora si strany dle § 4 odst. 2 písm. d) zákona o mediaci sjednávají ve smlouvě o provedení mediace. Pozitivní vliv má již zmíněná rychlost tohoto způsobu řešení sporů. Díky tomu odměna mediátora, která bývá zpravidla stanovena hodinovou sazbou, ve výsledku nedosáhne částky převyšující náklady soudního řízení. Strany šetří finanční prostředky rovněž za

⁵² Využity jsou statistiky z roku 2019, neboť v roce 2020 bylo z důvodu omezení kontaktu osob kvůli pandemii covid-19 mnoho soudních jednání odročeno. Statistické údaje by tak neodpovídaly „standardnímu“ roku.

⁵³ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva. *justice.cz* [online]. 2020, s. 22, 59, 83, 93 a 138. [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. *psp.cz* [online], s. 39. [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

⁵⁵ Centre for Effective Dispute Resolution. The Eighth Mediation Audit: A survey of commercial mediator attitudes and experience in the United Kingdom. *CEDR.com* [online]. London, 2018, s. 6 [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <https://www.cedr.com/foundation/mediation-audit/>.

soudní poplatky a další náklady řízení jako například znalečné a svědečné. Náklady si nesou samy, nevystavují se tedy riziku, že by v případě neúspěchu musely hradit také náklady druhého účastníka.⁵⁶

Jednu z nejvýraznějších předností mediace představuje skutečnost, že kontrolu nad jejím výsledkem i odpovědnost za něj mají samy strany konfliktu. U soudního řízení je tato odpovědnost přenechána na státní moci a jeho účastníci mají povinnost podrobit se při řešení sporu stanoveným pravidlům v rovině hmotněprávní i procedurální. Postupně tak ztrácí „kontrolu“ nad průběhem řízení.⁵⁷ Mediace si klade za cíl, aby strany společně našly vzájemně přijatelné řešení, neurčuje „vítěze a poraženého“.

V průběhu soudního řízení může být konflikt mezi stranami ještě umocněn. Mediace naproti tomu pracuje také s emocemi a komunikací mezi stranami a poskytuje větší prostor pro vzájemné porozumění. S tím souvisí i další z výhod, a to snížení nebezpečí narušení vzájemných vztahů a zachování možnosti budoucí spolupráce. Lze očekávat, že mezi sebou strany budou mít lepší vztahy, vyřeší-li svůj spor smírnou cestou, než když o něm rozhodne soud.

Mediace je rovněž značně flexibilní, schopná přizpůsobit se konkrétním podmínkám a potřebám zúčastněných stran, ať už se jedná o čas, místo či způsob jejího vedení. Umožňuje řešit i více sporů v rámci jedné mediace, jestliže s tím všechny strany vyjádří souhlas. Účast na mediaci je snadná, není nutné disponovat žádnými specifickými znalostmi či dovednostmi. Vyžadováno není ani zastoupení advokátem.⁵⁸

Klady mediace se také často překrývají s jejími principy. Za další z předností tak můžeme vedle sebeurčení a převzetí odpovědnosti označit také její důvěrnost a neformálnost.⁵⁹

Patrně největší slabinou mediace je nejistota ohledně toho, zda bude jejím prostřednictvím spor vyřešen. Jedná se o důsledek zachovávání principu dobrovolnosti, který vyžaduje, aby strany nebyly nuceny k uzavření mediační dohody. Jestliže se nepodaří dohody dosáhnout, prodlouží se tím délka trvání sporu a zvýší jeho náklady. Tomuto negativnímu aspektu mediace se lze vyhnout, a to využitím tzv. hybridních metod ADR, například med-arb či arb-med, které poskytují záruku řešení sporu i v případě neúspěchu mediace a jejichž podstata byla stručně objasněna v podkapitole 1.1.1.

⁵⁶ BĚHOUNEK, T. Mediace v civilním řízení. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 19, s. 713.

⁵⁷ PAVLOVÁ L., VETEŠKA, J. *K aktuálním otázkám vyjednávání, mediace, rozhodčího řízení a tzv. práva spolupráce*, 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010, s. 38.

⁵⁸ SVATOŠ, M. *Tajemství mediace aneb Řešení sporů od A do Z*, cit. d., s. 110–115.

⁵⁹ K těmto principům podrobněji viz podkapitoly 1.2.2. a 1.2.4.

Za další nevýhodu může být považována skutečnost, že mediační dohoda není na rozdíl od rozsudku a rozhodčího nálezu přímo vykonatelná. Uzavřená mediační dohoda má povahu smlouvy. Nicméně nabízí se více možností, jak učinit mediační dohodu vykonatelnou. Jednou z možností je její schválení soudem ve smírčím řízení v podobě prétorského smíru,⁶⁰ nebo u již zahájeného řízení v podobě soudního smíru postupem podle § 99 občanského soudního řádu. Další variantou je uzavření mediační dohody ve formě notářského zápisu se svolením k přímé vykonatelnosti.

Existuje také potenciální riziko zneužití mediace z procesních důvodů. Může se jednat o snahu získat čas před podáním žaloby či o možnost získat informace, jež by mohly být užity v následujících procesních fázích.⁶¹ Nemůže však dojít k promlčení ani prekluzi, neboť uzavřením dohody o mimosoudním jednání dochází podle § 647 občanského zákoníku ke stavení promlčecích a na základě § 654 odst. 2 též prekluzivních lhůt.

⁶⁰ Viz § 67 odst. 2 občanského soudního řádu.

⁶¹ SVATOS, M. *Tajemství mediace aneb Řešení sporů od A do Z*, cit. d., s. 111.

2. Analýza právní úpravy nařízeného prvního setkání s mediátorem a její aplikace

V České republice začala mediace pomalu nacházet své uplatnění na počátku devadesátých let 20. století. Zprvu se vyvíjela mimo justiční systém. Od vzdělávání v mediaci se postupně přešlo k jejímu praktickému využití. Mediaci v civilních sporech přitom mohl vykonávat každý, kdo k tomu získal živnostenské oprávnění pro živnost volnou. Nebylo zapotřebí žádného vzdělání ani odborné způsobilosti. Mediační proces nebyl žádným způsobem upraven. Významným posunem bylo až zakotvení mediace v trestních věcech zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.⁶²

Mediace v civilních sporech byla prvně zákonem výslovně zmíněna až s novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 295/2008 Sb., která s účinností od 1. 10. 2008 vkládala do § 100 nový odstavec 3. Podle něho mohl soud ve věcech péče soudu o nezletilé uložit účastníkům řízení účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání či rodinné terapii, a to na dobu nejvýše tří měsíců. Přidán byl také § 110 odst. 2, který stanovil, že soud přeruší řízení, jestliže účastníci souhlasí s provedením mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání a také s tím, že si soud může vyžádat informace o průběhu takového jednání od osoby nebo zařízení, které má mimosoudní jednání provádět. Soud také mohl uložit účastníkům povinnost informovat jej o průběhu a výsledku takového jednání. Uvedenou novelou byl dále změněn § 273 odst. 2 občanského soudního řádu, který pod písm. a) nově stanovil možnost soudu, bylo-li to účelné, uložit tomu, kdo dobrovolně neplnil soudní rozhodnutí anebo soudem schválenou dohodu o výchově nezletilých dětí, případně o úpravě styku s nimi nebo rozhodnutí o navrácení dítěte, účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné či jiné vhodné terapii. Problém představoval nejednotný výklad těchto ustanovení, což byl patrně také důvod, proč soudci mediaci téměř nevyužívali. Mediace nebyla finančně ani jiným způsobem zvýhodněná a její zahájení nemělo vliv na běh promlčecích a prekluzivních lhůt. Problematická tak byla i motivace stran sporu k jejímu dobrovolnému využití. Tehdejší právní úprava také popírala některé z principů mediace, především princip dobrovolnosti a důvěrnosti.⁶³

⁶² HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. Institucionalizace mediace. Jak daleko jsme došli? In HOLÁ, L. a kol. *Mediace 2017: Sborník odborných statí z mezinárodní vědecké konference Mediace 2017, konané v Olomouci ve dnech 27.–28. října 2017*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2018, s. 17–18.

⁶³ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 41.

V roce 2011 se ustanovením § 273 odst. 2 písm. a) občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 10. 2008 do 31. 8. 2012, zabýval Ústavní soud. Posuzoval otázku, zda nesouhlas účastníka řízení s nařízením mediačního jednání, z něhož účastník dovozoval neúčelnost takového postupu soudu, zakládá porušení jeho práva na soudní ochranu zaručeného článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud konstatoval, že nesouhlas s náležitě odůvodněným závěrem soudu ohledně účelnosti nařízení mediačního jednání nelze hodnotit jako porušení základního práva na soudní ochranu garantovaného Listinou základních práv a svobod.⁶⁴

2.1 Směrnice o mediaci

Pro právní úpravu mediace v České republice mělo zásadní význam přijetí směrnice o mediaci v roce 2008. Směrnice se podle článku 1 odst. 2 vztahuje pouze na přeshraniční spory v občanských a obchodních věcech, výslovně však v bodě 8 odůvodnění uvádí, že by členským státům Evropské unie nemělo nic bránit v uplatnění jejich ustanovení rovněž na vnitrostátní mediaci. Tak také učinila Česká republika, pro kterou byla povinnost transponovat tuto směrnici hlavním impulzem k přijetí zákona o mediaci. Členské státy měly uvést v účinnost právní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 21. 5. 2011.⁶⁵ Zákon o mediaci nabyl účinnosti dne 1. 9. 2012, tedy více než rok po transpoziční lhůtě.

Pro první setkání s mediátorem je důležitý především článek 5 směrnice o mediaci. Podle prvního odstavce může soud, u něhož je podána žaloba, ve vhodných případech a s ohledem na všechny okolnosti případu vyzvat strany, aby využily k řešení sporu mediaci. Tuto možnost zakotvily ve svých právních předpisech všechny členské státy Evropské unie.⁶⁶ V českém právním řádu ji nalezneme v § 99 odst. 1 občanského soudního řádu, jenž upravuje povinnost soudu usilovat o smír mezi účastníky, a také v rámci přípravy jednání v § 114a odst. 2 písm. b) tohoto zákona.

Dále první odstavec článku 5 směrnice o mediaci stanoví, že soud může „*vyzvat strany, aby se zúčastnily informativního setkání o možnosti využití mediace, jestliže se taková setkání konají a jsou snadno přístupná*“. Toto ustanovení transponovalo do svých

⁶⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2011, sp. zn. II.ÚS 1740/11.

⁶⁵ Viz článek 12 odst. 1 směrnice o mediaci.

⁶⁶ Evropská komise. Study for an Evaluation and Implementation of Directive 2008/52/EC the ‘Mediation Directive’, updated version. *op.europa.eu* [online]. Luxembourg, 2016, s. 40. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bba3871d-223b-11e6-86d0-01aa75ed71a1/language-en>.

právních řádů patnáct členských států. Pouze v některých z nich je účast na takových setkáních povinná, a to buď z podnětu soudce nebo pro určité spory, například rodinné, jako povinnost uložená zákonem.⁶⁷ Právě zde spatřuji základ naší právní úpravy nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem.

2.2 Nařízené setkání podle občanského soudního řádu

Při přípravě zákona o mediaci bylo zvažováno více variant ohledně dobrovolnosti mediace. První možností byla mediace zcela dobrovolná, druhou soudem nařízená, třetí pak mediace povinná ve smyslu stanovení zákonné povinnosti se jí zúčastnit. Většina členů skupiny, jež pracovala na návrhu zákona, se přiklonila k dobrovolné mediaci. Avšak zároveň považovala za vhodné umožnit soudu nařídít účastníkům řízení setkání s mediátorem, při němž by je s mediací seznámil. Pracovní skupina přitom vycházela z předpokladu, že u vyhrocených konfliktů může setkání s mediátorem uklidnit situaci a napomoci ke smírnému řešení. Doporučila proto přijmout kombinaci varianty dobrovolné a nařízené mediace tak, že má být mediace zásadně dobrovolná a soudu má být dána možnost nařídít účastníkům řízení krátké setkání s mediátorem.⁶⁸ Tato varianta byla zákonodárcem přijata. Do občanského soudního řádu se tak s účinností od 1. září 2012 dostává institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Nahrazuje dosavadní možnost soudu uložit účastníkům ve věcech péče soudu o nezletilé účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, o níž bylo pojednáno výše.

Možnost soudu nařídít první setkání se zapsaným mediátorem v rámci přípravy jednání je upravena v § 114c odst. 3 písm. d) občanského soudního řádu. Dle tohoto ustanovení může předseda senátu při přípravném jednání účastníkům řízení nařídít první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 2, je-li to účelné a vhodné. Ustanovení § 100 odst. 2 občanského soudního řádu, které upravuje tuto možnost soudu v průběhu řízení, je pro tuto práci klíčové. Stanoví se v něm: *„Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání se zapsaným mediátorem [...] v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci*

⁶⁷ Evropská komise. Study for an Evaluation and Implementation of Directive 2008/52/EC the ‘Mediation Directive’, updated version. *op.europa.eu* [online]. Luxembourg, 2016, s. 40. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bba3871d-223b-11e6-86d0-01aa75ed71a1/language-en>.

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. *psp.cz* [online], s. 28. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu.“ A dále: „Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí“.

Nařízení prvního setkání s mediátorem představuje procesní nástroj, který soudu umožňuje naplnit jeho povinnost usilovat o smírné vyřešení sporu, jež mu ukládá § 99 odst. 1 a § 100 odst. 1 občanského soudního řádu. Pro tento postup není určena žádná fáze řízení a jeho využití je výhradně na uvážení předsedy senátu.⁶⁹ Na nařízení prvního setkání tedy není nárok. Účastník řízení může vůči soudu učinit nanejvýš podnět, ve kterém sdělí důvody, pro něž má za to, že by tak měl soud postupovat. Nejde v takovém případě o procesní návrh ve věci, a proto o něm soud nebude rozhodovat, ale vezme jej na vědomí jako tzv. ostatní podání. Z těchto důvodů nemůže být úspěšný návrh podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tedy návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu.⁷⁰

2.2.1 Účel prvního setkání s mediátorem a odměna mediátora

Účelem prvního setkání je seznámit účastníky řízení s možnostmi a výhodami mediace,⁷¹ jejími principy a účelem a zjistit, zda by měli případný zájem o provedení mediace. Nařízením prvního setkání nedochází k zahájení mediace. Pojmy „mediace“ a „nařízené první setkání se zapsaným mediátorem“ je tak třeba odlišovat. Uvedené ovšem nevylučuje, aby po obeznámení stran s podstatou mediace došlo k podpisu smlouvy o provedení mediace a poté se ještě na téže schůzce přistoupilo k samotné mediaci. Naopak se tak v praxi děje relativně často.^{72 73}

Nedohodnou-li se účastníci řízení jinak, náleží mediátorovi podle § 10 odst. 3 zákona o mediaci za první setkání odměna stanovená prováděcím právním předpisem a hradí ji strany konfliktu rovným dílem. Tímto prováděcím předpisem je

⁶⁹ HÁJKOVÁ, Š. In DOLEŽALOVÁ, M. a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 146 (§ 30 zákona o mediaci).

⁷⁰ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 114 (§ 30 zákona o mediaci).

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. [psp.cz \[online\]](https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721), s. 28. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

⁷² BŘÍZA, P., GANTNER, F. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 4, s. 34–35.

⁷³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. 32 Cdo 594/2019-467.

vyhláška o zkouškách a odměně mediátora. Dle § 15 této vyhlášky činí výše odměny za první setkání s mediátorem 400 Kč za každou započatou hodinu, přičemž je-li mediátor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu též náhrada za daň z přidané hodnoty. Tato odměna je podle § 137 odst. 1 občanského soudního řádu součástí nákladů řízení a za účastníka, jenž byl osvobozen od soudních poplatků, ji dle § 140 odst. 3 občanského soudního řádu platí stát. Mediátorovi nenáleží náhrada hotových výdajů, není-li ujednáno jinak.

V případě, že se v rámci tříhodinového limitu pro první setkání s mediátorem započne s prováděním mediace, vyvstává otázka, za jakou odměnu ji bude mediátor provádět. Nabízejí se dvě možnosti. Buď se bude odměna mediátora řídit odměnou sjednanou ve smlouvě o provedení mediace, anebo stále sazbou stanovenou vyhláškou o zkouškách a odměně mediátora za nařízené první setkání až do uplynutí tří hodin. Z důvodové zprávy k zákonu o mediaci vyplývá spíše druhá varianta, když se v ní v souvislosti s náklady na nařízené setkání s mediátorem uvádí: „*Účastníci řízení tak budou motivováni k tomu, aby k mediaci přistoupili zodpovědně a současně k tomu, aby svůj konflikt vyřešili co nejrychleji, dokud platí státem regulovanou odměnu mediátora. Po uplynutí soudem stanoveného rozsahu setkání s mediátorem bude zcela na rozhodnutí stran, zda si přejí v mediaci pokračovat,*“⁷⁴ a dále: „*po uplynutí tří hodin, po které mediátorovi náleží odměna, jejíž výše bude stanovena vyhláškou, bude na rozhodnutí stran, zda budou v mediaci pokračovat za smluvních podmínek, nebo zda si přejí mediaci ukončit a pokračovat v soudním řízení [...]. Cílem této úpravy je, aby [...] mediátor poskytoval stranám své služby za sníženou odměnu*“⁷⁵.

Z výzkumu mezi zapsanými mediátory, který provedla Holá, Urbanová a kol., vyplynulo, že přístup mediátorů se v této otázce liší. Pouze 28 ze 75 (tj. 37 %) zapsaných mediátorů, již se šetření zúčastnili, provádí mediaci za odměnu stanovenou vyhláškou do té doby, než skončí tříhodinový limit. Zbýlých 63 % dotazovaných začne pobírat odměnu smluvní, jakmile dojde k uzavření smlouvy o provedení mediace, přestože tři hodiny doposud neuplynuly.⁷⁶

⁷⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. [psp.cz](https://www.psp.cz) [online], s. 31. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

⁷⁵ Tamtéž, s. 51.

⁷⁶ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s 132.

Ani komentářová literatura zde není jednotná. Svoboda v komentáři k občanskému soudnímu řádu píše, že předmětem prvního setkání s mediátorem může být i uzavření smlouvy o provedení mediace a následné uzavření mediační dohody (tj. dohody o smírném řešení sporu), jestliže je k tomu v rámci tříhodinového setkání prostor. Jednání mediátora, jenž první setkání bez dostatečného důvodu ukončí uzavřením smlouvy o provedení mediace s tím, že k případné mediační dohodě dojde až v rámci dalšího setkání, kdy již pobírá odměnu smluvní, označuje Svoboda dokonce za protiprávní.⁷⁷ Naopak Hájková v komentáři k zákonu o mediaci vychází z toho, že tříhodinová časová dotace je maximální a není nutné ji využít celou. Dále k této problematice uvádí: „*i když trvá první setkání kratší dobu než tři hodiny, tak to neznamená, že by se zbývající časový prostor do naplnění uvedeného limitu ‚přesouval‘ na mediaci samotnou, a tedy že by i tuto zbývající dobu ‚kryla‘ shora uvedená zákonem stanovená výše odměny pro mediátora. Od okamžiku zahájení mediace má totiž mediátor právo na odměnu za mediaci, jejíž výše musí být řešena výhradně ve smlouvě o provedení mediace*“.⁷⁸

Přikláním se k výkladu Hájkové, a to z následujících důvodů. Budeme-li vycházet z účelu prvního setkání s mediátorem, jak byl uveden výše, dospějeme k závěru, že došlo k jeho naplnění již v okamžiku, kdy po seznámení s mediací učiní strany rozhodnutí, zda mají zájem na jejím provedení. Dále lze tento závěr dovést ze zákonné úpravy, když § 4 odst. 1 zákona o mediaci stanoví, že k zahájení mediace dochází výhradně uzavřením smlouvy o provedení mediace. Za provedenou mediaci má dle § 10 odst. 1 tohoto zákona mediátor právo na sjednanou odměnu, jejíž výše je podle § 4 odst. 2 písm. d) obligatorně sjednána ve smlouvě o provedení mediace. Ustanovení § 100 odst. 2 občanského soudního řádu nelze vykládat zcela nezávisle na uvedených ustanoveních zákona o mediaci.

Domnívám se, že příčinou nejednotného přístupu k odměně mediátora a k obsahu prvního setkání je právě zakotvení časového rozsahu tří hodin v občanském soudním řádu spolu s výše citovanými pasážemi důvodové zprávy k zákonu o mediaci. Jestliže by předmětem prvního setkání mělo být také uzavření mediační dohody, jak uvádí Svoboda, pak by se stíral rozdíl mezi prvním setkáním a mediací. Znamenalo by to také, že soud

⁷⁷ SVOBODA, K. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 498.

⁷⁸ HÁJKOVÁ, Š. In DOLEŽALOVÁ, M. a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 150 (§ 30 zákona o mediaci).

fakticky může účastníkům řízení nařídit mediaci.⁷⁹ Soud ovšem mediaci nenařizuje, což ostatně uvádí sama důvodová zpráva k zákonu o mediaci.⁸⁰ Zahájení mediace je vždy výsledkem dobrovolného rozhodnutí stran sporu, které svou vůli vyjádří uzavřením smlouvy o provedení mediace. Tímto okamžikem končí první setkání a zahajuje se samotná mediace. Zákon o mediaci přitom nepřipouští její zahájení jiným způsobem. Úvahy o nařízené mediaci tak nemají v kontextu zákona o mediaci normativní oporu.⁸¹

Ve světle výše uvedeného jsem dospěla k závěru, že od okamžiku, kdy je zahájena mediace, by mediátorovi měla náležet odměna smluvní ve výši sjednané ve smlouvě o provedení mediace, a to bez ohledu na tříhodinový časový limit. K tomuto výkladu se přiklonila také sekce ADR České advokátní komory, která vydala nezávazné stanovisko Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady.⁸² Rovněž Ministerstvo spravedlnosti České republiky podpořilo tento výklad ve svém stanovisku.⁸³ Přesto je z rozdílného přístupu jednotlivých mediátorů i odlišné interpretace v komentářové literatuře patrné, že tato otázka nebyla doposud zcela vyjasněna.

2.2.2 Podmínka účelnosti a vhodnosti

Aby předseda senátu mohl účastníkům řízení nařídit první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 2 občanského soudního řádu, musí být splněna podmínka vyjádřená v tomto ustanovení, a sice vhodnost a účelnost takového postupu. Je velmi podstatné, aby předseda senátu správně vyhodnotil, zda je spor pro mediaci vhodný. Právě nesprávné posouzení vhodnosti a účelnosti nařízení prvního setkání bývá často předmět kritiky ze strany zapsaných mediátorů. Účastníkům řízení se tím nejen zbytečně zvyšují náklady na vedení sporu, ale prodlužuje se tak rovněž délka soudního řízení. Zároveň taková zkušenost pravděpodobně nepřispěje k jejich pozitivnímu vnímání mediace jako alternativy soudního řízení. Stejně tak se dá předpokládat, že předseda senátu, jenž

⁷⁹ Srov. BRZOBOHATÝ, R. K souvislostem institutu nařízení prvního setkání s mediátorem a sociální koncepce civilního řádu soudního. *Soudce*, 2019, roč. 21, č. 9, s. 21.

⁸⁰ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. *psp.cz* [online], s. 28 a 51. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

⁸¹ BRZOBOHATÝ, R. K souvislostem institutu nařízení prvního setkání s mediátorem a sociální koncepce civilního řádu soudního, cit. d., s. 20–21.

⁸² Viz Česká advokátní komora. Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady - Stanovisko sekce ADR ČAK. *ČAK.cz* [online]. [cit. 2021-5-18]. Dostupné z <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18080>.

⁸³ Viz Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-05-18]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci?clanek=vykladove-stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorom>.

opakovaně nevhodně nařídí první setkání s mediátorem, po několika neúspěších již od využívání tohoto procesního nástroje upustí.

Rovněž § 114c odst. 3 písm. d) občanského soudního řádu omezuje nařízení prvního setkání v rámci přípravného jednání jen na případy, kdy je to účelné a vhodné. Zároveň však odkazuje na § 100 odst. 2, kde je již účelnost a vhodnost jednou uvedena. Nelze tudíž tomuto zopakování přičítat jakýkoli normativní obsah v tom smyslu, že by zde byl dán vyšší stupeň účelnosti a vhodnosti.⁸⁴

Při posuzování, zda je splněna uvedená podmínka, by měl předseda senátu vzít v potaz především účastníky řízení, jejich chování a vyjádření ohledně sporu, dosavadní průběh řízení, předmět sporu a obsah uplatněného sporného nároku.⁸⁵ Mezi konkrétní ukazatele vhodnosti sporu k mediaci pak patří například dlouhodobé vztahy, více probíhajících řízení s týmiž účastníky, společný budoucí zájem, potřeba rychlého vyřešení sporu, významná role emocí, potřeba soukromí a důvěrnosti. Aplikace § 100 odst. 2 občanského soudního řádu naopak zpravidla nebude namístě, jestliže v daném sporu již jednou mediace skončila neúspěchem, je žádoucí veřejné projednání věci a rozhodnutí soudu anebo v případě vyvíjení nepřiměřeného nátlaku na některého z účastníků.⁸⁶ Pravděpodobnost úspěchu nebude dána ani tehdy, jestliže je jeden z účastníků řízení výrazně finančně nebo jinak závislý na druhém anebo má-li jeden z nich natolik silné důkazní postavení, že je zcela zřejmý jeho úspěch ve věci. Obecně lze shrnout, že se jedná o situace, kdy některý z účastníků nemá žádnou motivaci k tomu, aby došlo k dohodě, popřípadě kdy účastníci nejsou smírného řešení z různých důvodů schopni.⁸⁷

Pomocí soudcům s posouzením, zda je konkrétní případ pro mediaci vhodný, by měla metodika Ministerstva spravedlnosti České republiky. Pomocná metodika má formu dotazníku sestávajícího z dvaceti otázek s možnostmi odpovědi ano, na pochybách, ne. Odpoví-li si soudce na většinu z nich kladně, pak je spor pro mediaci vhodný. Otázky se člení do čtyř oddílů na základě toho, na co míří. První oddíl se zaměřuje na vyhodnocení,

⁸⁴ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, cit. d., s. 125 (§ 30 zákona o mediaci).

⁸⁵ SVATOŠ, M., HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 239 (§ 31 zákona o mediaci).

⁸⁶ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Mediation Development Toolkit. Ensuring implementation of the CEPEJ Guidelines on mediation. Coe.int* [online]. Strasbourg, 2018, s. 16. [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/mediation-development-toolkit-ensuring-implementation-of-the-cepej--gui/16808c3f52>.

⁸⁷ HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D. Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém? *Soudce*, 2018, roč. 20, č. 5/2018, s. 14.

zda právní a procesní rámec není pro mediaci překážkou. Druhý oddíl je zacílen na vhodnost sporu z hlediska jeho charakteru. Otázky třetího oddílu se týkají ochoty stran urovnat spor vlastním způsobem a převažující kladné odpovědi naznačují, že by mělo být jednodušší přesvědčit strany o výhodách mediace. A konečně čtvrtý oddíl obsahuje otázky, které pomáhají vyhodnotit, zda smírné řešení sporu za pomoci mediace přinese stranám vyšší hodnotu než soudní nebo rozhodčí řízení.⁸⁸ Vydání této metodiky lze jednoznačně kvitovat. Dále je možné ocenit také školení pro soudce v rámci Justiční akademie, která se konají čtyřikrát v roce a kterých se již zúčastnila značná část soudců. Dostupný je pro ně rovněž on-line kurz o základech mediace.⁸⁹ Tyto nástroje mohou přispět k tomu, aby soudci lépe rozpoznali, jaké případy jsou pro mediaci vhodné, což je při aplikaci § 100 odst. 2 občanského soudního řádu stěžejní. Mohly by také vést ke zvýšení využití tohoto institutu v civilním řízení.

Ustanovení § 100 odst. 2 občanského soudního řádu nepřipouští uložení povinnosti zúčastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Můžeme si zde pokládat otázku, zda by skutečně mohl předseda senátu považovat za vhodné a účelné nařídit setkání účastníků tam, kde bylo nařízeno předběžné opatření k zamezení jejich kontaktu. V tomto ohledu se takové výslovné vyjádření jeví jako nadbytečné.⁹⁰

2.2.3 Usnesení o nařízení prvního setkání a přerušování řízení

Soud o nařízení prvního setkání rozhoduje usnesením.⁹¹ Prvním výrokem zpravidla uloží účastníkům řízení povinnost setkání s mediátorem v rozsahu tří hodin. Druhým výrokem je pak vyzve ke sdělení osoby mediátora, na které se dohodnou, a určí jim pro to lhůtu. Dále stanoví, že nevyhoví-li této výzvě, ustanovuje se mediátorem osoba, jež určil soud. Třetím výrokem řízení přeruší a stanoví dobu, na kterou se řízení přerušuje, nejdéle však na tři měsíce.⁹² Podle § 202 odst. 1 písm. m) občanského soudního řádu není proti tomuto usnesení odvolání přípustné. O tom soud účastníky v usnesení poučí.

⁸⁸ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Diagnostika případu mediace pro soudce. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci?clanek=podpora-mediaci-ministerstvo-spravedlnosti-vytvorilo-novy-pomocny-material-pro-soudce>.

⁸⁹ ROSŮLKOVÁ, J. Češi se učí řešit spory dohodou. *Právní rádce*, 2019, č. 9, s. 8.

⁹⁰ GRYGAR, J. Problematiké aspekty nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem. In HOLÁ, L. a kol. *Mediace 2017: Sborník odborných statí z mezinárodní vědecké konference Mediace 2017, konané v Olomouci ve dnech 27.–28. října 2017*, cit. d., s. 92.

⁹¹ § 167 odst. 1 občanského soudního řádu.

⁹² GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, cit. d., s. 116 (§ 30 zákona o mediaci).

V usnesení může být přímo určeno, jakého konkrétního mediátora soud vybral, jestliže se účastníci řízení na osobě mediátora neshodnou. Je možný rovněž postup, kdy soud rozhodne o výběru mediátora samostatným usnesením poté, co si jej účastníci ve stanové lhůtě nezvolí. Vybírá-li mediátora soud, je vhodné, aby doručil usnesení o nařízení prvního setkání a o jeho výběru také danému mediátorovi, a ten se tak mohl seznámit s předmětem řízení a jeho účastníky. Jestliže si mediátora zvolí účastníci sami, bude na nich, aby ho kontaktovali. Soudu nepřísluší vyvíjet tuto aktivitu za ně.⁹³ V praxi se osvědčilo uvést v usnesení také tuto jejich povinnost.⁹⁴

S ohledem na zákonnou formulaci „první“ setkání se zapsaným mediátorem lze přisvědčit názoru Grygara, že by jej soud neměl nařizovat opakovaně, a to ani tehdy, jestliže účastníci řízení změnili svá stanoviska nebo došlo ke změně poměrů. V takovém případě je věcí jejich procesní aktivity, aby využili jiné procesní instituty, jestliže chtějí využít mediaci, například návrh na přerušení řízení podle § 110 občanského soudního řádu. Nařídil-li tedy setkání s mediátorem soud prvního stupně, neměl by již tuto povinnost ukládat účastníkům řízení soud vyššího stupně v řízení o opravných prostředcích. Výjimkou, kdy by soud mohl setkání opětovně nařídít, by mohla být situace, kdy k prvnímu setkání nedošlo z objektivních důvodů, jako je například nemoc účastníka, a uplynula doba přerušení řízení.⁹⁵

Podle § 100 odst. 2 občanského soudního řádu může předseda senátu přerušit řízení v souvislosti s prvním setkáním s mediátorem nejdéle na tři měsíce. Je tedy nepochybně možné přerušit jej i na dobu kratší. Avšak dle věty třetí uvedeného ustanovení soud v řízení pokračuje až po uplynutí tří měsíců. Pokud bychom vycházeli z doslovného znění, znamenalo by to, že soud může pokračovat v řízení až po třech měsících bez ohledu na to, zda jej přerušil na kratší dobu. Daný výklad by byl v rozporu s rychlostí postupu v řízení v případě, že bude již před uplynutím tří měsíců zjevné, že k zahájení mediace nedojde. Jedná se tak patrně o legislativní vadu a dané ustanovení je třeba vykládat v tom smyslu, že soud pokračuje v řízení po uplynutí doby, na níž řízení přerušil, bez ohledu na to, zda byl již dříve podán návrh na pokračování v řízení.⁹⁶

⁹³ HÁJKOVÁ, Š. In DOLEŽALOVÁ, M. a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 147–148 (§ 30 zákona o mediaci).

⁹⁴ SVATOŠ, M., HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 241 (§ 31 zákona o mediaci).

⁹⁵ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, cit. d., s. 114 (§ 30 zákona o mediaci).

⁹⁶ Tamtéž, s. 119–120 (§ 30 zákona o mediaci).

Během doby, po kterou je řízení přerušeno, by měli účastníci absolvovat první setkání s mediátorem, jakož i zahájit mediaci, jestliže se pro ni rozhodnou. Po uplynutí této doby soud v řízení pokračuje i přesto, že dosud nedošlo ke skončení mediace. Bude-li však zapotřebí poskytnout účastníkům delší čas pro řešení sporu v mediaci, lze řízení opět přerušit, a to podle § 110 občanského soudního řádu, jestliže to účastníci shodně navrhnou a nebude-li se to přičít účelu řízení.

Nařídí-li předseda senátu účastníkům řízení první setkání s mediátorem již při přípravném jednání podle § 114c odst. 3 písm. d) občanského soudního řádu, jsou účastníci na základě § 114c odst. 4 uvedeného zákona povinni splnit tuto povinnost do skončení přípravného jednání.

2.2.4 Výběr mediátora

Předseda senátu může podle § 100 odst. 2 občanského soudního řádu nařídít první setkání toliko jen se zapsaným mediátorem.⁹⁷ Primárně si mají ze seznamu zapsaných mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti České republiky vybrat mediátora sami účastníci řízení, teprve nedohodnou-li se na něm bez zbytečného odkladu, resp. ve lhůtě stanovené soudem, vybere jej soud. Výzkum provedený Holou, Urbanovou a kol. však ukázal, že tak nepostupují všichni soudci. Konkrétně 7 ze 48 jimi dotazovaných soudců, přičemž 9 na otázku neodpovědělo, vybírá mediátora primárně samo.⁹⁸ Takový postup ovšem neodpovídá znění § 100 odst. 2 občanského soudního řádu.

Pro výběr osoby mediátora předsedou senátu nejsou zákonem dána žádná kritéria. Při jeho výběru by však měl vzít do úvahy místo sídla mediátora. Obvykle se právě tam bude konat první setkání, nedohodne-li se mediátor s účastníky jinak. Jeho sídlo se přitom nemusí nacházet v obvodu soudu, který tuto povinnost účastníkům uložil. Tím jsou narušena pravidla místní příslušnosti v civilním procesu, s čímž souvisí nebezpečí vzniku vyšších nákladů účastníků. Pečlivým uvážením místa sídla mediátora může soud předejít zmaření účelu prvního setkání z ekonomických důvodů u sociálně slabého účastníka řízení.⁹⁹

Občanský soudní řád ani zákon o mediaci nestanoví pro mediátora povinnost první setkání uskutečnit. Lze mít tedy za to, že provedení prvního setkání může odmítnout, brání-li mu v tom určitá překážka. Jednat se může například o střet zájmů, pracovní

⁹⁷ Pojmu „zapsaný mediátor“ se podrobněji věnuje podkapitola 1.1.3.

⁹⁸ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, cit. d., s 134.

⁹⁹ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, cit. d., s. 115 (§ 30 zákona o mediaci).

zaneprázdněnost či nemoc. Vybírá-li osobu mediátora soud, měl by mít zájem na tom, aby byly u daného mediátora dány předpoklady k přesvědčení stran k provedení mediace a k jejímu následnému dovedení do úspěšného konce. Takovým mediátorem patrně nebude ten, u něhož nejsou splněny podmínky pro vedení mediace, jako je jeho nezávislost a nestrannost, ani kupříkladu mediátor přetížený. Proto je žádoucí, aby soud mediátora před jeho jmenováním kontaktoval a ujistil se, že mu nic nebrání v tom, aby první setkání a případnou mediaci provedl.¹⁰⁰

Zatímco není pochyb o tom, že první setkání lze konat pouze se zapsaným mediátorem, můžeme si položit otázku, zda mají strany sporu po jeho absolvování možnost rozhodnout se pro provedení mediace s mediátorem jiným, například i „nezapsaným“. Odpověď lze dle mého názoru dovodit ze skutečnosti, že soud nenařizuje mediaci, nýbrž pouze informační setkání s mediátorem. Následné zahájení mediace, jak již bylo konstatováno výše, je ponecháno na svobodné vůli stran. Dochází k němu uzavřením smlouvy o provedení mediace, přičemž samy strany sporu rozhodují, zda a s jakým mediátorem ji uzavřou. Budou-li tak po prvním setkání nakloněny pokusu o řešení sporu prostřednictvím mediace, avšak mediátor, s nímž se toto setkání konalo, jim například z finančních důvodů nebude vyhovovat, mohou vyhledat jiného mediátora. Domnívám se, že není vyloučeno, aby se obrátily také na „nezapsaného“ mediátora. V takovém případě se však nebude jednat o mediaci podle zákona o mediaci, neboť ten se vztahuje pouze na mediaci prováděnou zapsanými mediátory.¹⁰¹

2.2.5 Osoby zúčastněné na prvním setkání

Pro naplnění účelu prvního setkání je stěžejní, kdo se jej účastní. Mělo by se jednat o osoby, jež znají historii i kontext daného konfliktu a mají plné a neomezené právo uzavírat ve věci smíry a narovnání. Je-li účastníkem řízení fyzická osoba, bude se bez pochyb jednat přímo o ni. V případě, kdy je stranou konfliktu osoba právnická, by se setkání měl účastnit primárně člen jejího statutárního orgánu, popřípadě zástupce se zástupčím oprávněním, které mu bude umožňovat účast na mediaci, včetně oprávnění uzavřít smlouvu o provedení mediace a mediační dohodu.¹⁰²

Jako problematická se ukázala otázka, zda se mohou prvního setkání zúčastnit namísto účastníků řízení pouze jejich právní zástupci. Přikláním se zde k výkladu, podle

¹⁰⁰ BŘÍZA, P., GANTNER, F. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe, cit. d., s. 36.

¹⁰¹ Viz § 1 zákona o mediaci.

¹⁰² SVATOŠ, M., HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 242 (§ 31 zákona o mediaci).

něhož je povinnost zúčastnit se prvního setkání s mediátorem osobní povinností účastníka řízení, kterou v jeho zastoupení nemůže splnit jeho právní zástupce. Cílem totiž je, aby se přímo účastníci řízení seznámili s mediací a sami (nezprostředkovaně) učinili informované rozhodnutí o tom, zda tuto alternativní metodu řešení sporů vyzkouší.¹⁰³ Takové stanovisko zaujalo rovněž Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Uvedlo, že občanský soudní řád, zákon o mediaci ani jiný právní předpis sice nestanoví účastníkovi řízení povinnost být na setkání s mediátorem přítomen osobně, i v soudním řízení však existují úkony, jež ze své podstaty vyžadují osobní přítomnost dotčených osob, například výslech účastníka řízení či podání svědecké výpovědi. Z podstaty nařízeného prvního setkání přitom podle ministerstva rovněž vyplývá, že cílí na osobní přítomnost stran. Dále tento závěr ministerstvo dovozuje z dikce § 100 odst. 2 občanského soudního řádu, který užívá slovního spojení „setkání účastníků řízení se zapsaným mediátorem“.¹⁰⁴

Výše uvedené ovšem nebrání tomu, aby se na první setkání dostavil účastník spolu s právním zástupcem. Pokud by mediátor právního zástupce z tohoto setkání vyloučil, mohlo by být jeho jednání v rozporu s článkem 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jenž zakotvuje právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Bříza a Gantner k tomu uvádí: „*I když stricto sensu zřejmě nelze tvrdit, že by zapsaný mediátor vystupoval v roli veřejného orgánu, je třeba vnímat, že se zde jedná o plnění povinnosti uložené v rámci řízení vedeného před soudem, proto jsme přesvědčeni, že zapsaný mediátor nemá právo bránit právním zástupcům stran, aby se setkání také účastnili*“.¹⁰⁵

Účasti právního zástupce na prvním setkání nemůže zamezit ani druhá strana, a to ani tehdy, jestliže sama zastoupena není. Je tomu tak z toho důvodu, že první setkání není samotnou mediací a jeho podstatou není vyřešení sporu. Absence právního zastoupení při prvním setkání by tak neměla nezastoupenou stranu znevýhodnit. Naopak podmínky samotné mediace sjednávají strany sporu ve smlouvě o provedení mediace, kde již mohou upravit, že se jí nebudou účastnit právní zástupci.¹⁰⁶

¹⁰³ BŘÍZA, P., GANTNER, F. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe, cit. d., s. 38.

¹⁰⁴ Viz Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci/1?clanek=vykladove-stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorom>.

¹⁰⁵ BŘÍZA, P., GANTNER, F. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe, cit. d., s. 38.

¹⁰⁶ Tamtéž.

Závěr, že setkání s mediátorem je osobní povinností účastníků řízení a přítomnost právního zástupce je toliko dobrovolná, potvrdil v nedávném době též Ústavní soud.¹⁰⁷

Osobami přítomnými na prvním setkání jsou tedy mediátor a účastníci řízení, jimž byla tato povinnost uložena soudem, a dále v závislosti na volbě účastníků také jejich právní zástupci, obvykle advokáti. Zda je odměna advokáta za účast na prvním setkání s mediátorem nákladem řízení podle § 137 občanského soudního řádu posuzoval Ústavní soud v usnesení ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3658/17. Konstatoval, že uvedené ustanovení obsahuje sice jen demonstrativní výčet nákladů řízení, které v průběhu soudního řízení vznikají subjektům na něm zúčastněným, avšak mají společné to, že byly vynaloženy v bezprostřední souvislosti se soudním řízením. Odměna za zastoupení advokátem na setkání s mediátorem přitom nákladem placeným v bezprostřední souvislosti se soudním řízením není. Dospěl proto k závěru, že soud, jenž při rozhodování o náhradě nákladů nepřiznal účastníkovi řízení odměnu za účast jeho advokáta na prvním setkání s mediátorem, postupoval v souladu s platnou právní úpravou.

Účast na prvním setkání nelze žádným způsobem vynucovat, a to ani institutem předvedení podle § 52 občanského soudního řádu.¹⁰⁸ Ke splnění povinnosti zúčastnit se tohoto setkání by však měl účastníky řízení motivovat § 150 uvedeného zákona. Ten stanoví, že odmítne-li se účastník bez závažného důvodu zúčastnit nařízeného prvního setkání, nemusí mu být soudem přiznána zcela nebo zčásti náhrada nákladů řízení. Jedná se o výjimku ze zásady úspěchu ve věci, jež se uplatňuje při rozhodování o náhradě nákladů řízení. Zvažuje-li soud takový postup, má povinnost s tím účastníka řízení seznámit a poskytnout mu procesní prostor k vyjádření a vznesení případných důkazních návrhů, které by mohly ovlivnit aplikaci tohoto ustanovení,¹⁰⁹ tedy ohledně existence závažného důvodu, pro který se nezúčastnil nařízeného prvního setkání.

2.2.6 Výsledek prvního setkání

Občanský soudní řád v § 100 odst. 2 vymezuje pro první setkání s mediátorem rozsah tří hodin. Jak již bylo uvedeno, je třeba jej vykládat jako rozsah maximální.¹¹⁰ Doba trvání prvního setkání je odvislá od toho, kolik času mediátorovi zabere vysvětlit stranám sporu podstatu, principy a možnosti mediace a pomoci jim posoudit, zda by pro

¹⁰⁷ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. II.ÚS 150/20.

¹⁰⁸ Viz usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 21 Co 62/2016.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 828/06.

¹¹⁰ Srov. § 15 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora, jenž upravuje odměnu mediátora „za každou započatou hodinu“.

ně mediace nebyla vhodnějším způsobem řešení sporu než soudní řízení. Záležet tak bude jak na schopnostech mediátora, tak na povědomí stran o mediaci a jejich ochotě se jí podrobit. Praxe ukázala, že se obvykle jedná o 30 až 60 minut.¹¹¹

Po této době může první setkání skončit některým z následujících způsobů. Strany sporu se rozhodnou nepodstoupit mediaci a pokračovat v soudním řízení. Další variantou je, že strany ukončí svůj spor, aniž by se zahajovala mediace. K tomu může dojít jak za přispění prvního setkání, tak z jiných důvodů. Třetí možnost představuje dohoda stran na jiném mimosoudním způsobu řešení sporu. A konečně může být výsledkem prvního setkání také shoda stran na tom, že se pokusí vyřešit svůj spor mediací.¹¹² V takovém případě bude mediace zahájena podpisem smlouvy o provedení mediace. V kolika procentech případů dochází po prvním setkání k uzavření této smlouvy bylo předmětem mého výzkumu, jehož výsledky jsou shrnuty v podkapitole 3.2.

O tom, že strany splnily svou povinnost setkat se s mediátorem, má mediátor podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona o mediaci povinnost vydat jim potvrzení. Význam to má zejména vzhledem k možnému nepřiznání náhrady nákladů soudního řízení v případě, že účastník řízení tuto povinnost nesplní.

2.2.7 Mlčenlivost

Nezbytnost odlišování nařízeného první setkání od mediace se projevuje mimo jiné v problematice povinnosti mlčenlivosti. Podle § 9 odst. 1 zákona o mediaci je mediátor vázán povinností mlčenlivosti ohledně všech skutečností, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, a to i tehdy, jestliže nakonec nebyla smlouva o provedení mediace uzavřena. Nařízené první setkání lze považovat za jistou formu přípravy mediace, a proto se něj bude vztahovat i tato mediátorova povinnost. Pro strany sporu však zákon takovou povinnost nestanoví. Zavázat se k mlčenlivosti mohou smluvně, obvykle smlouvou o provedení mediace.¹¹³ Před jejím uzavřením, tj. v průběhu prvního setkání, tedy mlčenlivostí bude vázán pouze mediátor, nikoliv strany sporu.

Povinností mlčenlivosti mediátora vůči soudu v souvislosti s nařízeným prvním setkáním se zabýval Ústavní soud v usnesení ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. III. ÚS 1604/17. Vyslovil v něm, že výše uvedené ustanovení o mlčenlivosti je třeba vykládat výhradně

¹¹¹ FRYŠTENSKÁ, M., LITZMAN, M. Odměna mediátora dle vyhlášky č. 277/2012 Sb. a ekonomická analýza práva. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 9, s. 866.

¹¹² SVATOŠ, M., HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 242–243 (§ 31 zákona o mediaci).

¹¹³ K povinnosti mlčenlivosti mediátora a stran v souvislosti s výkonem mediace blíže viz podkapitola 1.2.2.

k věci, jež má být jinak autoritativně rozhodnuta soudem. Nevztahuje se na sdělení procesní povahy, které se netýká věci samé či představ účastníků o vlastním řešení sporu. V projednávané věci se jednalo o mediátorovo sdělení soudu, že dojde ke zpětvzetí žaloby s tím, že si účastníci ponесou každý vlastní náklady řízení.

S ohledem na skutečnost, že je mediace založena na principu důvěrnosti, je dle mého názoru třeba vykládat povinnost mlčenlivosti spíše extenzivně. Mediátor by tak neměl soudu poskytovat informace například o tom, který z účastníků řízení zapříčinil, že nedošlo k uzavření smlouvy o provedení mediace.

2.3 Nařízené setkání podle zákona o zvláštních řízeních soudních

Pro mediaci v rodinněprávních konfliktech je významná úprava v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Povinnost soudu vést účastníky k nalezení smírného řešení je zde zakotvena v § 9. Podle tohoto ustanovení informuje soud za tímto účelem účastníky o možnostech mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání.

V rámci úpravy péče soudu o nezletilé stanoví zákon o zvláštních řízeních soudních v § 474 odst. 1 možnost soudu uložit rodičům na dobu nejvýše tří měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídit setkání s poskytovatelem odborné pomoci, především z oboru pedopsychologie. Dikce tohoto ustanovení naznačuje, že soud může nařídit účast na samotné mediaci, nikoliv pouze na informativní schůzce s mediátorem. Je patrné, že zde zákonodárce nenavázal na účinné znění občanského soudního řádu, podle kterého soud nařizuje první setkání se zapsaným mediátorem, nýbrž vycházel ze znění § 100 odst. 3 občanského soudního řádu účinného před přijetím zákona o mediaci, tj. od 1. 10. 2008 do 31. 8. 2012. V důvodové zprávě k zákonu o mediaci přitom byla tato právní úprava označena za nevyhovující, a to zejména pro nejasnost pojmů mimosoudní smírčí či mediační jednání a rodinná terapie.¹¹⁴

Nejistota ohledně toho, zda bylo skutečně záměrem umožnit nařízení mediace, vede ke zcela odlišným výkladům a přístupům soudů k aplikaci daného ustanovení. Zatímco některé soudy nařizují přímo mediaci, dokonce i konkrétní počet mediačních jednání, jiné na toto ustanovení nahlíží jako na připuštění možnosti nařídit setkání s mediátorem informativního charakteru.¹¹⁵

¹¹⁴ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. *psp.cz* [online], s. 51. [cit. 2021-05-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

¹¹⁵ SVATOŠ, M., HORÁČEK, T. In HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, cit. d., s. 245 (§ 31 zákona o mediaci).

Na nesoulad ve výkladu daného ustanovení reagovalo Ministerstvo spravedlnosti České republiky vydáním výkladového stanoviska. V něm stojí, že institut uvedený v § 474 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních je třeba vykládat v režimu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, tedy analogicky jako povinnost podle ustanovení § 100 odst. 2 občanského soudního řádu, které je obecnou úpravou ve vztahu ke speciálnímu ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních. Dále stanovisko upozorňuje, že pojmy jako „nařízená mediace“ ve smyslu mediace nařízené soudem či „povinná mediace“ ve smyslu mediace, jež musí být ze zákona zahájena před zahájením soudního řízení, český právní řád nezná.¹¹⁶ Nutno však podotknout, že toto stanovisko má pouze doporučující povahu.

Výklad, dle něhož se jedná o nařízenou mediaci, je předmětem kritiky primárně pro možný rozpor s principem dobrovolnosti mediace. Jak vyplývá z podkapitoly, jež se tomuto principu věnuje, dobrovolnost musí být zachovávána zejména až ve vztahu k průběhu mediace a jejímu výsledku, nikoliv nezbytně k jejímu zahájení. Ze slovního spojení „účast na mediačním jednání“, kdy tato povinnost může být nadto uložena až na tři měsíce a některé soudy nařizují i konkrétní počet mediačních jednání, je nicméně možné dovést nejen povinnost mediaci zahájit, nýbrž v ní také setrvat, což bez pochyb nepřipustně narušuje princip dobrovolnosti. V případě, že by šlo o nařízenou mediaci, by se dle mého názoru navíc nemohlo jednat o mediaci, resp. rodinnou mediaci, podle zákona o mediaci, neboť ten uplatňuje princip dobrovolnosti již ve vztahu k zahájení mediace, když nepočítá s jinou možností jejího zahájení, než je uzavření smlouvy o provedení mediace.¹¹⁷ Rovněž výslovně v § 3 odst. 4 stanoví možnost mediaci kdykoliv ukončit.

Z předestřených důvodů se domnívám, že účast na mediačním jednání podle § 474 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních je nezbytné vykládat jako účast na prvním setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu § 100 odst. 2 občanského soudního řádu. V rámci úvah *de lege ferenda* by však § 474 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních měl být novelizován tak, aby v souladu s terminologií občanského soudního řádu byl pojem „mediační jednání“ nahrazen pojmem „první setkání se zapsaným mediátorem“.

¹¹⁶ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Výkladové stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 z.ř.s. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-05-24]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->

¹¹⁷ Viz § 4 odst. 1 zákona o mediaci.

Opomenout dále nelze ustanovení § 503 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních, které upravuje možnost soudu nařídit první setkání s mediátorem v rámci vykonávacího řízení. Stanoví se v něm, že tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí anebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, případně o úpravě styku s ním anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, může soud nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu tří hodin, je-li to účelné. Lze si povšimnout, že na rozdíl od § 474 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních vychází ustanovení § 503 odst. 1 tohoto zákona z § 273 odst. 2 písm. a) občanského soudního řádu ve znění účinném po novele provedené zákonem o mediaci. Nepojednává proto o „mediačním jednání“, nýbrž o „prvním setkání s mediátorem“. V souladu s § 506 zákona o zvláštních řízeních soudních náklady výkonu takového rozhodnutí hradí povinný, výslovně pak toto ustanovení stanoví, že má stát proti povinnému právo na náhradu odměny mediátora za první setkání, kterou platil, ledaže by u povinného byly dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

Soud může uložit povinnost zúčastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem rovněž jako výchovné opatření, a to dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.¹¹⁸ Učinit tak může v souladu s § 13 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí tehdy, jestliže takové výchovné opatření neuložil již dříve obecní úřad obce s rozšířenou působností. Ten jej ukládá ve formě správního rozhodnutí vydaného ve správním řízení podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Stanovit povinnost zúčastnit se prvního setkání s mediátorem lze v případě, že to vyžaduje zájem na řádné výchově dítěte. Jestliže rodič nebo jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte nesplní tuto povinnost, jež mu byla uložena obecním úřadem obce s rozšířenou působností, dopustí se přestupku podle § 59d odst. 1 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Za tento přestupek lze podle odstavce 2 uvedeného ustanovení uložit pokutu do 20 000 Kč.

Praxe zde naráží na několik problémů. V první řadě je to nedostatek mediátorů, kteří se specializují na rodinnou mediaci.¹¹⁹ Ke dni 9. 3. 2021 mělo v seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti České republiky zapsáno zaměření na rodinnou mediaci 16 aktivních mediátorů. Ve srovnání s celkovým počtem 252 aktivních

¹¹⁸ § 13 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹¹⁹ ROGALEWICZOVÁ, R. In ROGALEWICZOVÁ, R., CILEČKOVÁ, K., KAPITÁN, Z., DOLEŽAL, M. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 109 (§ 13 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

mediátorů se jedná o velmi malý podíl, konkrétně 6,3 %.¹²⁰ Přestože mediaci v této oblasti může vykonávat i mediátor, který nesložil zkoušku z rodinné mediace, má tato specializace své opodstatnění. Zkouška z rodinné mediace by měla být dokladem toho, že má mediátor potřebné znalosti rodinného práva, úpravy majetkových práv, psychologie dítěte a orientuje se i v dalších otázkách souvisejících s rodinným životem,¹²¹ a bude tak schopen přizpůsobit mediaci specifikům této oblasti. Vzhledem k nízkému počtu mediátorů specializujících se na mediaci v rodinných věcech však nemusí být žádný z nich v daném místě dostupný.¹²²

Problematická je dále odměna mediátora za první setkání. Ačkoliv výši této odměny stanoví § 15 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora, z dikce daného ustanovení vyplývá, že se vztahuje pouze na odměnu za první setkání s mediátorem nařízené soudem, nikoliv však správním orgánem. Uloží-li tak obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost zúčastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem a nedojde-li k dohodě o odměně mediátora, nelze z právní úpravy její výši nikterak dovodit.¹²³ S ohledem na skutečnost, že se obsah prvního setkání nikterak nemění v závislosti na tom, zda jej nařídil soud či uložil správní orgán, nespátřuji zde žádný důvod, proč by neměla být odměna mediátora upravena shodně. V rámci úvah *de lege ferenda* by bylo vhodné tento nedostatek právní úpravy odstranit a znění § 15 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora změnit tak, aby zahrnovalo rovněž odměnu za první setkání uložené správním orgánem.

¹²⁰ Seznam mediátorů. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://mediatori.justice.cz>.

¹²¹ § 8 odst. 5 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora.

¹²² ROGALEWICZOVÁ, R. In ROGALEWICZOVÁ, R., CILEČKOVÁ, K., KAPITÁN, Z., DOLEŽAL, M. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*, cit. d., s. 109 (§ 13 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

¹²³ Tamtéž.

3. Využívání institutu v praxi

Díky statistickým údajům o prvním setkání s mediátorem, které shromažďuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky, je možné poskytnout pohled také do jeho využití v praxi. Následující podkapitola se věnuje analýze sbíraných statistických dat. Druhá podkapitola rozebírá výsledky empirického výzkumu, který byl pro účely této práce proveden.

3.1 Analýza statistických údajů

Ministerstvo spravedlnosti České republiky zpracovává data justičního systému z činnosti soudů. Statistická data jsou zanesena do statistických listů dostupných pro veřejnost. Obsahují podrobné údaje o pravomocně ukončených věcech, z nichž můžeme vyčíst též základní statistiky vztahující se k prvnímu setkání se zapsaným mediátorem.¹²⁴

Jednou z hlavních otázek, na níž lze nalézt odpověď v dostupných statistikách, je, nakolik soudy tento institut využívají. Data týkající se četnosti nařízení prvního setkání s mediátorem ve vztahu k celkovému počtu pravomocně skončených civilních řízení byla zanesena do následující tabulky. Nutno upozornit, že nařízení prvního setkání se do statistik promítne až v roce, kdy je pravomocně skončeno řízení, v němž jej soud nařídil. Zahrnuti jsou údaje okresních i krajských soudů.

Tabulka č. 1: Podíl nařízených prvních setkání na celkovém počtu pravomocně skončených řízení v občanskoprávních věcech

Rok	Počet řízení v občanskoprávních věcech	Počet nařízených prvních setkání	Podíl na celkovém počtu řízení v občanskoprávních věcech (v %)
2014	597 381	140	0,02
2015	502 915	315	0,06
2016	432 025	658	0,15
2017	390 152	894	0,23
2018	415 647	1256	0,3
2019	411 214	1279	0,31
2020	384 024	1162	0,3

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR¹²⁵

¹²⁴ Viz Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Statistiky z oblasti justice. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.

¹²⁵ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v občanskoprávních věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://eslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickeh-listu.html>.

Na základě dat uvedených v tabulce č. 1 lze učinit několik závěrů. Prvně je z nich patrné, že soudy využívají možnosti nařídit první setkání s mediátorem jen velice málo. Podíl prvních setkání na celkovém počtu řízení v občanskoprávních věcech nedosáhl v žádném ze sledovaných let ani 0,5 %. Na druhou stranu však můžeme sledovat jejich vzrůstající počet v čase. Mezi lety 2014 a 2020 došlo k více než osminásobnému nárůstu. Počet občanskoprávních řízení přitom každým rokem klesá.

K poklesu počtu nařízených prvních setkání ve srovnání s předchozími lety došlo poprvé v roce 2020. Vzhledem k pandemii covid-19 v této době mu však nelze přikládat větší váhu a patrně neznamená změnu dosavadního vzrůstajícího trendu využití tohoto institutu.

Vedle civilní agendy Ministerstvo spravedlnosti ČR statisticky sleduje agendu opatrovnickou. V této oblasti lze první setkání využít typicky ve věcech péče o nezletilé dítě, výživy nezletilého dítěte či styku s ním. Podíl nařízených prvních setkání s mediátorem na celkovém počtu pravomocně skončených řízení v opatrovnických věcech je vyjádřen v přiložené tabulce.

Tabulka č. 2: Podíl nařízených prvních setkání na celkovém počtu pravomocně skončených řízení v opatrovnických věcech

Rok	Počet řízení v opatrovnických věcech	Počet nařízených prvních setkání	Podíl na celkovém počtu řízení v opatrovnických věcech (v %)
2014	104 419	38	0,04
2015	129 471	74	0,06
2016	130 043	107	0,08
2017	112 863	157	0,14
2018	117 911	199	0,17
2019	118 857	245	0,2
2020	103 469	211	0,2

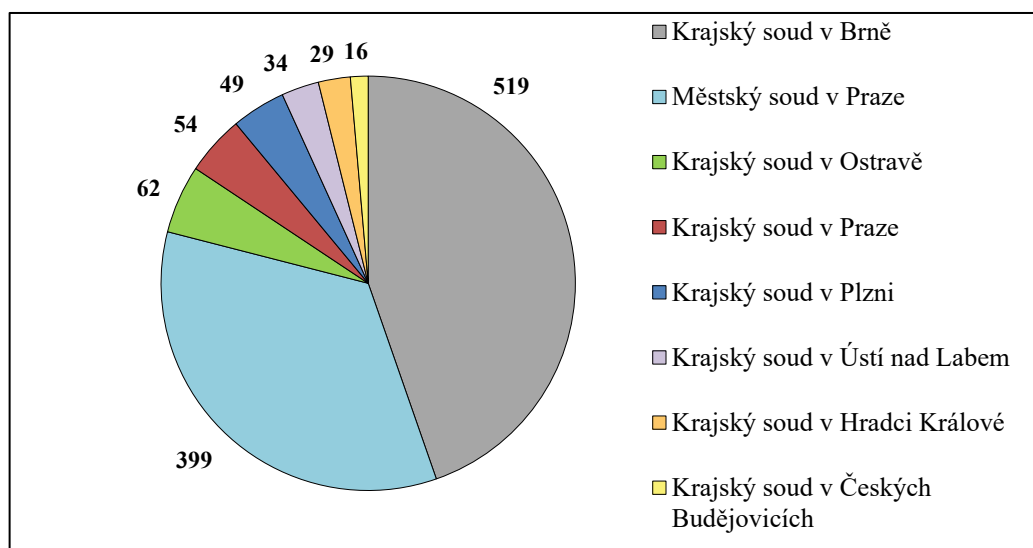
Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR¹²⁶

¹²⁶ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v opatrovnických věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-10-01]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistikych-listu.html>. Údaje za rok 2020 poskytlo Ministerstvo spravedlnosti ČR podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, evidenční číslo žádosti MSP-625/2021-OSV-OSV.

Shodně s civilní agendou i v opatrovnické agendě přistupují soudy k uložení povinnosti setkat se s mediátorem stále častěji. Nárůst je však v případě opatrovnických věcí pomalejší.

Ze statistických dat je dále patrné, že se míra využití tohoto institutu mezi jednotlivými soudy výrazně liší. Ve všech sledovaných letech, tj. od roku 2014 do roku 2020, nařizovaly první setkání v řízení v občanskoprávních věcech nejčastěji soudy v obvodu Krajského soudu v Brně. Počet jimi uložených prvních setkání se v těchto letech pohyboval dokonce okolo poloviny počtu nařízených setkání v celé České republice.¹²⁷ V opatrovnické agendě jsou dlouhodobě nejaktivnější soudy v obvodu Městského soudu v Praze.¹²⁸

Graf č. 1: Počet nařízených prvních setkání v řízení v občanskoprávních věcech podle obvodů krajských soudů za rok 2020

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR¹²⁹

Otázkou, co ovlivňuje prostorovou diferenciaci využívání tohoto institutu, se zabývali Holá, Fiedor a Urbanová. Jedním z jejich předpokladů byla vyšší míra využití ze strany více vytížených soudců jakožto možnosti určitého odbřemenění, avšak detailní

¹²⁷ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v občanskoprávních věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://eslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistikych-listu.html>.

¹²⁸ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v opatrovnických věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-10-01]. Dostupné z: <https://eslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistikych-listu.html>.

¹²⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v občanskoprávních věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://eslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistikych-listu.html>.

analýza dat poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti České republiky tuto teorii nepotvrdila. Lze mít podle nich naopak za to, že mediaci zvažují spíše soudci s menším nápadem, kteří tak mají více prostoru pro analýzu sporu a vyhodnocení jeho vhodnosti k mediaci. Jako další možná příčina se nabízí rozdílná dostupnost zapsaných mediátorů. S ohledem na relativně nízký počet aktivních zapsaných mediátorů a jejich územní působnost však nelze vyhodnotit vliv dostupnosti jejich služeb na využití institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. V téměř polovině soudních okresů navíc nemá sídlo žádný zapsaný mediátor.¹³⁰

Ministerstvo spravedlnosti České republiky má dále k dispozici data o tom, v jakých oblastech sporů nachází především institut prvního setkání své uplatnění. Zaznamenána jsou v níže uvedené tabulce.

Tabulka č. 3: Nejčastější předměty sporu s nařízeným prvním setkáním za rok 2020

Předmět sporu	Počet	Podíl na všech předmětech sporu s nařízeným prvním setkáním (v %)
Vypořádání společného jmění manželů	150	12,91
Bezdůvodné obohacení	92	7,92
Spory ze smluv o dílo	76	6,54
Spory z inominálních smluv	44	3,79
Spory z koupě movité věci	43	3,70
Oddělení, rozdělení nebo zrušení spoluvlastnictví	42	3,61
Určení vlastnictví	31	2,67
Spory z nájmu bytu a domu - nájemné a jiné	25	2,15
Nároky na mzdu (plat) a náhradu mzdy (platu)	25	2,15
Spory ze zápůjčky	23	1,98

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR¹³¹

Z tabulky č. 3 vyplývá, že předměty sporu s nařízeným prvním setkáním s mediátorem jsou různorodé. Nejčastěji se v roce 2020 jednalo o vypořádání společného jmění manželů, kde soudy aplikovali § 100 odst. 2 občanského soudního řádu v celkem 150 případech. Následují bezdůvodné obohacení s 92 případy a spory ze smluv o dílo se

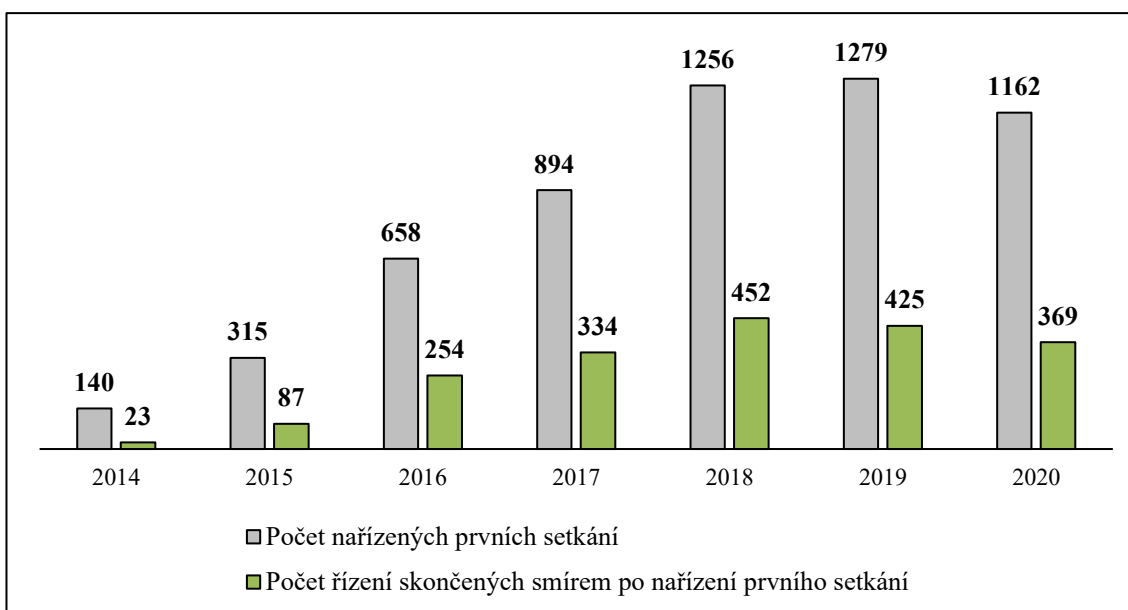
¹³⁰ HOLÁ, L., FIEDOR, D., URBANOVÁ M. První setkání se zapsaným mediátorem na základě prostorové analýzy míry jeho využívání v České republice. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 9, s. 886.

¹³¹ Údaje poskytlo Ministerstvo spravedlnosti ČR podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, evidenční číslo žádosti MSP-625/2021-OSV-OSV.

76. Vedle rodinného a závazkového práva je tento instrument využíván také v oblasti věcných práv, konkrétně u sporů z oddělení, rozdělení nebo zrušení spoluvlastnictví a určení vlastnictví. V menším množství jsou zastoupeny také pracovněprávní spory.

Při zkoumání prvního setkání se zapsaným mediátorem nás bude zajímat také jeho úspěšnost. V tomto směru negativně hodnotím, že nejsou pro veřejnost zpřístupněny statistiky, z nichž by úspěšnost tohoto institutu vyplývala. Patrně tomu tak bude z toho důvodu, že soudům, a tedy ani ministerstvu, není zpravidla známo, zda byla uzavřena smlouva o provedení mediace a mediační dohoda, nebylo-li řízení skončeno smírem. Těmito informacemi budou disponovat spíše jednotliví mediátoři. Nicméně Ministerstvo spravedlnosti ČR má data o tom, v kolika případech skončilo řízení, v němž bylo nařízeno první setkání s mediátorem, smírem. Na žádost byla poskytnuta a jsou vyjádřena v následujícím grafu.

Graf č. 2: Civilní řízení skončená smírem po nařízení prvního setkání s mediátorem

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR¹³²

Od roku 2014 došlo k uzavření smíru v 1944 případech z 5704, což odpovídá 34 %. V roce 2016 bylo dokonce 38,6 % řízení, v nichž předseda senátu přistoupil k nařízení prvního setkání, skončeno smírem. Uvedená data umožňují vytvořit si přibližnou představu o dopadu prvního setkání s mediátorem na soudní řízení. Je však nezbytné ještě jejich doplnění. Statistika nezahrnuje případy, kdy sice došlo k uzavření mediační

¹³² Údaje poskytl Ministerstvo spravedlnosti ČR podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, evidenční číslo žádosti MSP-625/2021-OSV-OSV.

dohody, ale řízení bylo namísto smíru ukončeno zpětvzetím žaloby. Neobsahuje rovněž smíry a zpětvzetí žaloby ve sporech, v nichž soud první setkání nenařídil, avšak k jejich vyřešení došlo ve spojení s mediací zahájenou na základě nařízeného prvního setkání v jiném sporu. Během této mediace bylo zjištěno, že strany mezi sebou vedou další spory, a mediační dohoda následně obsáhne narovnání ve více sporech.¹³³ V neposlední řadě nelze opomenout, že navzdory tomu, že mediační dohoda nebude uzavřena, může mediace přispět ke zklidnění emocí a ke zlepšení vztahů mezi účastníky řízení.

Randa, soudce Okresního soudu v Kladně, v souvislosti s veřejně dostupnými statistikami Ministerstva spravedlnosti České republiky upozorňuje na to, že neposkytují skutečný obraz vlivu mediace na soudní řízení. Z jeho zkušenosti došlo z 16 případů, kdy nařídil první setkání s mediátorem, v 7 z nich ke schválení smíru nebo ke zpětvzetí žaloby v důsledku uzavření mediační dohody, přičemž v jednom případě byl dohodou současně vyřešen také jiný soudní spor. V dalších pěti věcech účastníci sice nedospěli k mediační dohodě, avšak následně došlo ke schválení smíru při jednání, kdy předchozí práce mediátora měla podle jeho slov nepochybný vliv na ochotu stran vyřešit spor smírem. Ve 2 případech se strany dohodly dříve, než se dostavily k mediátorovi. Úspěšnost prvního setkání s mediátorem tak dosáhla 43,75 % a samotná přítomnost mediačního prvku v řízení měla za následek, že 87,5 % těchto řízení nebylo skončeno rozsudkem.¹³⁴

Randa dále poukazuje na to, že údaje vykazované soudy nejsou spolehlivé, neboť nebývají v praxi vždy důsledně vyznačovány. Například statistická data ohledně počtu nařízených prvních setkání s mediátorem okresním soudem v Kladně nedosáhla ani počtu jím nařízených setkání.¹³⁵ Na výše rozebrané statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky je tak třeba nahlížet jako na realitě se pouze přibližující. Jestliže vycházeli autoři věcného záměru civilního řádu soudního, jenž nadále nepočítá s úpravou prvního setkání se zapsaným mediátorem, z veřejně dostupných statistik, pak mohli dospět k závěru, že ze strany soudců není o tento institut velký zájem. Randa namítá, že „*pokud mají autoři předpisu k dispozici pouze statistické údaje, pak nemohou mít (a to nikoliv vlastní vinou) přehled o skutečném stavu věci*“.¹³⁶

¹³³ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 99.

¹³⁴ RANDA, L. Nerušte soudům možnost nařídít první setkání s mediátorem. *Soudce*, 2019, roč. 21, č. 9, s. 25.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

3.2 Kvantitativní výzkum

Jak bylo naznačeno výše, přehled o tom, v kolika případech dochází po nařízení prvního setkání s mediátorem k podpisu smlouvy o provedení mediace a v kolika následně k uzavření mediační dohody, mají především samotní mediátoři. Dané údaje jsou přitom rozhodující pro zhodnocení účinnosti zkoumaného procesního nástroje. Tato skutečnost mě vedla k provedení vlastního empirického výzkumu zaměřeného na zkušenosti mediátorů.

Jako cíl výzkumu jsem stanovila zjištění úspěšnosti nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem a identifikaci postoje zapsaných mediátorů k jeho případnému zrušení. První hypotézou, která měla být potvrzena, nebo vyvrácena, bylo, že nařízení prvního setkání vede ve více než 50 % případů k uzavření smlouvy o provedení mediace. Podle druhé hypotézy více než 50 % následně zahájených mediací skončí uzavřením mediační dohody. Tyto hodnoty považuji za nejnižší možné pro to, aby bylo možné daný institut hodnotit jako účinný. Poslední hypotéza se týkala postoje zapsaných mediátorů k vynětí nařízeného prvního setkání z právní úpravy a předpokládala, že alespoň 75 % z nich se k němu staví negativně.

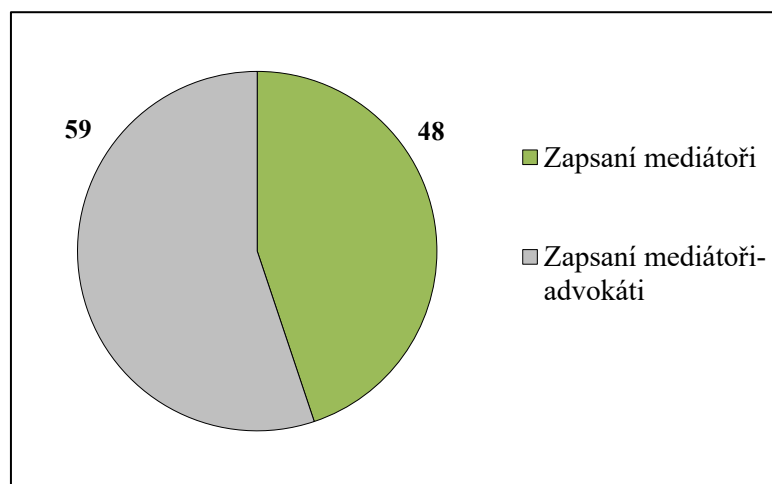
Kvantitativní výzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření. Dotazník se skládal z šesti otázek a byl rozeslán na e-mailové adresy všech mediátorů zapsaných v seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR, kteří měli ke dni 9. 3. 2021 status aktivního mediátora. Dle uvedeného seznamu se jednalo o 252 mediátorů. Na devět z nich však nebyl dostupný žádný funkční kontakt a tři mě informovali o tom, že již aktivními mediátory nejsou. O vyplnění dotazníku jsem tedy požádala zbývajících 240 aktivních zapsaných mediátorů, každého z nich jsem oslovila samostatně. Sběr dat probíhal od 9. března 2021 do 1. dubna 2021. Odpovědi byly anonymní a jsou k dispozici v příloze k této práci.

Z celkového počtu 240 oslovených aktivních mediátorů jich součinnost poskytlo 110. Návratnost dotazníků tedy činila 45,83 %. Ve třech případech byl dotazník vyplněn neplatně. Výzkum tedy pracuje s údaji vyplněnými 107 zapsanými mediátory, což je nejvyšší počet nashromážděných odpovědí v rámci empirického výzkumu provedeného mezi zapsanými mediátory v České republice, s jakým jsem měla doposud možnost se setkat. Vysokou návratnost dotazníků přičítám třem skutečnostem. V první řadě je to zjevný zájem o toto téma ze strany zapsaných mediátorů. Vycházím přitom také ze zpětné vazby, kterou jsem od nich v souvislosti s prováděným výzkumem obdržela. Mediátoři zpravidla oceňovali výběr tématu či upozorňovali na problematické aspekty prvního

setkání se zapsaným mediátorem. Účast na dotazníkovém šetření jsem se dále snažila zvýšit omezením množství pokladaných otázek. Určitý vliv mohla mít rovněž skutečnost, že jsem o spolupráci požádala každého z mediátorů samostatně.

První otázka měla blíže charakterizovat mediátory, kteří se výzkumu zúčastnili. Respondent odpovídal, zda je zapsaným mediátorem, nebo zapsaným mediátorem a zároveň advokátem. Zastoupení obou skupin je vyjádřeno v následujícím grafu.

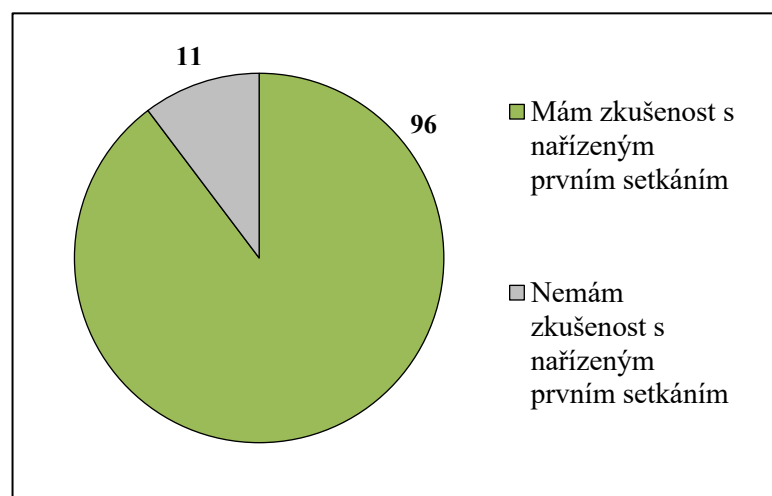
Graf č. 3: Zastoupení zapsaných mediátorů a zapsaných mediátorů-advokátů na výzkumu

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 48 zapsaných mediátorů a 59 zapsaných mediátorů-advokátů.

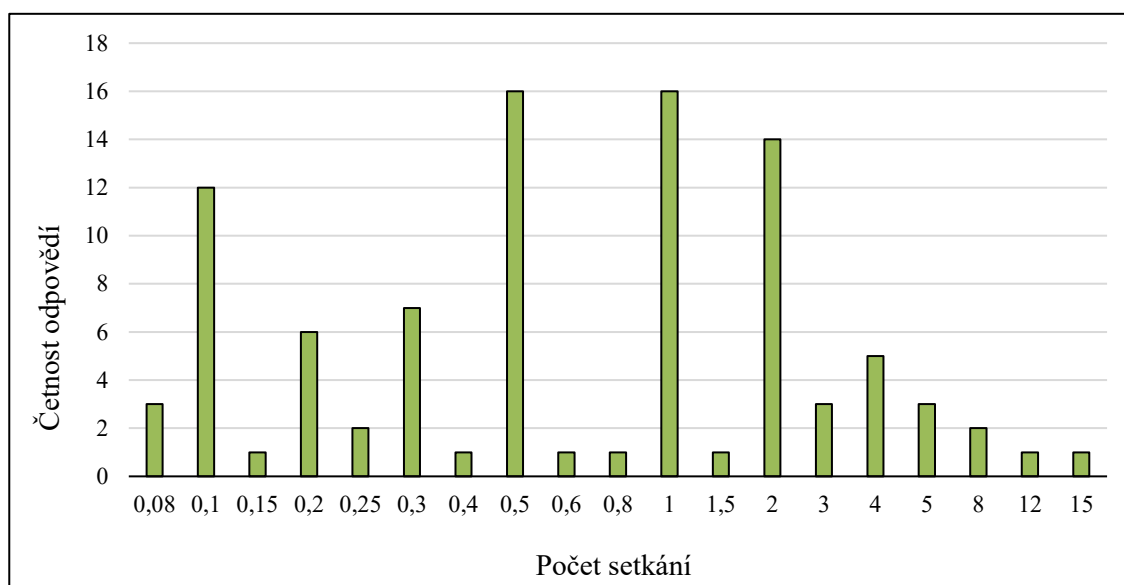
Druhá z položených otázek zněla: „*Máte zkušenost se soudem nařízeným prvním setkáním s mediátorem?*“. Jejím cílem bylo zjistit, kolik mediátorů se s tímto institutem ve své praxi neseťkalo, a dále je vyřadit z odpovídání na otázky č. 3, 4 a 5.

Graf č. 4: Zkušenost zapsaných mediátorů s nařízeným prvním setkáním s mediátorem

Celkem 96 ze 107 mediátorů odpovědělo, že mají s nařízeným prvním setkáním zkušenost. Tito mediátoři byli dále dotázáni, kolik setkání absolvují průměrně za měsíc. Jako průměrný měsíční počet setkání byla otázka formulována proto, že mediátoři nemají povinnost vést si podrobnou evidenci počtu provedených prvních setkání a také s ohledem na nepříznivý stav pandemie covid-19 v době sběru dat, kdy bylo možné předpokládat nízký počet nařízených setkání.

Graf č. 5: Průměrný měsíční počet nařízených prvních setkání u jednotlivých mediátorů

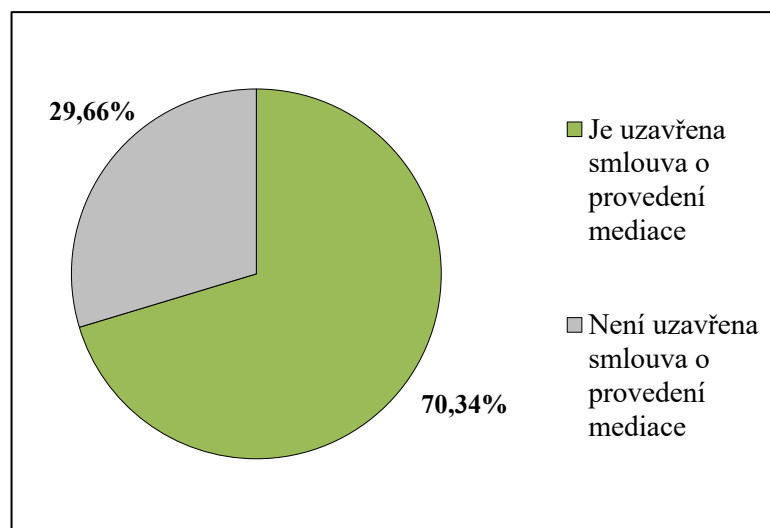

Počet vedených prvních setkání se mezi jednotlivými mediátory výrazně liší. Zatímco jeden z respondentů uvádí, že má za měsíc na starosti průměrně 15 prvních setkání, u více než poloviny mediátorů se jedná o méně než jedno setkání v měsíci. Započítáme-li též mediátory, kteří se s prvním setkáním doposud nesetkali, připadá na jednoho mediátora průměrně 1,38 setkání měsíčně. V odpovědích byl patrný drobný rozdíl mezi zapsanými mediátory a zapsanými mediátory, jež jsou zároveň advokáty. U první skupiny činí průměrný počet prvních setkání jednoho mediátora 1,17 za měsíc, tedy přibližně 14 v roce. V případě advokátů je to 1,56 setkání v měsíci, tedy přibližně 19 za rok.

V pořadí čtvrtá otázka se zaměřila na to, v kolika procentech případů dospěje první setkání k uzavření smlouvy o provedení mediace, a tím i k jejímu zahájení. Odpovídali na ni pouze mediátoři, kteří se již s tímto institutem ve své praxi setkali, tedy 96 mediátorů. Jejich zkušenosti se dle odpovědí velmi různí. Čtyři respondenti uvedli, že žádné z nařízených setkání doposud nevedlo k uzavření této smlouvy, u devatenácti

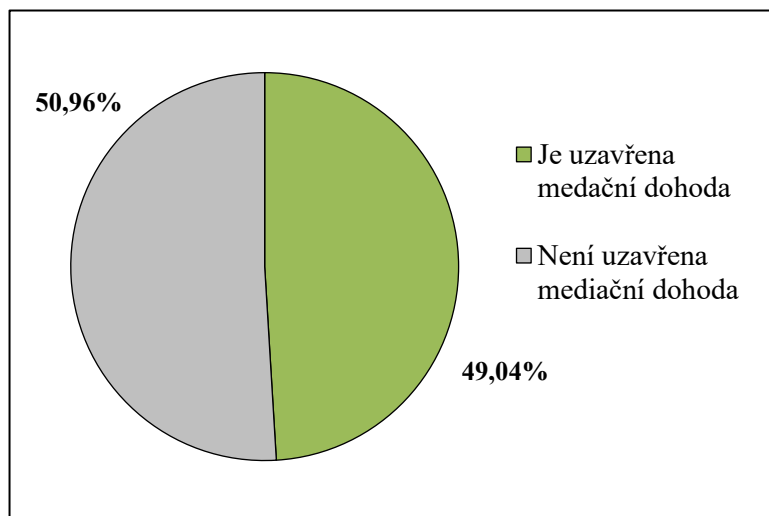
z nich se naopak jednalo o každé setkání. Abychom z toho mohli vyvodit určité závěry, je třeba nejdříve u každého z mediátorů propojit jeho odpověď s odpovědí na předchozí otázku ohledně počtu nařízených setkání za měsíc. V podrobnostech odkazují na přílohu k této práci, kde naleznete odpovědi všech mediátorů. Na první pohled je z nich například patrné, že podepsání smlouvy v 0 % či 100 % případů uváděli mediátoři s menším množstvím setkání. Podle odpovědí na předcházející otázku činí v součtu u 96 respondentů počet nařízených setkání 147,69 za měsíc. Z toho ve 103,89 případech dojde k uzavření smlouvy o provedení mediace. Lze tedy shrnout, že okolo 70,34 % prvních setkání s mediátorem vede dle zkušeností zapsaných mediátorů k uzavření smlouvy o provedení mediace a zahájení samotné mediace. První hypotéza, jež předpokládala více než 50 %, tak byla potvrzena.

Graf č. 6: Procentní vyjádření počtu nařízených prvních setkání, které vedou k uzavření smlouvy o provedení mediace

Pátý dotaz se zabýval tím, v kolika procentech ze všech nařízených prvních setkání se podaří uzavřít mediační dohodu. Odpovědi mediátorů jsou opět k dispozici v příloze k této práci. Vyplývá z nich, že u pěti mediátorů doposud nikdy nedošlo k uzavření mediační dohody, čtyři naproti tomu zaznamenávají prozatím stoprocentní úspěšnost. Zdaleka nejčastěji bylo uváděno 50 %. V přepočtu na měsíční počet 149,69 nařízených prvních setkání dojde podle odpovědí mediátorů u 73,41 z nich k uzavření mediační dohody. Mediační dohoda je tedy uzavřena ve 49,04 % případů.

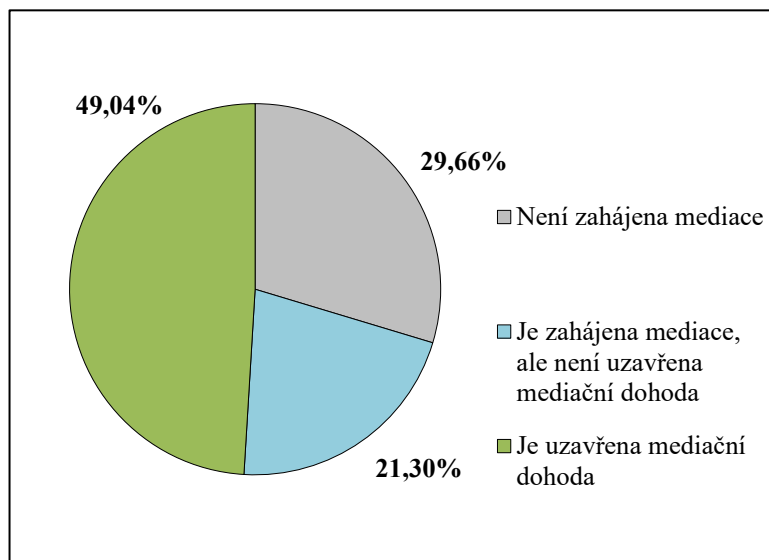
Graf č. 7: Procentní vyjádření počtu nařízených prvních setkání, které vedou k uzavření mediační dohody

Z odpovědí na předchozí dvě otázky lze vypočíst rovněž úspěšnost samotné mediace, tedy kolik zahájených mediací skončí uzavřením mediační dohody. Výsledkem je 70,66 %. Druhá hypotéza, dle níž více než 50 % mediací zahájených po setkání s mediátorem skončí uzavřením mediační dohody, tak byla rovněž potvrzena.

Celkovou úspěšnost prvního setkání pro přehlednost shrnuje následující graf.

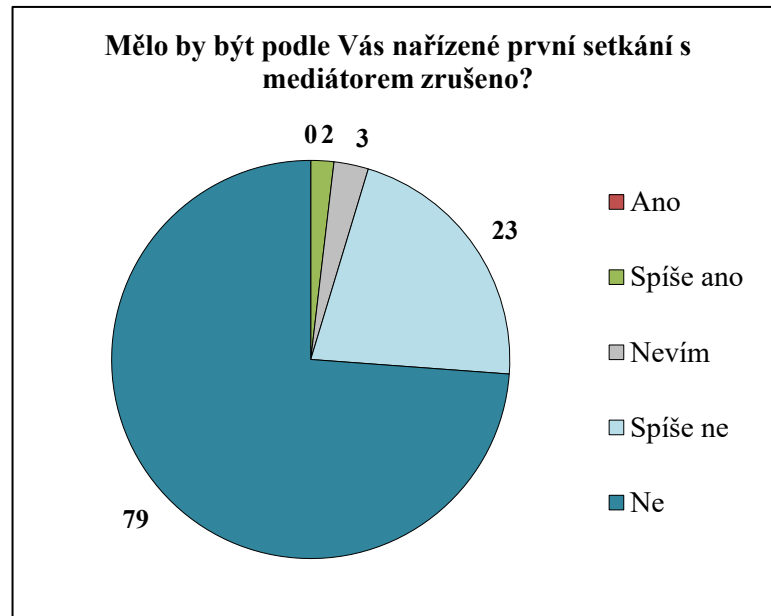
Graf č. 8: Procentní vyjádření úspěšnosti nařízeného prvního setkání

Poslední z položených otázek cílila na zjištění postoje zapsaných mediátorů k navrhovanému vyjmutí prvního setkání z právní úpravy civilního procesu, jak

předpokládá věcný záměr civilního řádu soudního. Odpovídalo na ni všech 107 aktivních zapsaných mediátorů.

Graf č. 9: Postoj zapsaných mediátorů ke zrušení nařízeného prvního setkání s mediátorem

Z grafu č. 9 vyplývá značně negativní postoj zapsaných mediátorů k navrhované právní úpravě. Žádný ze 107 aktivních zapsaných mediátorů se nevyjádřil pro jednoznačné zrušení prvního setkání. Dva mediátoři by daný institut z právní úpravy spíše vypustili. U jednoho z nich by přitom mohla hrát roli skutečnost, že se doposud nesetkal s tím, že by schůzka vedla k uzavření smlouvy o provedení mediace, u druhého pak minimální zkušenosti s prvním setkáním. Negativně na položenou otázku odpovědělo 102 mediátorů, tedy 95,3 % dotázaných. Přitom 23 z nich by institut spíše zachovalo a 79 s jeho zrušením jednoznačně nesouhlasí. Potvrzena tak byla rovněž třetí z hypotéz výzkumu, tedy že se alespoň 75 % oslovených mediátorů staví ke zrušení tohoto institutu negativně.

Cílem výzkumu bylo zjistit úspěšnost nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem a identifikovat postoj zapsaných mediátorů k jeho případnému zrušení. Z odpovědí mediátorů vyplynulo, že po nařízení prvního setkání dochází přibližně v 70 % případů k uzavření smlouvy o provedení mediace, z čehož přibližně 70 % vede k uzavření mediační dohody. Přistoupí-li tak předseda senátu k uložení povinnosti účastníkům řízení setkat se s mediátorem, je dle zkušeností mediátorů dána až 49% pravděpodobnost, že dojde k dohodě. Nepochybně nelze ztotožňovat úspěšnost tohoto institutu jen s počtem uzavřených mediačních dohod. Platí však, jak uvádí Fryštenská, že „čím více dohod

*v rámci mediace bude uzavřeno, tím větší důvěry si tento institut v české právní kultuře získá, a to jak ze strany laické veřejnosti, tak i ze strany soudů“.*¹³⁷ Provedený výzkum dle mého názoru ukazuje, že nařízené první setkání s mediátorem představuje efektivní nástroj, jak vést účastníky řízení ke smírnému řešení sporu. Jeho zvažované zrušení hodnotí zapsaní mediátoři téměř jednomyslně záporně, když se proti vyjádřilo 95,3 % dotázaných. Takto výrazně negativní postoj je o to překvapivější, že mediátoři často poukazují na nepřiměřeně nízkou odměnu za uskutečnění informačního setkání.¹³⁸ Na základě tohoto výsledku se lze domnívat, že zkoumaný procesní nástroj vnímají jako užitečný a efektivní i samotní mediátoři, kteří mají nejlepší představu o jeho fungování v praxi.

¹³⁷ FRYŠTENSKÁ, M. Mediace a ekonomická analýza práva. *Právník*, 2017, roč. 156, č. 9, s. 803.

¹³⁸ Viz např. HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, op. cit., s. 110.

4. Začlenění mediace do civilního procesu v právních řádech členských států EU

Směrnice o mediaci si v článku 1 klade za cíl mimo jiné zabezpečení vyváženého vztahu mezi mediací a soudním řízením. Členské státy Evropské unie proto hledají cesty, jak přimět strany civilních sporů k tomu, aby daly namísto soudního řízení přednost mediaci. I z těchto zahraničních zkušeností je vhodné vycházet při úvahách o tom, jakou roli by v budoucí úpravě civilního procesu měla hrát mediace. Čtvrtá kapitola se proto zaměřuje na možnosti, jež se v tomto směru nabízí.

Z komparativního pohledu lze vyčlenit tři základní modely zapojení (potenciálních) účastníků civilního řízení do mediace, a to dobrovolný model, model vyžadující první setkání s mediátorem a mandatorní model.¹³⁹ Tyto modely mohou být ještě doplněny o další nástroje nepřímého donucení k mediaci, jimž se věnuje poslední podkapitola.

4.1 Dobrovolný model

Dobrovolný model ponechává na stranách sporu, aby se samy spontánně rozhodly pro řešení sporu prostřednictvím mediace. K jejímu využití nejsou strany žádným způsobem nuceny, a to ani účastí na informační schůzce s mediátorem. Hlavní výhoda tohoto modelu je nasnadě. Jestliže se strany dokážou shodnout na tom, že se za pomoci mediace pokusí vyřešit spor smírně, pravděpodobněji povede mediace ke kýženému cíli. Zřejmou nevýhodu představuje skutečnost, že se na zahájení mediace musí dohodnout obě strany. Během konfliktu, kdy jsou vzájemné vztahy vyhrocené, přitom jedna či obě z nich často nemusí být ochotny se o jakékoliv smírné řešení ani pokusit. Navíc se ukazuje, že u tohoto modelu dojde k zahájení jen minimálního počtu mediací a že významněji nepřispívá k podpoře využití mediace jako alternativy soudního řízení. Ačkoliv může vykazovat velmi vysokou úspěšnost co do počtu uzavřených mediačních dohod, množství provedených mediací zůstává na extrémně nízké úrovni.¹⁴⁰

Nízký počet dobrovolně zahájených mediací souvisí také s nedostatečnou informovaností veřejnosti o mediaci. Bod 25 odůvodnění směrnice o mediaci stanoví, že

¹³⁹ Členění vychází z publikace HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, cit. d, s. 57.

¹⁴⁰ DE PALO, G., D'URSO, L. Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings. In *The Implementation of the Mediation Directive. Workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis*. *op.europa.eu* [online]. EU, 2016, s. 11–12. [cit. 2021-10-10] Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf.

by členské státy „měly podporovat informování široké veřejnosti o tom, jak kontaktovat mediátory a organizace poskytující mediační služby. Měly by rovněž vybízet osoby vykonávající právní praxi, aby své klienty o možnosti mediace informovaly“. Podle článku 9 směrnice o mediaci členské státy „podporují všemi prostředky, které považují za vhodné, zpřístupňování široké veřejnosti informací o tom, jak kontaktovat mediátory a organizace poskytující mediační služby, zejména prostřednictvím internetu“. Ze Studie o evaluaci a implementaci směrnice o mediaci vydané Evropskou komisí nicméně vyplývá, že je v členských státech povědomí o mediaci stále na nízké úrovni a že nedostatek informací dostupných potenciálním účastníkům soudního řízení negativně ovlivňuje účinnost poskytování mediačních služeb.¹⁴¹

V České republice provedli výzkum ohledně povědomí veřejnosti o mediaci Holá, Urbanová a Lakomý. Zjistili, že znalost mediace je velmi nízká, neboť pouhá třetina respondentů (34 %) v dotazníkovém šetření správně identifikovala význam pojmu mediace. Ve vztahu k dílčím informacím o tomto způsobu řešení sporu byly znalosti ještě výrazně nižší. Například jak vyhledat mediátora vědělo méně než 5 % dotazovaných. Zároveň výzkum ukázal na vysoký zájem o informace o mediaci, který je přítomný napříč českou společností.¹⁴²

Vzhledem k nedostatečné informovanosti české veřejnosti o mediaci nemůže dle mého názoru zákonodárce zvažovat zavedení dobrovolného modelu.¹⁴³ Stávající situace neumožňuje potenciálním účastníkům civilního řízení učinit plně informované rozhodnutí, jaký způsob řešení sporu zvolí. Praxe navíc ukázala, že dobrovolný model nepostačuje k tomu, aby bylo dosaženo cílů směrnice o mediaci.

4.2 Model vyžadující první setkání s mediátorem

Mezi dobrovolnou a mandatorní mediací se nachází model vyžadující první setkání s mediátorem, který kombinuje výhody obou. Vedle České republiky jej do svých právních řádů zakotvily také některé další členské státy Evropské unie. Ačkoliv se od sebe jednotlivé právní úpravy liší, jsou jim společné následujících tři klíčové aspekty.

¹⁴¹ Evropská komise. Study for an Evaluation and Implementation of Directive 2008/52/EC the ‘Mediation Directive’, updated version. *op.europa.eu* [online]. Luxembourg, 2016, s. 7. [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bba3871d-223b-11e6-86d0-01aa75ed71a1/language-en>.

¹⁴² HOLÁ, L., URBANOVÁ, M., LAKOMÝ, M. Informovanost o mediaci v evropském a českém kontextu (Awareness of Mediation in the European and Czech Contexts). *Scientia et Societas*, 2020, roč. 16, č. 2, s. 94–105.

¹⁴³ Obdobně viz HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, cit. d, s. 67.

Zprvč zajištění účinného zahájení mediačního procesu tím, že se vyžaduje úvodní schůzka s mediátorem, a to za vynaložení výrazně nízkých nákladů a s možnými sankcemi v soudním řízení, jestliže se strana sporu tohoto úvodního setkání nezúčastní. Dále záruka kvality tím, že strany s mediací seznamuje profesionální mediátor anebo specializovaný poskytovatel mediačních služeb. A konečně zaručení možnosti odmítnout na konci úvodního sezení mediaci bez následných sankcí či jiných negativních dopadů v soudním řízení.¹⁴⁴

V některých členských státech je vyžadována účast na informačním setkání, které však nevede profesionální mediátor. Takové setkání může být pro strany sporu užitečným zdrojem informací o mediaci, ale postrádá výhodu zkušeností mediátora s odstraňováním komunikačních překážek. Profesionální mediátor je schopen uklidnit počáteční přirozenou tendenci stran sporu odmítat mediaci a ujistit je o tom, že využití mediace bude nejen rychlejším způsobem řešení sporu, ale bude pro ně i v řadě dalších ohledů přínosné. Takového výsledku se u setkání s mediačním poradcem či jinou pověřenou osobou nedosáhne. Jako vhodnější se proto jeví, aby první informační setkání vedl mediátor, který splnil podmínky pro výkon této profese stanovené právní řádem daného členského státu.¹⁴⁵

Účast na úvodním setkání s mediátorem může být pro určitou oblast sporů stanovena zákonem jako podmínka přípustnosti žaloby anebo jej může nařídít soud. Kupříkladu v Maďarsku má soud možnost nařídít účastníkům řízení ve vymezených typech sporů první, takzvané orientační, setkání.¹⁴⁶ V Rakousku je taková pravomoc soudu dána ve věcech péče soudu o nezletilé.¹⁴⁷

Povinné mediační informační setkání před zahájením soudního řízení bylo pro některé oblasti sporů stanoveno také v Rumunsku. V případě nedodržení této povinnosti ze strany žalobce byly rumunské soudy od 1. srpna 2013 povinny žalobu pro nepřípustnost odmítnout. Ústavní soud Rumunska nicméně rozhodnutím z června roku

¹⁴⁴ DE PALO, G., D'URSO, L. Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings. In *The Implementation of the Mediation Directive*. Workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis. *op.europa.eu* [online]. EU, 2016, s. 13. [cit. 2021-10-11] Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁴⁶ Podrobněji viz ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, 1. vydání. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017, s. 412–413.

¹⁴⁷ § 107 odst. 3 zákona č. 11/2003 Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen (Außerstreitgesetz), ve znění pozdějších předpisů.

2014¹⁴⁸ příslušná ustanovení jako protiústavní zrušil. Dospěl k závěru, že odporují ústavně garantovanému právu na přístup k soudu.¹⁴⁹

4.3 Mandatorní model

U mandatorního modelu je využití mediace stanoveno zákonem ve vymezených oblastech sporů jako podmínka přístupu k soudu (dále jen „povinná mediace“) anebo je soudci dána pravomoc nařídit stranám v konkrétním případě přímo mediaci (dále jen „nařízená mediace“). Nejedná se nicméně o povinnost spor v mediaci vyřešit, nýbrž se o to pokusit.¹⁵⁰ Jak bylo podrobněji rozebráno v podkapitole věnující se principu dobrovolnosti, není takové donucení k mediaci zpravidla považováno za rozporné s její dobrovolnou povahou. Jednu z hlavních nevýhod tohoto modelu představuje skutečnost, že strany sporu mají povinnost zúčastnit se mediačního procesu a obvykle také zaplatit odměnu mediátora v plné výši, ačkoliv je zřejmé, že spor nebude vyřešen.¹⁵¹

K rozvoji povinné mediace dochází na evropské úrovni pomaleji, než tomu bylo v případě Spojených států amerických. Její zavádění zpomalily diskuse o možném rozporu s článkem 6 Evropské úmluvy upravujícím právo na spravedlivý proces. V něm se stanoví, že má každý právo na to, aby byla jeho záležitost projednána spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, jenž rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích anebo o oprávněnosti trestního obvinění proti němu. K rozprůdění těchto debat přispělo rozhodnutí anglického odvolacího soudu ve věci *Halsey v. Milton Keynes General NHS Trust and Steel*, které shledalo povinnou mediaci rozpornou s článkem 6 Evropské úmluvy.¹⁵² Soud v odůvodnění mimo jiné uvedl, že povinná mediace by nevedla k ničemu jinému, než ke zvýšení nákladů účastníků řízení a prodloužení soudního řízení, jakož i k poškození vnímání metod ADR jako efektivního způsobu řešení sporů.¹⁵³

¹⁴⁸ Viz rozhodnutí Ústavního soudu Rumunsko č. 266/2014.

¹⁴⁹ ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, cit. d., s. 637–643.

¹⁵⁰ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, cit. d, s. 58.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² NOLAN-HALEY, J. M. Is Europe Headed Down the Primrose Path with Mandatory Mediation? *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 2012, roč. 37, č. 4, s. 985.

¹⁵³ Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 11. 5. 2004. *Halsey v. Milton Keynes General NHS Trust a Steel v. Joy*, [2004] EWCA Civ 576.

Soudní dvůr Evropské unie posuzoval, zda je povinný pokus o mimosoudní řešení sporu jako podmínka přípustnosti žaloby slučitelný se zásadou účinné soudní ochrany¹⁵⁴, v roce 2010 v případě Rosalba Alassini a další v. Telecom Italia SpA a další. V rozsudku odkázal na ustálenou judikaturu, z níž vyplývá, že základní práva nejsou absolutními výsadami a mohou být omezena, avšak pouze za podmínky, že taková omezení odpovídají cílům obecného zájmu sledovaným dotčeným opatřením a nejsou nepřiměřeným a neúnosným zásahem, který ohrožuje samotnou podstatu těchto práv.¹⁵⁵ V projednávaném případě bylo účelem právní úpravy, jež podřídila přípustnost žalob v oblasti elektronických komunikací podmínce uskutečnění povinného pokusu o mimosoudní urovnání sporu, rychlejší a méně nákladné řešení sporů, jakož i snížení zátěže soudů. Soudní dvůr Evropské unie shledal, že se jedná o legitimní cíle obecného zájmu a daný konkrétní postup není nepřiměřený ve vztahu ke sledovaným cílům. Uvedl, že „*neexistuje méně omezující alternativa k zavedení povinného řízení, jelikož zavedení čistě dobrovolného mimosoudního řešení sporů nepředstavuje dostatečně efektivní prostředek k dosažení uvedených cílů*“.¹⁵⁶

Soudní dvůr Evropské unie tak dospěl k závěru, že zásada účinné soudní ochrany nebrání zavedení povinnosti uskutečnit před podáním žaloby řízení o mimosoudním urovnání sporu. Musí být však splněny následující podmínky: takové řízení nevede k vydání rozhodnutí, které by bylo pro jeho účastníky závazné, nepředstavuje podstatné prodloužení, pokud jde o podání žaloby k soudu, staví promlčení dotyčných práv a jeho účastníkům nevzniknou náklady, nebo jsou takové náklady pro účastníky nevýznamné. Zároveň nesmí být takové řízení zpřístupněno jen v elektronické podobě a musí umožňovat, aby bylo v naléhavých případech vydáno předběžné opatření.¹⁵⁷

Na uvedené rozhodnutí Soudní dvůr Evropské unie navázal rozsudkem z června roku 2017 ve věci Menini a Rampanelli v. Banco Popolare Società Cooperativa, kde se již zabýval přímo povinnou mediací. Konstatoval v něm, že dobrovolnost mediace nespočívá ve volnosti stran využít tohoto alternativního řešení sporu, nýbrž v tom, že za mediační řízení strany samy odpovídají, mohou jej organizovat podle svého uvážení

¹⁵⁴ Právo na spravedlivý proces a účinnou právní ochranu je na úrovni Evropské unie zakotveno v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, vyhlášené dne 7. prosince 2000 v Nice (Úř. věst. C 364, s. 1), ve znění schváleném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku (Úř. věst. C 303, s. 1).

¹⁵⁵ Viz rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 6. 2006, *Dokter a další*, C-28/05, bod 75 a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 12. 2001, *Fogarty v. Spojené království*, č. stížnosti 37112/97.

¹⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 3. 2010, *Rosalba Alassini a další v. Telecom Italia SpA a další*, C-317/08, C-318/08, C-319/08 a C-320/08.

¹⁵⁷ Tamtéž.

a kdykoli jej ukončit. Není tedy podstatné, zda má mediace povinnou či nepovinnou povahu. Důležité je, aby byla zachována práva stran sporu na přístup k soudu. Soudní dvůr uzavřel, že požadavek uskutečnění povinné mediace jako podmínky přípustnosti žaloby bude slučitelný se zásadou účinné soudní ochrany, avšak pouze při dodržení podmínek, jež vymezil ve výše rozebraném rozsudku.¹⁵⁸

Na úrovni Evropské unie již tedy byla řešena jedna ze stěžejních otázek, jež vyvstávají v souvislosti s povinnou mediací, a to zda není v rozporu s právem na spravedlivý proces, zejména s právem na přístup k soudu jako jeho součástí. Soudní dvůr Evropské unie v této souvislosti stanovil limity pro zavedení povinné mediace, které musí být dodrženy, aby byla s tímto právem slučitelná.

Z členských států Evropské unie, jež zavedly povinnost zahájit mediaci jako podmínku přístupu k soudu, lze zmínit například Maltu, která tak učinila v oblasti rodinného práva.¹⁵⁹ Povinná mediace byla uplatňována rovněž v Itálii, a to mezi lety 2011 a 2012.¹⁶⁰

4.4 Další nástroje donucení k mediaci

Výše rozebrané modely mohou být doplněny o další nástroje, jež mají strany sporu nepřímo motivovat k tomu, aby svůj spor vyřešily prostřednictvím mediace. Rozdělit je lze na nástroje pozitivní motivace a nástroje negativní motivace. Nástroje pozitivní motivace určitým způsobem zvýhodňují účastníky řízení, kteří po zahájení soudního řízení vyřeší spor v mediaci. Nástroje negativní motivace naopak sankcionují účastníky soudního řízení za to, že neučinili pokus o vyřešení sporu prostřednictvím mediace nebo nesplnili jinou povinnost související s mediací.¹⁶¹

Mezi nástroje pozitivní motivace, označované též jako pobídky, patří vrácení zaplaceného soudního poplatku či jeho části. Tímto způsobem motivuje účastníky řízení

¹⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 6. 2017, *Livio Menini, Maria Antonia Rampanelli v. Banco Popolare Società Cooperativa*, C-75/16.

¹⁵⁹ Rebooting the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU (the ‘Mediation Study’). *europarl.europa.eu* [online]. Brussels, 2014, s. 104 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET(2014)493042_EN.pdf).

¹⁶⁰ Podrobněji viz podkapitola 5.1.

¹⁶¹ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, cit. d., s. 61–62.

k využití mediace například Polsko,¹⁶² Estonsko¹⁶³ či Lotyšsko¹⁶⁴. Rovněž v naší právní úpravě nalezneme takový motivační prvek, a to v § 10 odst. 7 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Ten stanoví, že soud vrátí zaplacený soudní poplatek snížený o 20 %, nejméně však o 1000 Kč, jestliže byl mezi účastníky řízení schválen smír před tím, než soud rozhodl ve věci samé. V případě, že byl smír schválen jen v části předmětu řízení, vrátí soud odpovídající část poplatku. Účastníci řízení jsou tak podněcováni ke smírnému řešení sporu, jehož však nemusí být nezbytně dosaženo prostřednictvím mediace.

Z dalších nástrojů pozitivní motivace je možné jmenovat například poskytování bezplatné mediace, jež členské státy Evropské unie zavádějí především v oblasti rodinné mediace.¹⁶⁵

Nástroj negativní motivace představuje například nepřiznání náhrady nákladů řízení tomu z účastníků, který bezdůvodně odmítá mediaci. V České republice je obdobná sankce zakotvena v § 150 občanského soudního řádu ve vztahu k nařízenému prvnímu setkání s mediátorem. Ve Slovinsku kupříkladu může soud účastníkovi řízení, který zjevně bezdůvodně odmítl mediaci, na níž soud účastníky odkázal, uložit povinnost nahradit druhému účastníkovi zcela nebo zčásti náklady řízení vzniklé v důsledku tohoto bezdůvodného odmítnutí, a to bez ohledu na jeho případný úspěch ve věci.¹⁶⁶

Mezi nepřímé nástroje donucení k mediaci lze dále zařadit nástroje, jež nemají povahu motivační, nýbrž informační.¹⁶⁷ Jejich cílem je zvýšit informovanost o mediaci, neboť právě s nedostatečnou informovaností se vedle České republiky potýká také většina ostatních členských států Evropské unie, jak bylo uvedeno výše. Příkladem takového nástroje je informační povinnost některých právnických profesí. Například advokátovi může být uložena povinnost obeznámit před podáním žaloby klienta

¹⁶² Viz čl. 79 odst. 2 písm. a) Dz.U. 2005 Nr 167 poz. 1398 Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

¹⁶³ Viz § 150 odst. 2 1) Tsiviilkohtumenetluse seadustik Vastu võetud 20. 4. 2005 (RT I 2005, 26, 197), jež stanoví vrácení poloviny zaplaceného soudního poplatku v případě, že účastníci řízení dospějí ke „kompromisu“.

¹⁶⁴ Viz čl. 37 odst. 1 5) a 7) Civilprocesa likums (1999). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998.

¹⁶⁵ Podrobněji viz Evropská komise. Study for an Evaluation and Implementation of Directive 2008/52/EC the ‘Mediation Directive’, updated version. *op.europa.eu* [online]. Luxembourg, 2016, s. 60. [cit. 2021-10-18]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bba3871d-223b-11e6-86d0-01aa75ed71a1/language-en>.

¹⁶⁶ Viz článek 19 odst. 5 Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 – ZUJF).

¹⁶⁷ HOLAS, J. Princip dobrovolnosti v mediaci. In HOLÁ, L. a kol. *Mediace 2017: Sborník odborných statí z mezinárodní vědecké konference Mediace 2017, konané v Olomouci ve dnech 27.–28. října 2017*, cit. d., s. 83.

s možností mimosoudního řešení sporu za pomoci mediace. Výhodou představuje skutečnost, že se strany sporu o těchto alternativách dozví dříve, než je soudní řízení zahájeno.¹⁶⁸ V souladu s článkem 5 směrnice o mediaci zavedly členské státy také možnost či povinnost soudu informovat účastníky řízení o možnosti využít mediaci.

¹⁶⁸ HOLAS, J. Princip dobrovolnosti v mediaci. In HOLÁ, L. a kol. *Mediace 2017: Sborník odborných statí z mezinárodní vědecké konference Mediace 2017, konané v Olomouci ve dnech 27.–28. října 2017*, cit. d., s. 83.

5. Komparace s vybranými státy

V předchozí kapitole byly rozebrány možné způsoby zapojení stran civilních sporů do mediace, jež jsou uplatňovány v právních řádech členských států Evropské unie a mohou být inspirací při hledání vhodného modelu pro Českou republiku. Tato kapitola se blíže zaměří na dvě konkrétní právní úpravy, a to Itálie a Německa. Italskou právní úpravu jsem vybrala z toho důvodu, že poskytuje jedinečnou možnost srovnání více uvedených modelů. Německo jsem pak zvolila proto, že jeho právní předpisy uvádí tuzemský návrh nového civilního procesního kodexu jako svůj zdroj inspirace. V části věnované mediaci a zdůvodnění vynětí prvního setkání s mediátorem z právní úpravy zmiňuje, že se inspiruje německým právem, kdy „§ 278a německého ZPO pamatuje nejen na mediaci, ale i na jiné způsoby alternativního řešení sporů, žádný z těchto způsobů nepreferuje, ba ani jej stranám nevnucuje. Takový přístup považuje věcný záměr za vhodný a odpovídající povaze civilního sporného řízení“.¹⁶⁹

5.1 Právní úprava v Itálii

5.1.1 Vývoj a analýza právní úpravy

Do roku 2011 byla v Itálii mediace využívána pouze jako dobrovolná metoda řešení sporů. V uvedeném roce pak bylo vydáno nařízení vlády (*decreto legislativo*) č. 28/2010, jež transponovalo směrnici o mediaci a upravilo mediaci v občanských a obchodních věcech. Článek 5 odst. 2 tohoto nařízení stanovil možnost soudu navrhnout účastníkům řízení, aby k řešení svého sporu využili mediaci, a to i v průběhu odvolacího řízení. Charakteristickým a zároveň nejkontroverznějším ustanovením se pro italskou právní úpravu mediace stal článek 5 odst. 1 výše uvedeného nařízení. Ten zakotvil u široké škály sporů provedení mediace jako podmínku přípustnosti podání žaloby. Vztahoval se kupříkladu na spory týkající se nájmu, náhrady škody způsobené provozem vozidla nebo plavidla, spoluvlastnictví či pojistných a bankovních smluv.¹⁷⁰

Jakmile nabylo ustanovení o povinné mediaci dne 21. března 2011 účinnosti, bylo napadeno u italského Ústavního soudu. Ten jej shledal protiústavním rozhodnutím

¹⁶⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění 2. verze. *justice.cz* [online]. s. 234 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.

¹⁷⁰ ESPLUGUES, C., MARQUIS, L. *New Developments in Civil and Commercial Mediation: Global Comparative Perspectives*, 6. vydání. Switzerland: Springer International Publishing, 2015, s. 348–349.

č. 272 ze dne 6. 12. 2012¹⁷¹. Rozhodnutí se nicméně nezakládalo na tom, že by povinná mediace byla sama o sobě v rozporu s některými ústavní principy, nýbrž na tom, že vláda neměla pravomoc takovou povinnost svým nařízením stanovit. K ústavní konformitě povinné mediace se Ústavní soud vůbec nevyjádřil.¹⁷² Po zrušení daného ustanovení Ústavním soudem se Itálie vrací k modelu zcela dobrovolné mediace ve všech občanských a obchodních věcech, a to až do 20. září roku 2013.

V červnu roku 2013 je přijat zákon, který s účinností od 20. září 2013 mění některá ustanovení nařízení vlády č. 28/2010. Opět se zavádí povinná mediace u vymezených typů sporů, avšak tentokrát je do článku 5 vložen odstavec 2-bis, dle něhož se tato povinnost považuje za splněnou, skončí-li první setkání s mediátorem tím, že strany nebudou souhlasit se zahájením mediace. Přestože vládní nařízení nadále užívá pojmů jako povinné provedení mediace, nejedná se s ohledem na zakotvení prvního setkání již o model s povinnou mediací, jako tomu bylo v letech 2011 a 2012, nýbrž o model vyžadující účast na prvním setkání s mediátorem jako podmínku přístupu k soudu.

Povinné provedení mediace před podáním žaloby je zakotveno v článku 5 odst. 1-bis nařízení vlády č. 28/2010. Spory, kterých se tato povinnost týká, jsou vymezeny v zásadě shodně s předchozí úpravou povinné mediace. Jedná se přitom přibližně o 8 % všech civilních sporů.¹⁷³ Podle ustanovení článku 5 odst. 1-bis může nepřípustnost žaloby namítat žalovaný nebo je zkoumána soudem *ex offico* nejpozději při prvním jednání ve věci. Zjistí-li soud, že mediace byla zahájena, ale doposud neskončila, přeruší řízení na dobu tří měsíců. Stejným způsobem postupuje, jestliže ve sporu s povinnou mediací nedošlo k pokusu o mediaci, a současně stranám stanoví patnáctidenní lhůtu pro podání žádosti o mediaci. Účinnost tohoto ustanovení byla omezena na dobu čtyř let, zákonem č. 50/2017¹⁷⁴ však bylo toto omezení zrušeno.

Před podáním žaloby je třeba zažádat o mediaci u mediálního centra registrovaného u italského ministerstva spravedlnosti, které v souladu s článkem 8 odst. 1 nařízení vlády

¹⁷¹ Rozhodnutí *Sentenza Corte Costituzionale* ze dne 6. 12. 2012, č. 272/2012.

¹⁷² ESPLUGUES, C., MARQUIS, L. *New Developments in Civil and Commercial Mediation: Global Comparative Perspectives*, cit. d., s. 349–350.

¹⁷³ DE PALO, G., D'URSO, L. *Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings*. In *The Implementation of the Mediation Directive*. Workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis. *op.europa.eu* [online]. EU, 2016, s. 13. [cit. 2021-10-23] Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf.

¹⁷⁴ Čl. 11b decreto-legge 24 aprile 2017, n. 50. *Disposizioni urgenti in materia finanziaria, iniziative a favore degli enti territoriali, ulteriori interventi per le zone colpite da eventi sismici e misure per lo sviluppo*.

č. 28/2010 vybere mediátora, zorganizuje první setkání do 30 dnů od podání žádosti a informuje protistranu o podání žádosti a datu prvního setkání. Je nezbytné obrátit se s žádostí na mediační centrum, neboť mediační jednání u soukromého mediátora se nepovažuje za splnění povinnosti stanovené článkem 5 odst. 1-bis uvedeného nařízení.¹⁷⁵

Cíl prvního setkání s mediátorem je explicitně vyjádřen v článku 8 odst. 1 nařízení vlády č. 28/2010. Podle něho mediátor na prvním setkání vysvětlí stranám účel mediace a její průběh. Poté vyzve strany a jejich právní zástupce, aby se vyjádřili k možnosti zahájit mediaci, a v případě jejich kladné odpovědi mediaci zahájí. Avšak i tehdy, jestliže strany nebudou s mediací souhlasit, postačí v souladu s článkem 5 odst. 2-bis uvedeného nařízení již samotná účast na prvním setkání ke splnění podmínky založené článkem 5 odst. 1-bis, a bude tedy možné podat žalobu k soudu. Tato podmínka se považuje za splněnou rovněž tehdy, jestliže se k mediátorovi dostaví pouze ta ze stran sporu, která má v úmyslu podat žalobu.¹⁷⁶ Není-li na prvním setkání uzavřena dohoda, je takové setkání pro strany sporu bezplatné.¹⁷⁷ V důsledku toho je u většiny mediačních center běžnou praxí, že za první mediační setkání není mediátorovi poskytnuta žádná odměna.¹⁷⁸

Článek 8 odst. 1 nařízení vlády č. 28/2010 dále upravuje povinnou účast právních zástupců stran na prvním setkání s mediátorem, jakož i během celého procesu mediace. Soud ve Florencii k tomu v roce 2014 judikoval, že se strany musí k mediátorovi dostavit osobně spolu s právními zástupci. Ke splnění podmínky přípustnosti žaloby stanovené článkem 5 odst. 1-bis nařízení vlády č. 28/2010 nestačí, aby byl namísto budoucího žalobce přítomen pouze jeho právní zástupce.¹⁷⁹

Nad rámec povinné mediace, resp. prvního setkání s mediátorem, stanoví článek 5 odst. 2 nařízení vlády s účinností od 20. září 2013, že soudce může v průběhu řízení účastníkům mediaci nařídít. Učinit tak může jak soud prvního stupně, tak soud odvolací, a to v jakékoli občanskoprávní či obchodní věci. Nemusí se tedy jednat jen o případy, u kterých zákon stanoví povinnou mediaci. Zároveň lze mediaci nařídít i tehdy, jestliže se již před podáním žaloby povinný pokus o mediaci uskutečnil.¹⁸⁰ Judikatura toto

¹⁷⁵ ESPLUGUES, C., MARQUIS, L. *New Developments in Civil and Commercial Mediation: Global Comparative Perspectives*, cit. d., s. 352.

¹⁷⁶ ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, cit. d., s. 474.

¹⁷⁷ Viz článek 17 odst. 5b nařízení vlády č. 28/2010.

¹⁷⁸ ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, cit. d., s. 478.

¹⁷⁹ Usnesení Tribunale Ordinario di Firenze, n. r. g. 6277/2014 (Sez. II 26 Novembre 2014).

¹⁸⁰ ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, cit. d., s. 474.

ustanovení vykládá tak, že soud nařizuje přímo mediaci, nikoli pouze informační setkání s mediátorem.¹⁸¹

Nezúčastní-li se strana bez omluvitelného důvodu v případech vymezených v článku 5 nařízení vlády č. 28/2010 mediačního setkání, uloží jí soud podle článku 8 odst. 4-bis uvedeného nařízení povinnost zaplatit částku ve výši odpovídající soudnímu poplatku za řízení. Odmítnutí účasti může vzít soud v potaz také při rozhodování. Jako nástroj pozitivní motivace k využití mediace pak slouží slevy na dani, které jsou upraveny v článku 20.

V italské právní úpravě dále nalezneme také nepřímé nástroje donucení k mediaci, jež mají informační povahu. Článek 4 nařízení vlády č. 28/2010 stanoví právnímu zástupci povinnost písemně informovat klienta o možnosti využít mediaci a o daňových úlevách spojených s mediací. Dále musí být klient seznámen s tím, v jakých případech je mediace povinná ze zákona. V případě porušení informační povinnosti může být smlouva mezi právním zástupcem a jeho klientem prohlášena za neplatnou.

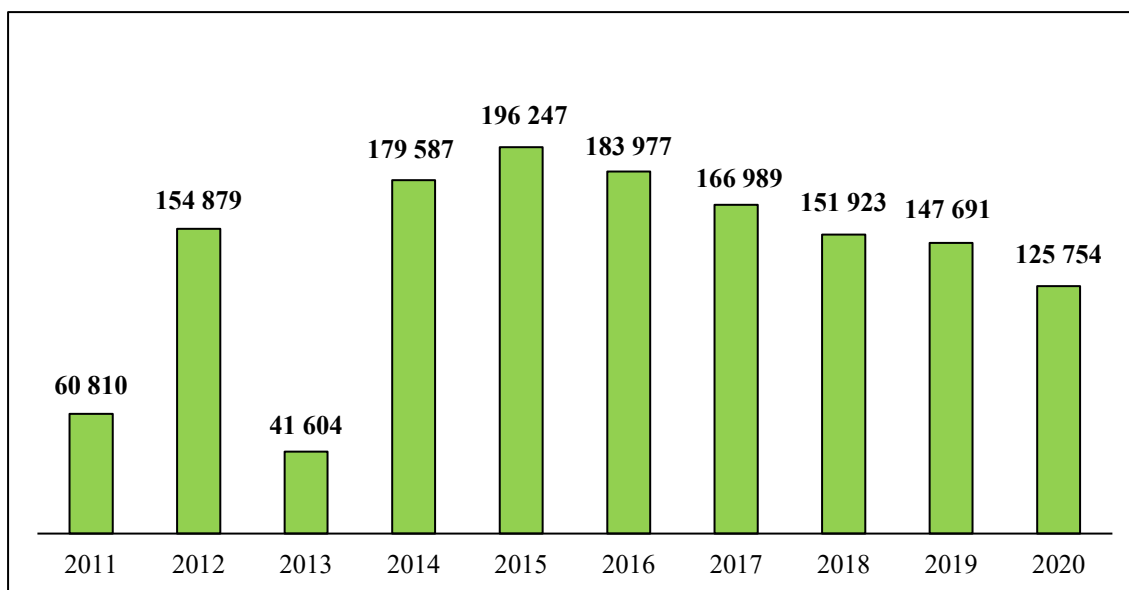
5.1.2 Analýza statistických dat a srovnání s českou právní úpravou

Z provedené analýzy právní úpravy je patrné, že Itálie vystřídala za poslední desetiletí téměř všechny myslitelné varianty zapojení mediace do civilního řízení. Její zkušenosti jsou pro ostatní státy o to přínosnější, že si o mediaci vede tamější ministerstvo spravedlnosti statistiky.

Ze statistických dat lze vyčíst mimo jiné vliv uplatňovaného modelu na počet podaných žádostí o mediaci. Tyto údaje byly zaneseny do následujícího grafu.

¹⁸¹ Viz např. usnesení Tribunale Ordinario di Firenze, n. r.g. 5210/2010 (Sez. II 19 Marzo 2014) a rozsudek Tribunale di Palermo (Sez. I 16 Luglio 2014).

Graf č. 10: Počet žádostí o mediaci v letech 2011 až 2020

Zdroj: italské ministerstvo spravedlnosti¹⁸²

Povinná mediace byla ve vymezených oblastech sporů v Itálii zavedena v březnu roku 2011 a Ústavní soud tuto právní úpravu zrušil v prosinci roku 2012. V této době počet žádostí o provedení mediace přirozeně vzrostl. K jeho poklesu dochází opět v roce 2013, kdy byla mediace až do 20. září využívána pouze jako dobrovolná metoda řešení sporů. Se zavedením povinného prvního setkání s mediátorem množství žádostí znovu stoupl. Ukazuje se tedy, že donucení k mediaci, ať už v podobě povinné mediace či prvního setkání s mediátorem, má za následek nárůst počtu žádostí o mediaci až o několik stovek procent.

Ze statistik dále vyplývá, že za období od 21. března 2011 do 31. prosince 2012 bylo v Itálii podáno 215 689 žádostí o mediaci. Důvodem pro jejich podání přitom byla v 0,3 % případů mediační doložka ve smlouvě, ve 2,9 % podnět soudce, ve 13,3 % tak učinila strana z vlastní iniciativy a v 83,5 % se jednalo o zákonnou povinnost.¹⁸³

Ministerstvo spravedlnosti uvádí, že se v těchto letech zapojily do mediace obě strany sporu v pouhých 27 % případů. Z nich ve 43,9 % vedla mediace k uzavření dohody. Ze všech sporů, kde byla podána žádost o mediaci, tak k uzavření mediační dohody došlo jen ve 12 %. Lze také srovnat úspěšnost mediace povinné a dobrovolné. K dispozici jsou zde však pouze údaje o zahájených mediacích, tedy zahrnuty nejsou případy, kdy se do

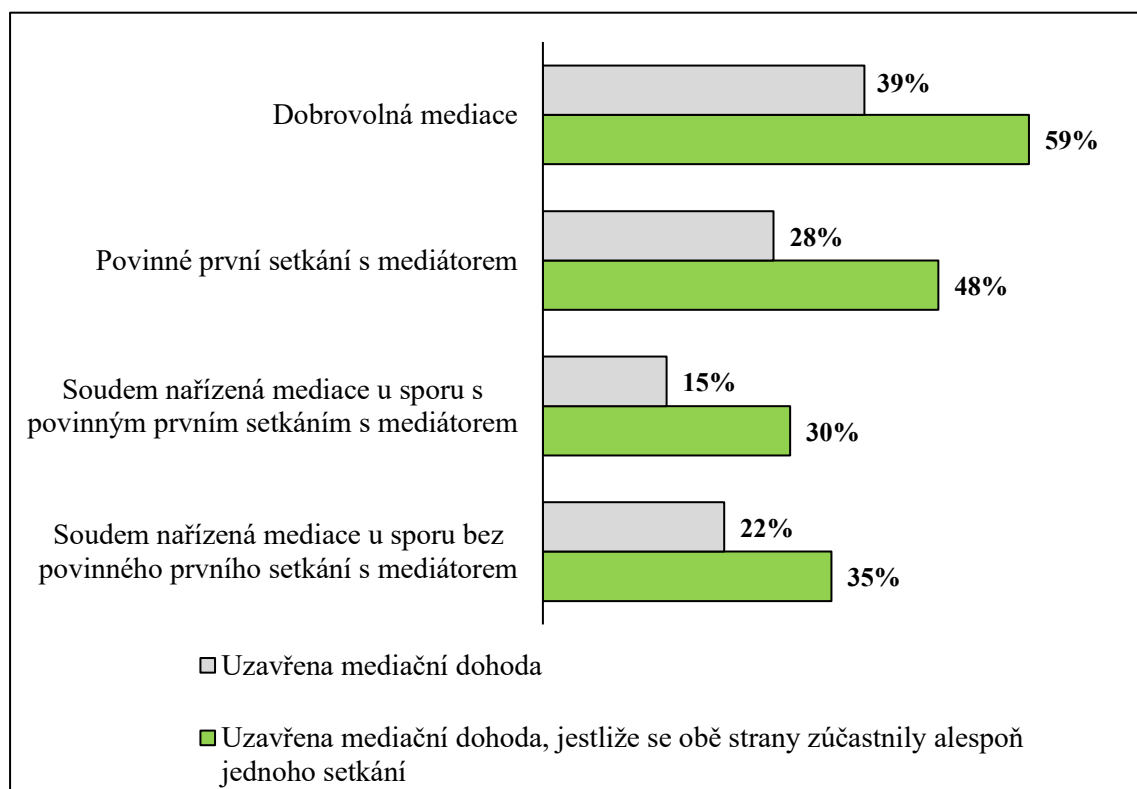
¹⁸² Statistiky italského ministerstva spravedlnosti. *webstat.giustizia.it* [online]. [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://webstat.giustizia.it/SitePages/StatisticheGiudiziarie/civile/Mediazione%20Civile.aspx>.

¹⁸³ Tamtéž.

procesu nezapojily obě strany. U povinné mediace bylo dohody dosaženo ve 43 % případů, úspěšnost dobrovolné mediace naproti tomu dosáhla 62 %.¹⁸⁴

Aplikaci stávající právní úpravy v praxi lze demonstrovat na statistických datech z roku 2020. V tomto roce bylo podáno 125 754 žádostí o mediaci. Obě strany se k mediátorovi dostavily ve 47,8 % případů. Z provedených mediací jich bylo 13 % nařízeno soudem, 12 % dobrovolných a 75 % se uskutečnilo v návaznosti na povinnost zúčastnit se prvního setkání s mediátorem. Úspěšnost těchto mediací znázorňuje graf č. 11. Zvláště je vyjádřen podíl uzavřených mediačních dohod na celkovém počtu podaných žádostí o mediaci, tj. zahrnutý jsou též situace, kdy se k mediátorovi nedostaví obě strany, a dále podíl mediačních dohod tam, kde se do procesu zapojily obě strany.

Graf č. 11 Úspěšnost mediačního procesu v závislosti na důvodu podání žádosti o mediaci

Zdroj: italské ministerstvo spravedlnosti¹⁸⁵

Na výsledky úspěšnosti mediačního procesu má velký vliv, zda se k mediátorovi dostaví obě strany. Jak bylo uvedeno shora, podmínka přípustnosti podání žaloby bude splněna i tehdy, jestliže se setkání s mediátorem zúčastní pouze ta ze stran, která má

¹⁸⁴ Statistiky italského ministerstva spravedlnosti. *webstat.giustizia.it* [online]. [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://webstat.giustizia.it/SitePages/StatisticheGiudiziarie/civile/Mediazione%20Civile.aspx>.

¹⁸⁵ Tamtéž.

v úmyslu podat žalobu. Ze všech sporů, u kterých nařízení vlády č. 28/2010 stanoví povinné první setkání s mediátorem, bylo v roce 2020 celkem 28 % vyřešeno uzavřením mediační dohody. Započítáme-li pouze situace, kdy se do procesu zapojily obě strany, činí úspěšnost 48 %.¹⁸⁶

Statistiky zveřejněné ministerstvem spravedlnosti ukazují, že většího počtu mediačních dohod je v Itálii dosahováno za současné právní úpravy, ve srovnání se systémem, jenž byl využíván mezi lety 2011 a 2012. Rozdíl je do značné míry dán tím, že se do mimosoudního procesu častěji zapojují obě strany sporu. Otázkou však zůstává, zda tento výsledek není ovlivněn tím, že ministerstvo od roku 2014 do statistik nezapočítává data některých mediačních center, která vykazují mimořádně vysoké procento neúčasti stran. Za rok 2020 tak například do statistik nebylo zahrnuto 112 019 věcí. Nařízení vlády také od roku 2014 nestanoví jako povinnou mediaci, resp. první setkání s mediátorem, u sporů o náhradu škody způsobené provozem vozidla či plavidla, kde se v předchozích letech ukázalo povinné zahájení mediace jako neúčinné.¹⁸⁷

Přesto se domnívám, že lze na základě analyzovaných statistických dat hodnotit povinnou mediaci tak, jak byla upravena v Itálii mezi lety 2011 a 2012, jako nepřilíš efektivní. Z 215 689 sporů jich bylo mediační dohodou vyřešeno jen 25 882.¹⁸⁸ Jsou zde tedy dobře viditelné výhody tohoto modelu, mezi něž patří především vysoký počet podaných žádostí o mediaci, ale také jeho nevýhody, které spočívají zejména v nízké úspěšnosti.

Ze statistických údajů je patrný rovněž rozdíl v úspěšnosti prvního setkání s mediátorem v závislosti na předmětu sporu. Jestliže se spor týkal vlastnického práva, bylo v roce 2020 dohody dosaženo v průměru ve 41 % případů. Jednalo-li se o spor vyplývající z pojistné smlouvy, činila úspěšnost 39 %. Pokud započítáme pouze situace, kdy strany souhlasily s uskutečněním setkání, pak zde došlo k dohodě dokonce v 67 % případů. Naproti tomu u sporů vyplývajících z bankovních smluv se mediační dohodu podařilo uzavřít pouze v 6 % z podaných žádostí o mediaci.¹⁸⁹ Pokud by tak měl český zákonodárce úmysl zavést povinnost zahájit mediaci či se zúčastnit prvního setkání s mediátorem před zahájením řízení, pak by bylo zapotřebí především důkladně vybrat

¹⁸⁶ Statistiky italského ministerstva spravedlnosti. *webstat.giustizia.it* [online]. [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://webstat.giustizia.it/SitePages/StatisticheGiudiziarie/civile/Mediazione%20Civile.aspx>.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

oblasti sporů, kde lze předpokládat, že bude takový postup účinný. Vycházet lze přitom ze zahraničních zkušeností, kupříkladu právě Itálie.

Zaměříme-li se na srovnání italské právní úpravy institutu prvního setkání s mediátorem a české právní úpravy, můžeme konstatovat, že se do značné míry liší. Rozdíly jsou přitom dány zejména tím, že v českém právním řádu byla zakotvena možnost soudu nařídit první setkání v individuálním případě, zatímco v Itálii je účast na tomto setkání stanovena jako podmínka přípustnosti podání žaloby. Na základě analýzy obou právních úprav lze poukázat na výhody a nevýhody obou přístupů. V italské právní úpravě bylo nezbytné vymezit předměty sporu, u kterých je setkání s mediátorem povinné. Takto obecně vymezená povinnost má za následek, že jsou k mediaci nuceny také strany sporu, u nichž je zřejmé, že k dohodě nedojde, nebo jejichž spor není pro mediaci vhodný. Nařizuje-li naproti tomu první setkání soudce, může v konkrétním případě posoudit, zda je účelné a vhodné, aby odkázal konkrétní účastníky řízení na mediaci. V tom lze však zároveň spatřovat i úskalí tohoto přístupu. Ve výsledku pak totiž záleží vždy na soudci, zejména na jeho znalostech o mediaci, schopnosti vyhodnotit vhodnost sporu k mediaci a v neposlední řadě také na tom, zda je nakloněn tomuto způsobu řešení sporů. Tyto skutečnosti vedou k velmi nízkému počtu nařízených prvních setkání v České republice na straně jedné a vysokému počtu podaných žádostí o mediaci v Itálii na straně druhé. Za problematické v případě Itálie však považuji to, že se prvního setkání velice často jedna strana nezúčastní.

V Itálii je stanovena povinnost podat žádost o mediaci k mediačnímu centru, které následně určí mediátora. Nejsou to tedy strany sporu, kdo vybírá konkrétního mediátora. Díky tomu odpadají některé organizační komplikace spojené s jeho výběrem a kontaktováním. Přesto považuji za vhodnější přístup českého zákonodárce, který stanovil, že si mediátora mají zvolit primárně samy strany sporu. Nejenže se může jednat o první věc, na které se shodnou, ale také jim to umožňuje obrátit se na mediátora, s nímž mají již zkušenosti či ke kterému chovají z jiného důvodu důvěru. Takový postup podle mého názoru rovněž více odpovídá zásadám, na kterých mediaci spočívá.

Italská právní úprava je rozdílná také v tom, že stanoví první setkání s mediátorem jako bezplatné, skončí-li „bez dohody“. Tuto skutečnost lze dle mého mínění samu o sobě hodnotit kladně, neboť strany sporu nejsou nuceny vynaložit prostředky na mediační setkání, když mají primárně zájem o zahájení soudního řízení a k mediaci je „nutí“ zákon. Za problematické však považuji to, že je běžnou praxí, že za takové setkání není mediátorovi poskytnuta žádná odměna.

Pozitivně lze naproti tomu hodnotit, že italská právní úprava výslovně stanoví, co je účelem prvního setkání s mediátorem. Takové explicitní vymezení v českém právním řádu nenalezneme.

Dalším rozdílem mezi těmito právními úpravami je povinná účast právního zástupce na prvním setkání. Výhodu italského přístupu představuje skutečnost, že se mediační dohoda podepsaná právními zástupci obou stran stává podle článku 12 odst. 1 nařízení vlády č. 28/2010 přímo vykonatelnou. Zastoupení na mediaci ani na prvním setkání s mediátorem však nelze podle mého mínění považovat za nezbytné. Ze strany italského zákonodárce se patrně jednalo spíše o snahu uklidnit prvotní výrazně negativní reakce advokátů na zavedení povinné mediace.¹⁹⁰

Za zajímavý způsob, jak vést strany konfliktu k mimosoudnímu řešení sporu, lze pak považovat informační povinnost právního zástupce zakotvenou v článku 4 nařízení vlády č. 28/2010. Obdobné informační nástroje naše právní úprava postrádá.

5.2 Právní úprava ve Spolkové republice Německo

Směrnice o mediaci byla do německého právního řádu transponována německým zákonem o mediaci¹⁹¹. Vedle něho nalezneme ustanovení vztahující se k mediaci také například v ZPO. V § 278a ZPO je zakotvena možnost soudu navrhnout stranám, aby využily mediaci nebo jiný způsob mimosoudního řešení sporu. Právě tímto ustanovením se u nás inspirovali autoři věcného záměru civilního řádu soudního a navrhují úpravu, podle které „soud může stranám doporučit, aby využily mediace nebo jiného způsobu mimosoudního řešení sporů“.¹⁹² Jestliže se strany rozhodnou provést mediaci nebo využít jinou alternativní metodu řešení sporu, soud podle § 278a odst. 2 ZPO řízení přeruší. Obdobná úprava se nachází také v § 36a FamFG. Jedná se přitom toliko o doporučení mediace, nikoliv její nařízení.

Neznamená to však, že by německý právní řád nepočítal s povinnou mediací a nařízeným informačním setkáním o mediaci. Ustanovení § 15a odst. 1 EGZPO

¹⁹⁰ Srov. ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, cit. d., s. 471.

¹⁹¹ Mediationsgesetz vom 21. Juli 2012 (BGBl. I S. 1577), das durch Artikel 135 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist.

¹⁹² Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění 2. verze. *justice.cz* [online]. s. 233 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.

zmocňuje spolkové země k tomu, aby na svém území zavedly povinnou mediaci¹⁹³, a to pro spory o peněžité plnění do částky 750 eur, některé sousedské spory, spory o ochranu osobnosti nebo spory podle zákona o rovném zacházení. Jestliže spolková země přijme takovou právní úpravu, je ve vymezených věcech možné zahájit soudní řízení až poté, co se strany pokusí vyřešit svůj spor prostřednictvím mediace. Podrobněji pak upravují povinnou mediaci ve svých zákonech jednotlivé spolkové země. Mimo jiné mohou stanovit, že smírčí úřad smí provádění mediace podmínit zaplacením přiměřené zálohy na náklady mediace a může uložit pokutu té ze stran, která se na mediační jednání nedostaví.¹⁹⁴

Obdobu našeho prvního setkání s mediátorem nalezneme v § 156 odst. 1 FamFG. Podle tohoto ustanovení má soud usilovat o dohodu mezi účastníky v každé fázi řízení ve věcech úpravy poměrů k nezletilým dětem, jestliže to neodporuje zájmu dítěte. Rodičům může soud nařídit, aby se samostatně nebo spolu zúčastnili bezplatného informačního setkání o mediaci nebo jiné možnosti mimosoudního řešení sporů u osoby nebo orgánu určeného soudem. O jeho absolvování pak rodiče předloží soudu potvrzení. Rozhodnutí o nařízení informačního setkání nelze samostatně napadnout a účast na tomto setkání není možné vynuocovat žádnými právními prostředky. Jestliže se však rodič bez dostatečné omluvy nařízeného setkání nezúčastní, uloží mu soud podle § 81 odst. 2 FamFG, aby zcela nebo zčásti nahradil náklady řízení. Pokud rodiče využijí mediaci a ta skončí uzavřením dohody o styku s dítětem, soud takovou dohodu schválí jako smír, není-li to v rozporu se zájmy dítěte.¹⁹⁵ V případě, že bude uzavřena dohoda o péči o dítě, zahrne ji soud do rozhodnutí, kterým se řízení končí, přičemž musí přezkoumat, zda je v nejlepším zájmu dítěte.¹⁹⁶

Ustanovení § 135 FamFG umožňuje soudu nařídit informační setkání o mediaci či jiném způsobu mimosoudního řešení sporu dále také v řízení o rozvod manželství, a to za účelem vyřešení souvisejících záležitostí, jako je vyživovací povinnost či vypořádání společného jmění manželů.¹⁹⁷ Při rozhodování o nákladech řízení může soud podle

¹⁹³ EGZPO neuvádí přímo pojem mediace, nýbrž „*slichtung*“ a „*streitbeilegung*“, což je širší pojem, který znamená konsensuální proces ADR a vykládá se jako mediace i konciliace. Viz Asociace mediátorů České republiky. Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa. AMCR.cz [online]. [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>.

¹⁹⁴ Viz § 15a odst. 5 EGZPO.

¹⁹⁵ Viz § 156 odst. 2 FamFG.

¹⁹⁶ MUSIELAK, H., BORTH, H., GRANDEL, M. *Famliengerichtliches Verfahren 1. und 2. Buch FamFG Kommentar*, 6. vydání. München: C. H. Beck, 2018 (§ 36a FamFG).

¹⁹⁷ Viz § 137 odst. 2 FamFG.

§ 150 odst. 4 FamFG přihlédnout k tomu, že se účastník řízení bez dostatečné omluvy tohoto setkání nezúčastnil.

Opomenout nelze ani specifický institut obsažený v německém právním řádu, a to mediaci prováděnou smírčím soudcem (tzv. *Güterichter*). Upravuje jej § 278 odst. 5 ZPO, který stanoví, že soud může v průběhu řízení postoupit věc smírčímu soudci, jenž není ve věci příslušný. Smírčí soudce poté vede smírčí řízení (*Güterichterverfahren*), při kterém smí využít všech metod řešení sporů, výslovně včetně mediace. Spor může právně posoudit a z vlastní iniciativy stranám navrhnout řešení.¹⁹⁸ Ze smírčího jednání se v souladu s § 159 odst. 2 ZPO pořizuje záznam pouze tehdy, jestliže s tím strany souhlasí, čímž je zajištěna důvěrnost. Tento institut je zakotven také v § 36 odst. 5 FamFG a v řadě dalších právních předpisů.

Za zmínku stojí také úprava obsažená v § 253 odst. 3 ZPO. Podle tohoto ustanovení patří mezi náležitosti žaloby uvedení údaje, zda došlo před podáním žaloby k pokusu o mediaci nebo o řešení sporu jinou mimosoudní metodou, popřípadě vyjádření, zda jsou dány důvody pro odmítnutí takového postupu. Úmyslem německého zákonodárce bylo přimět advokáty, aby svým klientům poskytovali poradenství o metodách ADR a aby před podáním žaloby spolu s klientem zvážili, zda a jak by bylo možné řešit spor mimosoudní cestou.¹⁹⁹

Cílem této podkapitoly bylo především začlenit ustanovení § 278a ZPO, na které odkazuje věcný záměr civilního řádu soudního, do kontextu právní úpravy mediace v německých procesních předpisech. Je zřejmé, že německý zákonodárce nepomíjí vedle mediace také další alternativní metody řešení sporů a podporuje rovněž jejich využití. Zároveň však nelze přehlédnout, že přestože § 278a ZPO účastníkům řízení „nevnucuje“ metody ADR, nalezneme prvky donucení na jiných místech právního řádu.

Stran nařízeného informačního setkání o mediaci lze pak konstatovat, že německá právní úprava je té tuzemské bližší, než je tomu v případě italské úpravy. Mezi rozdíly patří zejména skutečnost, že v Německu soud nařizuje setkání s osobou nebo orgánem, které určí. Oproti české právní úpravě je navíc mediační setkání nařízené podle § 156 odst. 1 či § 135 FamFG bezplatné a soud může tuto povinnost uložit i jen jednomu

¹⁹⁸ ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, cit. d., s. 363.

¹⁹⁹ Deutscher Bundestag. Begründung Gesetzentwurf der Bundesregierung Entwurf eines Gesetzes zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung. *bundestag.de* [online]. s. 20. [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://dserver.bundestag.de/btd/17/053/1705335.pdf>.

z rodičů či manželů. Lze vyzdvihnout, že zde nevyvstávají pochybnosti o účelu tohoto institutu, neboť je výslovně upraven jako informační schůzka.

Na okraj je možné ještě poznamenat, že na rozdíl od německé právní úpravy nebyla do českého právního řádu zakotvena mediace vedená soudcem. Ta je přitom předpokládána směrnicí o mediaci, a to v jejím článku 3 písm. a), který definuje pojem mediace pro účely směrnice. Grygar k tomu v komentáři uvádí, že zákonodárce v tomto ohledu neimplementoval směrnici řádně. „*Cílem směrnice totiž je, aby byla umožněna i mediace vedená soudci*“.²⁰⁰ Podle mého názoru však takový cíl ze směrnice nikterak nevyplývá. Bod 12 odůvodnění směrnice stanoví, že by se měla vztahovat na případy, kdy jsou na mediaci odkázány strany sporu soudem nebo kdy ji vyžaduje vnitrostátní právo. Dále pak „*pokud podle vnitrostátního práva může mediační funkci plnit soudce, měla by se vztahovat rovněž na mediaci vedenou soudcem, který není příslušný pro žádné soudní řízení týkající se dotyčné věci*“.²⁰¹ Mám proto za to, že článek 3 písm. a) směrnice o mediaci je třeba vykládat v tom smyslu, že se směrnice vztahuje na mediaci vedenou soudcem, je-li již vnitrostátním právem umožněna, nikoliv tak, že je cílem, aby členské státy zakotvily tuto možnost ve svých právních řádech. Takový cíl nevyplývá ani z jiných ustanovení směrnice o mediaci.

²⁰⁰ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, 1. vydání, cit. d., s. 10 (§ 1 zákona o mediaci).

²⁰¹ Bod 12 odůvodnění směrnice o mediaci.

6. Věcný záměr civilního řádu soudního a návrhy *de lege ferenda*

V současné době probíhají práce na novém civilním procesním kodexu. Jedním z deklarovaných principů, na nichž má spočívat, je, že „*to, co se z předchozí úpravy osvědčilo, bude v potřebném rozsahu zachováno*“.²⁰² Dne 15. listopadu 2017 představilo Ministerstvo spravedlnosti České republiky první verzi tezí tohoto právního předpisu. Mezi mediátory vzbudil značnou pozornost jejich bod 78 dílu 3 hlavy IV.,²⁰³ kde se k úpravě klidu řízení poznamenává, že „*klid řízení může být v první řadě ujednán stranami, zejména za tím účelem, aby se pokusily o smírné odklizení sporu. K tomu může dojít mj. i za součinnosti zapsaného mediátora*“.²⁰⁴ A především pak: „*na rozdíl od současného § 100 odst. 2 OSŘ se ponechává na vůli stran, jestli chtějí jeho pomoci využít. Nařízená povinná mediace, s níž je spojeno přerušení řízení bez ohledu na vůli stran, odporuje dobrovolné povaze tohoto alternativního způsobu řešení sporů*“.²⁰⁵ Soudce by tedy podle navrhované úpravy již neměl možnost nařídit stranám první setkání s mediátorem. V souvislosti s tím vyvstala celá řada otázek ohledně daného institutu. Odporuje skutečně dobrovolné povaze mediace? Osvědčil se v praxi? Měl by být zachován či nikoliv? Detailní rozbor, jenž byl v této práci proveden, umožňuje nyní konfrontovat věcný záměr s poznatky z jednotlivých kapitol a na tyto otázky odpovědět.

Pozastavit se je zapotřebí již u použitého výrazu „nařízená povinná mediace“. První setkání s mediátorem totiž, jak bylo podrobně pojednáno výše, mediací není. Nemá za cíl dosáhnout smírného řešení sporu uzavřením mediační dohody, nýbrž seznámit strany s touto metodou ADR a následně se jich dotázat, zda by měly zájem ji vyzkoušet. Nařízené setkání s mediátorem tak plní především informační funkci a s mediací jej nelze zaměňovat. Vyjádření ve věcném záměru můžeme v tomto směru označit za nepřesné, ne-li přímo chybné. Občanský soudní řád nestanoví mediaci jako povinný způsob řešení sporu, ani neumožňuje soudu nařídit přímo mediaci.

²⁰² Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Na jakých principech bude nový civilní řád soudní založen? *crs.justice.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/uvod/>.

²⁰³ Viz např. DOLEŽALOVÁ, M. Vraťte „první setkání s mediátorem“ do civilního řádu soudního! *ceska-justice.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/vratte-prvni-setkani-mediatorom-civilniho-radu-soudniho/>.

²⁰⁴ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního. *crs.justice.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>.

²⁰⁵ Tamtéž.

Věcný záměr dále uvádí, že daný institut odporuje dobrovolné povaze mediace. V podkapitole věnující se principu dobrovolnosti bylo rozlišeno mezi donucením k mediaci a donucením v mediaci s tím, že v prvním případě lze přiměnění stran k zahájení mediace považovat za slučitelné s touto zásadou. Poukázat lze rovněž na státy, které zavedly mediaci povinnou či nařízenou. Avšak i tehdy, jestliže vezmeme v potaz, že ohledně této problematiky nepanuje zcela jednotný názor a o zachování principu dobrovolnosti lze vést polemiku, tím není dotčena dobrovolnost mediace po nařízeném prvním setkání. Opět se zde vracíme k již dříve řečenému, že první setkání není mediací a pro následnou mediaci se musí rozhodnout samy strany. Nebudou-li chtít mediaci zahájit, nehrozí jim za to ani žádná sankce. Nuceny jsou tedy toliko k účasti na informační schůzce. První setkání s mediátorem tak podle mého názoru neodporuje principu dobrovolnosti mediace, neboť ta není v daný okamžik ještě ani zahájena a její zahájení není žádným způsobem vynucováno.

V druhé verzi věcného záměru civilního řádu soudního, která reflektovala připomínky veřejnosti a byla uveřejněna v červenci roku 2021, již autoři od vyjádření „nařízená povinná mediace“ upustili. Nově byl přidán v oddílu nadepsaném „žaloba a vyjádření k žalobě“ bod 193, dle něhož „soud může stranám doporučit, aby využily mediace nebo jiného způsobu mimosoudního řešení sporů. Rozhodnou-li se strany některou z těchto možností využít, soud nařídí klid řízení“.²⁰⁶ Dále k němu věcný záměr uvádí, že stávající úpravu § 100 odst. 2 občanského soudního řádu nepovažuje za koncepčně správnou a odchyluje se od ní. Neshledává totiž za souladné se zásadou dobrovolnosti mediace, jestliže jsou k ní strany nuceny, a to i ve formě prvního setkání s mediátorem. Poznává také, že „nemají-li strany vůli urovnat jejich při smírně, je vnucené první setkání s mediátorem pouze zbytečným průtahem v řízení, nadto spojeným se zbytečnými náklady“.²⁰⁷

Nabízí se tak otázka, nakolik je tento institut účinný. Z provedené analýzy statistických dat poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti České republiky vyplynulo, že řízení, kde bylo nařízeno setkání s mediátorem, skončila ve 34 % případů smírem. Není přitom známo, v kolika případech došlo díky mediaci ke zpětvzetí žaloby. Za účelem

²⁰⁶ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění 2. verze. *justice.cz* [online]. s. 233 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 234.

zjištění úspěšnosti tohoto institutu jsem provedla rovněž kvantitativní výzkum, který se zaměřil na zkušenosti mediátorů. Podle jejich odpovědí dochází přibližně v 70 % případů k uzavření smlouvy o provedení mediace, z nichž okolo 70 % vede k uzavření mediační dohody. Nařídí-li tak předseda senátu setkání s mediátorem, je dána až 49% šance, že dojde k dohodě. Pro značnou část účastníků tedy první setkání s mediátorem nepředstavuje „zbytečný průtah v řízení“, nýbrž vede ke smírnému řešení jejich sporu. Usilovat o smír mezi účastníky je přitom povinností soudu, kterou stanoví současný § 99 odst. 1 a § 100 odst. 1 občanského soudního řádu. Též podle úpravy navrhované věcným záměrem civilního řádu soudního by se měl soud pokusit o smírné vyřízení sporu vždy, kdy se to zdá být účelné.²⁰⁸

Nový civilní řád soudní má být založen na sociální koncepci civilního procesu. Pojem „sociální“ zde vyjadřuje společenskou škodlivost právních sporů a význam občanského soudního řízení, které vylučuje svépomoc a poskytuje možnost tyto spory odstranit, čímž přispívá k řádnému fungování společnosti jako celku.²⁰⁹ Brzobohatý namítá, že má-li právní úprava civilního procesu vycházet z této koncepce, pak je nařízené setkání s mediátorem její nezbytnou součástí. „Sociálnost“ této koncepce totiž, jak bylo uvedeno, spočívá v uznání škodlivosti konfliktů pro fungování celé společnosti a projevuje se právě ve zprostředkovávání příležitostí k jejich odstranění.²¹⁰ Takovou příležitost představuje i mediace.

Lze namítat, že nařízené setkání s mediátorem je projevem zásady oficiality, nikoli zásady dispoziční, která je typická pro sporné řízení. Po vyhodnocení vhodnosti a účelnosti nařízené mediačního setkání soud skutečně postupuje de facto z úřední povinnosti tak, aby došlo k co nejrychlejšímu vyřízení věci.²¹¹ Dle názoru Brzobohatého je nicméně třeba pamatovat na to, že v souladu se sociální koncepcí tak soud činí proto, že vychází z přesvědčení o nepříznivých dopadech právních sporů na společnost. Ve shodě s principem procesní ekonomie tak soud vede strany k tomu, aby zvážily namísto sporného řízení, kde zastávají pozice „soupeřů“, dialog o možnostech řešení jejich sporu. Nařízené setkání s mediátorem se dle něho nachází na pomezí zásady oficiality,

²⁰⁸ Viz Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění 2. verze. *justice.cz* [online]. s. 228 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 34–37.

²¹⁰ BRZOBOHATÝ, R. K souvislostem institutu nařízené prvního setkání s mediátorem a sociální koncepcí civilního řádu soudního, cit. d., s. 23.

²¹¹ Tamtéž, s. 23.

představované rozhodnutím soudu a zaměřené na prevenci sociálních důsledků konfliktu, a zásady dispoziční, vyjádřené nutností rozhodnutí stran pro zahájení mediace a uzavření mediační dohody, která je projevem jejich svobodné vůle.²¹²

Na přepracované verzi věcného záměru civilního řádu soudního lze ocenit, že nezapomíná ani na ostatní metody ADR. Na rozdíl od současné právní úpravy tak stanoví, že soud může stranám doporučit rovněž jiné mimosoudní řešení sporů, než je mediace. Zdrojem inspirace zde bylo ustanovení § 278a německého ZPO, u něhož autoři věcného záměru vyzdvihli, že stranám alternativní řešení sporu „nevnučuje“. Nicméně i německý právní řád využívá nástrojů, které mají (potenciální) účastníky řízení vést k tomu, aby zvolili mimosoudní cestu řešení sporu, ať už se jedná o povinnou mediaci v rámci jednotlivých spolkových zemí, informační setkání o mediaci či povinnost uvést v žalobě, zda došlo před jejím podáním k pokusu o řešení sporu mimosoudní metodou.

Vyjma toho, že věcný záměr pamatuje rovněž na další metody ADR, nelze hodnotit navrhovanou právní úpravu jako vhodnou. Z poznatků získaných na základě této práce jsem dospěla k závěru, že institut prvního setkání se zapsaným mediátorem neodporuje principu dobrovolnosti mediace a v praxi se, co se jeho úspěšnosti týče, osvědčil. Věcný záměr tak nenabízí žádné relevantní argumenty, které by jeho opuštění ospravedlnily. Domnívám se přitom, že za dostatečný důvod k jeho zrušení nelze považovat ani skutečnost, že první setkání soudy příliš často nenařizují. Za příhodnější považuji spíše hledat důvody, proč tomu tak je.

Vzít v potaz je třeba rovněž to, že informovanost o mediaci je v České republice na velice nízké úrovni. Není proto příliš pravděpodobné, že strany sporu dobrovolně z vlastní iniciativy tuto metodu ADR využijí. V mnoha případech by pro ně přitom mohla být mediace přínosnější a zároveň by se tak přispělo k odbřemenění soudů. Byť se z teoretického hlediska jeví model zcela dobrovolné mediace jako nejvhodnější, domnívám se, že v současnosti není možné jeho zavedení, a to právě s ohledem na to, že strany sporu nemohou učinit plně informované rozhodnutí o tom, jakou metodu řešení sporu využijí. Zrušení nařízeného prvního setkání s mediátorem by nepochybně vedlo

²¹² BRZOBOHATÝ, R. K souvislostem institutu nařízení prvního setkání s mediátorem a sociální koncepcí civilního řádu soudního, cit. d., s. 23–24.

k poklesu využití mediace, jež je již v současnosti výrazně nízké.²¹³ Stěží by tak mohlo být dosaženo cílů směrnice o mediaci. Avšak ani jeho zachování k naplnění těchto cílů nepostačí, jak se již nyní ukazuje. Bude tak patrně nezbytné mediaci ještě více podpořit, například za pomoci informačních a motivačních nástrojů.²¹⁴

V přípravě nového kodexu civilního procesu pak spatřuji příležitost pro nápravu stávající úpravy v těch bodech, které se v praxi ukázaly jako nejvíce problematické.

De lege ferenda by první setkání s mediátorem mělo být upraveno tak, aby byl již ze samotné právní úpravy zřejmý jeho účel. Jasně by se tak odlišilo od samotné mediace a nedocházelo by k zaměňování těchto dvou pojmů. Inspirací zde může být například italská právní úprava.

Zvažovat lze také zrušení stanoveného tříhodinového rozsahu pro první setkání. K informování stran o mediaci a projednání jejího možného zahájení se tři hodiny jeví jako příliš dlouhé. K ukončení informačního setkání dochází v praxi zpravidla dříve. S tím pak souvisí nejasnosti ohledně toho, jaká výše odměny bude mediátorovi náležet, bude-li následně zahájena mediace. Rovněž tento nedostatek by si zasloužil nápravu.

V neposlední řadě považuji za důležité novelizovat ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních, kde se v současnosti pojednává o možnosti uložit „účast na mediačním jednání“. Tento termín by měl být nahrazen pojmem „první setkání se zapsaným mediátorem“, obdobně jako je tomu v případě občanského soudního řádu. Popřípadě, bylo-li úmyslem zákonodárce zakotvit nařízenou mediaci, je zapotřebí přizpůsobit tomu také právní úpravu.

A konečně § 15 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora navrhuji změnit tak, aby se stanovená odměna za první setkání nařízené soudem vztahovala rovněž na první setkání uložené správním orgánem.

²¹³ V členských státech Evropské unie s výjimkou Itálie nedosahuje počet mediací ani 1 % soudních řízení. Viz DE PALO, G., D'URSO, L. Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings. In The Implementation of the Mediation Directive. Workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis. *op.europa.eu* [online]. EU, 2016, s. 7. [cit. 2021-11-01] Dostupné z https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf.

²¹⁴ Srov. HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, cit. d, s. 66–67. V motivování stran k využití mediace spatřuje cestu i věcný záměr civilního řádu soudního, viz Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění 2. verze. *justice.cz* [online]. s. 234 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.

Závěr

Mediace nabízí řadu výhod oproti soudnímu řízení, přesto je nadále využívána jen minimálně. Příčinu lze spatřovat zejména v nedostatečné informovanosti o mediaci, jež byla potvrzena průzkumem mezi českou veřejností. Je proto třeba hledat cesty, jak s ní strany sporu seznámit.

Nařízené první setkání s mediátorem představuje jeden ze způsobů, jak strany civilních sporů k mediaci přivést. Jeho podstata spočívá v informování stran o mediaci a v jejich následném rozhodnutí, zda chtějí tuto metodu řešení sporů vyzkoušet. Takové obligatorní setkání přitom neodporuje principu dobrovolnosti mediace, jak vyšlo najevo z podrobnějšího rozboru této zásady.

Analýza právní úpravy pak ukázala na celou řadu výkladových potíží. Patří mezi ně problematika odměňování mediátora v případě, že je v rámci zákonem stanoveného tříhodinového rozsahu pro první setkání zahájena mediace. Došlo k zavedení dvojí praxe, kdy někteří mediátoři za takovou mediaci pobírají odměnu smluvní, zatímco jiní stále odměnu stanovenou vyhláškou o zkouškách a odměně mediátora. Absence legálního vymezení účelu prvního setkání pak přispívá k jeho zaměňování se samotnou mediací. Důkazem budiž to, že dokonce i věcný záměr nového kodexu civilního procesu pojednává o „nařízené povinné mediaci“. Jako sporné se v minulosti také ukázalo, zda se namísto účastníka řízení může setkání s mediátorem zúčastnit pouze jeho právní zástupce, jakož i zda je odměna za zastupování na tomto setkání nákladem řízení. Zde však již poskytla odpovědi judikatura. Praxe se dále potýká s problémy ohledně kontaktování mediátora, rozsahu jeho povinnosti zachovávat mlčenlivost a možnosti provedení prvního setkání z jeho strany odmítnout.

Za zcela nevyhovující lze označit úpravu v zákoně o zvláštních řízeních soudních, kde je stanovena možnost soudu uložit účast na mediačním jednání. K aplikaci daného ustanovení přistupují soudy rozdílně, a některé dokonce nařizují určitý počet mediačních jednání. Povinnost mediaci nejen zahájit, nýbrž v ní také setrvat, je však třeba považovat za neslučitelnou s principem dobrovolnosti mediace. Vyhláška o zkouškách a odměně mediátora pak postrádá úpravu odměny v případě, že povinnost setkat se s mediátorem uloží obecní úřad obce s rozšířenou působností podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky ukázaly, že je daný institut ze strany soudů využíván jen velice málo. Zároveň však dochází k postupnému nárůstu

počtu nařízených setkání v čase. Lze tak vyjádřit naději, že tento trend bude pokračovat a uložení povinnosti setkat se s mediátorem již nebude pouze výjimečné. Dále ze statistických dat vyplynulo, že od roku 2014 byla více než třetina řízení, kde předseda senátu nařídil setkání s mediátorem, skončena smírem.

Provedla jsem také vlastní výzkum, kterého se zúčastnilo 107 zapsaných mediátorů. Dle jejich zkušeností dochází přibližně v 70 % případů k uzavření smlouvy o provedení mediace. Okolo 49 % ze všech nařízených setkání pak vede k uzavření mediační dohody. Na základě těchto výsledků a statistických dat Ministerstva spravedlnosti České republiky jsem dospěla k závěru, že lze daný institut hodnotit jako dostatečně účinný. Výzkum dále ukázal, že mediátoři nepodporují záměr vyjmout nařízené setkání z právní úpravy. Pro jeho zachování se vyjádřilo 95,3 % z nich. Lze se tedy domnívat, že ho jako užitečný a účinný hodnotí rovněž mediátoři, kteří vychází ze svých praktických zkušeností.

Představeny byly také další možné způsoby zapojení stran civilních sporů do mediace. Z nich se dobrovolný model v současnosti nejeví jako vhodný, neboť vyžaduje vysokou informovanost o mediaci, aby ji strany sporu využily bez toho, aniž by k tomu byly jakýmkoli způsobem vedeny. Další variantou je mandatorní mediace, s níž se však obvykle pojí nižší úspěšnost. První setkání s mediátorem je pak jistým kompromisem mezi nimi, jenž řeší informační deficit a zároveň představuje pouze minimální míru donucení k mediaci. Avšak ani jeho zachování nepostačí k tomu, aby bylo dosaženo cílů směrnice o mediaci. Je tak namístě zvažovat, jakými dalšími nástroji by bylo možné přispět k většímu využití mediace.

Rozdíly mezi výše uvedenými variantami pak byly ilustrovány na příkladu Itálie. V době, kdy zde byla mediace jen dobrovolnou metodou řešení sporů, došlo ke zřetelnému propadu počtu mediací. Povinná mediace se naproti tomu zase vyznačovala výrazně nízkou úspěšností. Ukázalo se rovněž, že se úspěšnost mediace, resp. prvního setkání s mediátorem, zahájené ze zákona před zahájením řízení podstatně liší v závislosti na předmětu sporu. Z toho lze vyvodit, že jedním ze stěžejních kroků při zavádění povinnosti zúčastnit se mediace či prvního setkání před podáním žaloby je posouzení, u jakých sporů by mohl být takový postup účinný.

Srovnána byla také stávající italská právní úprava, která stanoví první setkání s mediátorem jako podmínku přípustnosti žaloby, s českým institutem prvního setkání jako procesního nástroje soudu. Poukázáno bylo na výhody a nevýhody obou přístupů. V neposlední řadě byla pozornost věnována rovněž německým právním předpisům, jimiž se inspiruje věcný záměr civilního řádu soudního. Zejména bylo upozorněno na

skutečnost, že rovněž německý právní řád podněcuje na řadě míst účastníky řízení k využití mediace.

Tato diplomová práce si vytyčila za cíl rozbor institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, který umožní zhodnotit, zda by měl být tento procesní nástroj soudu z právní úpravy civilního procesu vyňat, jak navrhuje věcný záměr civilního řádu soudního. Poznatky z jednotlivých kapitol, jejichž hlavní výstupy shrnuji výše, poskytly možnost v závěrečné kapitole zasvěceně věcný záměr posoudit. Dospěla jsem zde k závěru, že nenabízí žádné relevantní argumenty, jež by opuštění tohoto institutu dostatečně zdůvodnily. V praxi se naopak ukazuje, že nařízení setkání s mediátorem představuje účinný způsob, jak vést účastníky řízení ke smírnému řešení jejich sporu. Bylo-li tedy deklarováno, že se má zachovat, co se z dosavadní úpravy osvědčilo, pak má v novém procesním předpisu své místo dozajista i institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem.

Seznam zkratek

ADR

alternativní řešení sporů

Evropská úmluva

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujíc)

EGZPO

Gesetz, betreffend die Einführung der Zivilprozessordnung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 310-2, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3328) geändert worden ist

FamFG

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. Dezember 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 12. Februar 2021 (BGBl. I S. 226) geändert worden ist

Listina základních práv a svobod

zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

nařízení vlády č. 28/2010

Decreto legislativo 4 marzo 2010, n. 28 Attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali

občanský soudní řád

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

občanský zákoník

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

směrnice o mediaci

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech, v platném znění

vyhláška o zkouškách a odměně mediátora

vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora

zákon o mediaci

zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon o sociálně-právní ochraně dětí

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

zákon o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

ZPO

Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 8 des Gesetzes vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3320) geändert worden ist.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. a kol. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*, 1. vydání. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017, 840 s. ISBN 978-90-411-5859-8.
2. DOLEŽALOVÁ, M. a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 345 s. ISBN 978-80-7400-458-2.
3. ESPLUGUES, C., MARQUIS, L. *New Developments in Civil and Commercial Mediation: Global Comparative Perspectives*, 6. vydání. Switzerland: Springer International Publishing, 2015, 762 s. ISBN 978-3-319-18135-6.
4. GRYGAR, J. *Zákon o mediaci a související předpisy s komentářem a vzory. Podle stavu k 1. 1. 2014*, 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 232 s. ISBN 978-80-7502-009-3.
5. HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, 272 s. ISBN 978-80-247-3134-6.
6. HOLÁ, L., HRNČIŘÍKOVÁ, M. *Mimosoudní metody řešení sporů*, 1. vydání. Praha: Leges, 2017, 168 s. ISBN 978-80-7502-246-2.
7. HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 396 s. ISBN 978-80-7598-933-8.
8. HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 176 s. ISBN 978-80-7598-719-8.
9. HORÁČEK, T., SVATOŠ, M., OLÍK, M. *Zákon o mediaci. Komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 376 s. ISBN 978-80-7478-698-3.
10. CHANGAROTH, A. *Resolving disputes: a guide to the options for appropriate dispute resolution (ADR)*, 8. vydání. Singapore: Marshall Cavendish Editions, 2019, 150 s. ISBN 978-981-48-2851-2.
11. LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*, 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2012, 919 s. ISBN 978-80-7201-874-1.
12. MUSIELAK, H., BORTH, H., GRANDEL, M. *Famliengerichtliches Verfahren 1. und 2. Buch FamFG Kommentar*, 6. vydání. München: C. H. Beck, 2018, 911 s. ISBN 978-3-8006-5623-3.
13. PAVLOVÁ L., VETEŠKA, J. *K aktuálním otázkám vyjednávání, mediace, rozhodčího řízení a tzv. práva spolupráce*, 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010, 168 s. ISBN 978-80-86723-92-1.
14. PLAMÍNEK, J. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, 168 s. ISBN 978-80-247-5031-6.

15. POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb Průvodce mediačním procesem*, 1. vydání. Praha: Alfom, 2013, 197 s. ISBN 978-80-87785-00-3.
16. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 745 s. ISBN 80-7179-873-8.
17. ROGALEWICZOVÁ, R., CILEČKOVÁ, K., KAPITÁN, Z., DOLEŽAL, M. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 782 s. ISBN 978-80-7400-713-2.
18. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008, 386 s. ISBN 978-80-7357-324-9
19. SVATOŠ, M. *Tajemství mediace aneb Řešení sporů od A do Z*, 1. vydání. Praha: Art Francesco, 2020, 255 s. ISBN 978-80-86819-17-4.
20. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. ISBN 978-80-7400-828-3.
21. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

Odborné články

22. BĚHOUNEK, T. Mediace v civilním řízení. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 19, s. 713–717.
23. BRZOBOHATÝ, R. K souvislostem institutu nařízení prvního setkání s mediátorem a sociální koncepcí civilního řádu soudního. *Soudce*, 2019, roč. 21, č. 9, s. 20–24.
24. BŘÍZA, P., GANTNER, F. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 4, s. 34–38.
25. FRYŠTENSKÁ, M. Mediace a ekonomická analýza práva. *Právník*, 2017, roč. 156, č. 9, s. 799–811.
26. FRYŠTENSKÁ, M., LITZMAN, M. Odměna mediátora dle vyhlášky č. 277/2012 Sb. a ekonomická analýza práva. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 9, s. 865–875.
27. HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D. Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém? *Soudce*, 2018, roč. 20, č. 5/2018, s. 13–16.
28. HOLÁ, L., FIEDOR, D., URBANOVÁ M. První setkání se zapsaným mediátorem na základě prostorové analýzy míry jeho využívání v České republice. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 9, s. 876–886.

29. HOLÁ, L., URBANOVÁ, M., LAKOMÝ, M. Informovanost o mediaci v evropském a českém kontextu (Awareness of Mediation in the European and Czech Contexts). *Scientia et Societas*, 2020, roč. 16, č. 2, s. 94–105.
30. HOLAS, J. Limity donucení k využití mediace. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2021, roč. 29, č. 2, s. 291–308.
31. HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*, 2013, č. 6, s. 17–21.
32. MCEWEN, C. A., MILBURN, T. W. Explaining a Paradox of Mediation. *Negotiation Journal*, 1993, roč. 9, č. 1, s. 23–36.
33. MERRY, S. E. Disputing without Culture. *Harvard Law Review*, 1987, roč. 100, č. 8, s. 2057–2073.
34. NOLAN-HALEY, J. M. Is Europe Headed Down the Primrose Path with Mandatory Mediation? *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 2012, roč. 37, č. 4, s. 981–1012.
35. RANDA, L. Nerušte soudům možnost nařídít první setkání s mediátorem. *Soudce*, 2019, roč. 21, č. 9, s. 25.
36. ROSŮLKOVÁ, J. Češi se učí řešit spory dohodou. *Právní rádce*, 2019, č. 9, s. 6–9.
37. SANDER, F. E. A. Future of ADR: The Earl F. Nelson Memorial Lecture. *Journal of Dispute Resolution*, 2000, roč. 2000, č. 1, s. 3–10.
38. SANDER, F. E. A., ALLEN, H. W., HENSLER, D. Judicial (Mis)Use of ADR - A Debate. *University of Toledo Law Review*, 1996, roč. 27, č. 4, s. 885–896.
39. WISSLER, R. L. The Effects of Mandatory Mediation: Empirical Research on the Experience of Small Claims and Common Pleas Courts. *Willamette Law Review*, 1997, roč. 33, č. 3, s. 565–604.

Internetové zdroje

40. Asociace mediátorů České republiky. Analýza zahraničních modelů mediace pro více než 20 států světa. *AMCR.cz* [online]. [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/realizovane-projekty/>.
41. Centre for Effective Dispute Resolution. The Eighth Mediation Audit: A survey of commercial mediator attitudes and experience in the United Kingdom. *CEDR.com* [online]. London, 2018, 14 s. [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <https://www.cedr.com/foundation/mediation-audit/>.
42. Česká advokátní komora. Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady - Stanovisko sekce ADR ČAK. *ČAK.cz* [online]. [cit. 2021-5-18]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18080>.

43. DE PALO, G., D'URSO, L. Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings. In The Implementation of the Mediation Directive. Workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis. *op.europa.eu* [online]. EU, 2016, 110 s. [cit. 2021-10-10] Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf.
44. Deutscher Bundestag. Begründung Gesetzentwurf der Bundesregierung Entwurf eines Gesetzes zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung. *bundestag.de* [online]. 35 s. [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://dserver.bundestag.de/btd/17/053/1705335.pdf>.
45. DOLEŽALOVÁ, M. Vraťte „první setkání s mediátorem“ do civilního řádu soudního! *ceska-justice.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/vratte-prvni-setkani-mediator-em-civilniho-radu-soudniho/>.
46. Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. *psp.cz* [online]. 69 s. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.
47. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Mediation Development Toolkit. Ensuring implementation of the CEPEJ Guidelines on mediation. *Coe.int* [online]. Strasbourg, 2018, 73 s. [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/mediation-development-toolkit-ensuring-implementation-of-the-cepej- -gui/16808c3f52>.
48. Evropská komise. Study for an Evaluation and Implementation of Directive 2008/52/EC the 'Mediation Directive', updated version. *op.europa.eu* [online]. Luxembourg, 2016, 93 s. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bba3871d-223b-11e6-86d0-01aa75ed71a1/language-en>.
49. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva. *justice.cz* [online]. 2020, 188 s. [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.
50. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Diagnostika případu mediace pro soudce. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=podpora-mediaci-ministerstvo-spravedlnosti-vytvorilo-novy-pomocny-material-pro-soudce>.
51. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Na jakých principech bude nový civilní řád soudní založen? *crs.justice.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/uvod/>.
52. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v občanskoprávních věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

53. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Přehledy statistických listů: Přehled o průběhu řízení v opatrovnických věcech. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-10-01]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.
54. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Statistiky z oblasti justice. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>.
55. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění 2. verze. *justice.cz* [online]. 444 s. [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.
56. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního. *crs.justice.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>.
57. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova- stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove- stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorem>.
58. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Výkladové stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 z.ř.s. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-05-24]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/vykladova- stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove- stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->.
59. Rebooting the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU (the ‘Mediation Study’). *europarl.europa.eu* [online]. Brussels, 2014, 231 s. [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET(2014)493042_EN.pdf).
60. Seznam mediátorů. *justice.cz* [online]. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://mediatori.justice.cz>.
61. Statistiky italského ministerstva spravedlnosti. *webstat.giustizia.it* [online]. [cit. 2021-10-21]. Dostupné z: <https://webstat.giustizia.it/SitePages/StatisticheGiudiziarie/civile/Mediazione%20Civile.aspx>.
62. ZUMETA, Z. Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation, *Mediate.com* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>.

Právní předpisy

63. Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen (Außerstreitgesetz) (BGBl. I Nr. 111/2003).
64. Civilprocesa likums (1999). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 326/330, 3. 11. 1998; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 3. 12. 1998.
65. Decreto legislativo 4 marzo 2010, n. 28 Attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali.
66. Decreto-legge 24 aprile 2017, n. 50. Disposizioni urgenti in materia finanziaria, iniziative a favore degli enti territoriali, ulteriori interventi per le zone colpite da eventi sismici e misure per lo sviluppo.
67. Dz.U. 2005 Nr 167 poz. 1398 Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.
68. Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. Dezember 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 12. Februar 2021 (BGBl. I S. 226) geändert worden ist.
69. Gesetz, betreffend die Einführung der Zivilprozessordnung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 310-2, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3328) geändert worden ist.
70. Mediationsgesetz vom 21. Juli 2012 (BGBl. I S. 1577), das durch Artikel 135 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist.
71. Listina základních práv Evropské unie, vyhlášená dne 7. prosince 2000 v Nice (Úř. věst. C 364, s. 1), ve znění schváleném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku (Úř. věst. C 303, s. 1).
72. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.
73. Tsiviilkohtumenetluse seadustik Vastu võetud 20. 4. 2005 (RT I 2005, 26, 197).
74. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujíc).
75. Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.
76. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

77. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
78. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
79. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
80. Zákon č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
81. Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
82. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
83. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
84. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
85. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
86. Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 – ZUJF).
87. Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 8 des Gesetzes vom 22. Dezember 2020 (BGBl. I S. 3320) geändert worden ist.

Judikatura

88. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 828/06.
89. Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 11. 5. 2004. *Halsey v. Milton Keynes General NHS Trust a Steel v. Joy*, [2004] EWCA Civ 576.
90. Rozhodnutí Sentenza Corte Costituzionale ze dne 6. 12. 2012, č. 272/2012.
91. Rozhodnutí Ústavního soudu Rumunska č. 266/2014.
92. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 12. 2001, *Fogarty v. Spojené království*, č. stížnosti 37112/97.
93. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 3. 2010, *Rosalba Alassini a další v. Telecom Italia SpA a další*, C-317/08, C-318/08, C-319/08 a C-320/08.
94. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 6. 2006, *Dokter a další*, C-28/05.
95. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 6. 2017, *Livio Menini, Maria Antonia Rampanelli v. Banco Popolare Società Cooperativa*, C-75/16.

96. Rozsudek Tribunale di Palermo (Sez. I 16 Luglio 2014).
97. Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2011, sp. zn. II.ÚS 1740/11.
98. Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3658/17.
99. Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. III. ÚS 1604/17.
100. Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. II.ÚS 150/20.
101. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. 32 Cdo 594/2019-467.
102. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 21 Co 62/2016.
103. Usnesení Tribunale Ordinario di Firenze, n. r. g. 5210/2010 (Sez. II 19 Marzo 2014).
104. Usnesení Tribunale Ordinario di Firenze, n. r. g. 6277/2014 (Sez. II 26 Novembre 2014).

Ostatní zdroje

105. HOLÁ, L. a kol. *Mediace 2017: Sborník odborných statí z mezinárodní vědecké konference Mediace 2017, konané v Olomouci ve dnech 27.–28. října 2017*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2018. ISBN 978-80-88266-20-4.
106. Statistické údaje poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti České republiky podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, evidenční číslo žádosti MSP-625/2021-OSV-OSV.

Příloha

Výsledky dotazníkového šetření

Respondent	Zkušenost s prvním setkáním	Počet prvních setkání za měsíc	Uzavřena smlouva	Uzavřena dohoda*	Mělo by být první setkání zrušeno?
Zapsaný mediátor	Ano	2	100%	100%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,2	100%	100%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	1	100%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	100%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,08	100%	50%	Spíše ano
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	100%	25%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,1	100%	25%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	1	95%	90%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,2	95%	90%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	2	90%	85%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	90%	80%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	1	90%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,3	85%	15%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	4	80%	65%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,8	80%	60%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	80%	50%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,1	80%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	8	75%	37,5%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	15	70%	55%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	2	70%	52,5%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	2	70%	20%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	3	60%	48%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	3	60%	40%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	1	60%	40%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,2	60%	20%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	1,5	50%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	50%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,1	50%	50%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,1	50%	50%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	50%	45%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	1	50%	35%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,5	50%	30%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,2	50%	30%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,3	50%	25%	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,25	30%	20%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,3	25%	10%	Spíše ne

*Ze všech nařízených prvních setkání

Respondent	Zkušenost s prvním setkáním	Počet prvních setkání za měsíc	Uzavře na smlouva	Uzavře na dohoda*	Mělo by být první setkání zrušeno?
Zapsaný mediátor	Ano	0,3	20%	10%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,1	20%	10%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	1	0%	0%	Ne
Zapsaný mediátor	Ano	0,3	0%	0%	Spíše ano
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Ne
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Ne
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Ne
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Ne
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Nevím
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Spíše ne
Zapsaný mediátor	Ne	-	-	-	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	100%	100%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,08	100%	100%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	4	100%	90%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	100%	80%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,6	100%	70%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	100%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	100%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	3	100%	30%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	100%	30%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	100%	20%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	100%	0%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	100%	0%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	95%	90%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	95%	45%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	8	90%	80%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	5	90%	75%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	5	90%	70%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	4	90%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	90%	30%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,25	90%	25%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	85%	50%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	80%	60%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	80%	50%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	80%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	75%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	75%	40%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	70%	70%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	70%	50%	Ne

*Ze všech nařízených prvních setkání

Respondent	Zkušenost s prvním setkáním	Počet prvních za měsíc	Uzavře na smlouva	Uzavře na dohoda*	Mělo by být první setkání zrušeno?
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	12	66%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	60%	40%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	60%	30%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	50%	50%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,3	50%	50%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	50%	40%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	50%	40%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	50%	37,5%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	50%	30%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	50%	30%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	4	50%	25%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	50%	25%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	2	50%	25%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	50%	25%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,4	50%	20%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,15	50%	20%	Nevím
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	50%	0%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	40%	40%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	30%	30%	Spíše ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,3	30%	30%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,2	25%	13%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	5	20%	15%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	4	20%	10%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	1	20%	10%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,5	15%	10%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,2	14%	0%	Nevím
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,1	0%	0%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ano	0,08	0%	0%	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ne	-	-	-	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ne	-	-	-	Ne
Zapsaný mediátor-advokát	Ne	-	-	-	Ne

*Ze všech nařízených prvních setkání

INSTITUT NAŘÍZENÉHO PRVNÍHO SETKÁNÍ SE ZAPSANÝM MEDIÁTOREM

Abstrakt

V souvislosti s přípravami nového kodexu civilního procesu a se zveřejněním jeho textu nabylo na aktuálnosti téma nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Podle věcného záměru nového civilního řádu soudního odporuje uvedený institut dobrovolné povaze mediace, a měl by být proto z právní úpravy vyňat. Tato diplomová práce si stanovila za cíl rozbor institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, který umožní zhodnotit, zda by měl být tento instrument nadále součástí právní úpravy civilního procesu či nikoliv.

Diplomová práce se nejprve zabývá mediací jako jednou z alternativních metod řešení sporů. Rozebírá principy, na nichž je mediace založena, včetně principu dobrovolnosti. Pojednává také o výhodách a nevýhodách tohoto mimosoudního řešení sporů. Dále se práce zaměřuje na analýzu právní úpravy prvního setkání s mediátorem a poukazuje na její problematické aspekty. S cílem zhodnotit využití a úspěšnost daného institutu v praxi rozebírá statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky a výsledky kvantitativního výzkumu, jenž byl pro účely této práce proveden. Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření a zúčastnilo se jej 107 mediátorů. Práce představuje rovněž další modely zapojení stran civilních sporů do mediace, jež jsou uplatňovány v právních řádech členských států Evropské unie. Podrobněji se věnuje právní úpravě v Itálii, kde se za poslední desetiletí vystřídaly všechny z těchto modelů. Díky statistikám italského ministerstva spravedlnosti je tak možné jejich srovnání. Pozornost je zaměřena také na německé procesní předpisy, neboť ty představují inspirační zdroj pro nový civilní procesní kodex. Poznatky získané v rámci celé práce jsou uplatněny v kapitole závěrečné, která kriticky hodnotí věcný záměr civilního řádu soudního a představuje návrhy *de lege ferenda*.

Klíčová slova

mediace, první setkání s mediátorem, věcný záměr civilního řádu soudního

INSTITUTE OF THE FIRST ORDERED MEETING WITH A REGISTERED MEDIATOR

Abstract

In the context of the preparation of the new Civil Procedure Code and the publication of its theses, the topic of the first ordered meeting with a registered mediator has become more current. According to the material intent of the new Civil Procedure Code, this institute contradicts the voluntary nature of mediation and should therefore be excluded from the legislation. The purpose of this Diploma thesis is to analyze the institute of the first ordered meeting with a registered mediator in such a way that it is possible to assess whether this instrument should remain part of the legislation on civil procedure.

At first, this Diploma thesis deals with mediation as one of the alternative methods of dispute resolution. It discusses the principles on which mediation is based, including the principle of voluntariness. It also describes the advantages and disadvantages of this out-of-court dispute resolution. The thesis further focuses on the analysis of the legislation on the first meeting with a mediator and points out its problematic aspects. To evaluate the use and success of this institute in practice, it analyses the statistics of the Ministry of Justice of the Czech Republic and the results of quantitative research carried out for this thesis. The research was made in the form of a questionnaire survey in which 107 mediators participated. The thesis also introduces other models of integration of mediation into a civil procedure that are used in the legal systems of the Member States of the European Union. It looks in more detail at the legislation in Italy where all of these models have been used over the last decade. Statistics provided by the Italian Ministry of Justice allow a comparison between them. Attention is also paid to the German procedural rules as they inspire the new Civil Procedure Code. Conclusions gained from the whole thesis are applied in the final chapter which critically evaluates the material intent of the Civil Procedure Code and presents *de lege ferenda* proposals.

Keywords

mediation, first meeting with a mediator, material intent of the Civil Procedure Code